

M
817.439

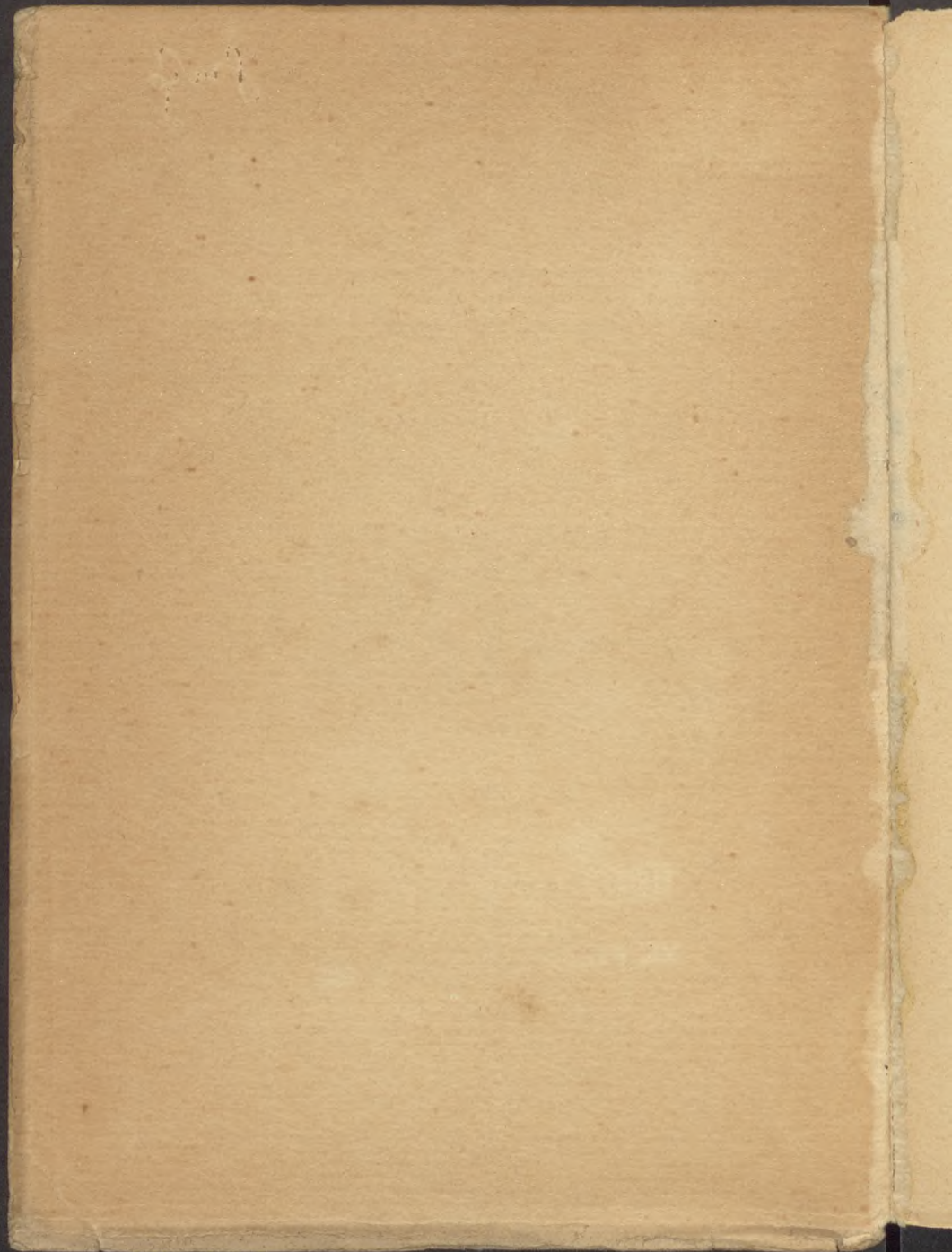
A
SZENTEK SZENTJÉBEN

IRTA

DR. VICTOR JÁNOS

SYLVESTER-KIADÁS

fm

A SZENTEK SZENTJÉBEN

AZ ÚRI SZENT VACSORÁRA ELŐKÉSZÍTŐ BESZÉDEK

IRTA

DR. VICTOR JÁNOS

A BUDAPESTI REF. THEOL. AKADEMIA TANÁRA

NYELV-
TUDOMÁNYI
KÖNYVTÁR
BUDAPEST
VI. FELSŐ ERDŐSOR 8. SZ.
BÉLYEGZŐ

S Y L V E S T E R - K I A D Á S

M 217.439

R
2

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

B 4026/1980

LELTÁRI SZÁM

Mert én az Úrtól vettem, amit néktek
előtökbe is adtam: hogy az Úr Jézus
azon az éjszakán, amelyen elárulta-
ték, vette a kenyeret és hálákat adván
megtörte és ezt mondotta: Vegyé-
tek, egyétek! Ez az én testem,
mely ti érettetek megtöretik;
ezt cselekedjétek az én
emlékezetemre. Ha-
sonlatosképen a
pohárt is vette,
minekutána
vacsorált volna,
ezt mondván: E po-
hár amaz új szö-
vetség az én
vérem által; ezt
cselekedjétek, vala-
mennyszer isszátok, az
én emlékezetemre. Mert va-
lamennyszer eszitek e kenye-
ret és isszátok e pohárt, az Úrnak
halálát hirdessétek, amig eljövend.

fü
e
le
v
la
sz
b
ré
az
sz
ne
al
sz
ál
he
az

ug
all
ké
lel
mo

ELŐSZÓ.

Mivel rendes gyülekezeti igehirdetésben eddigi pályafutásom alatt csak rövid átmeneti időközön át szolgáltam egyházamat és a szolgálat egyéb mezőin lévén elfoglalva, legtöbbször csak gyülekezeti lelkészek kíségetése végett végeztem templomi igehirdetést, rendesen legnagyobb elfoglaltságuk napjai, a nagy ünnepek alkalmával: igehirdetői szolgálatomból aránytalanul nagy rész esett úrvacsorai beszédekre. Ilyenkor mindig a szereztetési ígék valamely részletét véve alapul, különösen a hatalmába keríthetett az a kimeríthetetlen gazdagság, amely azoknak minden szavából kisugárzik, ha a sakramentum megkívánta ünnepi fogékonysággal merül el az ember beléjük. Ezek alatt a hatások alatt éreztem indíttatást arra, hogy az egész szereztetési történeten végig, majdnem minden szónál megállva, kidolgozzak egy sorozat elmélkedést, amely előkészíthet egy-egy ünnepi gyülekezetet s annak tagjait egyenként az úri szent vacsorával való élésre.

Van közöttük sok, amelynek gondolatmenetét csakugyan el is mondtam, amikor erre a szent szolgálatra alkalmam volt. Viszont van sok olyan is, amelynél csak képzeletben lebegett előttem az úrvacsorára készülő gyülekezet. Egyenként talán magam sem tudnám már megmondani, melyik milyen csoportba tartozik. Valamennyin

megfigyelhető, hogy abban a formában nem a gyakorlati szolgálat, hanem az íróasztal terméke. Nincs meg egyikben sem az, ami a gyakorlatban aligha hiányozhatik ilyen elmélkedésekből: a közelebbi alkalommal való kapcsolat, amellyel egybeesik az úrvacsorai istentisztelet (karácsony, újbor stb.) Nem is az volt a célom, hogy kész formában felhasználandó beszédeket adjak lelkésztestvéreim kezébe, amiért — azt hiszem — nem is kell mentegetőznöm. Meg akartam szólaltatni az úri szent vacsora Igéjét, — nem kérdezve, hogy a nyomtatott betű által hol fogja utólrni — közvetlen olvasóiban-e, vagy megtermékenyített lelkű igehirdetők önálló bizonyágtételén át az ő hallgatóikban — a reá váró szíveket.

Hogy Pál apostol milyen sérthetetlen isteni törvényt jelentett ki, amikor arról szólt, hogy a méltatlanul vett sakramentumban ítéletet lehet enni és inni, annak hangos bizonyítéka a magyar református egyház mai állapota. Hogy benne annyi csodatettekre hivatott erő tehetetlenül tesped és annyi hősi elszánás is csak olyan szegényes eredményeket ér el, hogy olyan sok „az erőtlen és a beteg“, annak erős meggyőződése szerint az Úr asztalával úzótt teméntelen visszaélés, az Úr testének és vérének „meg nem becsülése“ az oka — egyesek részéről csakúgy, mint hivatalosan az egész egyház részéről.

Forradalmi követelődzések alulról épűgy nem segítenek itt, mint bürokratikus intézkedések felűlről. Amint az Ige hatalma szűlte, úgy csak az Ige hatalma ujíthatja meg a mi egyházunkat. A hivek sokaságában az érlelhet csak ki komoly vágyat a sakramentum régi tisztességének helyre állítása után és az egyház vezetőinek minden jószándéku reformtörekvését is csak az töltheti meg igazi életerűvel. Meg kell újra hallanunk, mindnyájunknak, az élő

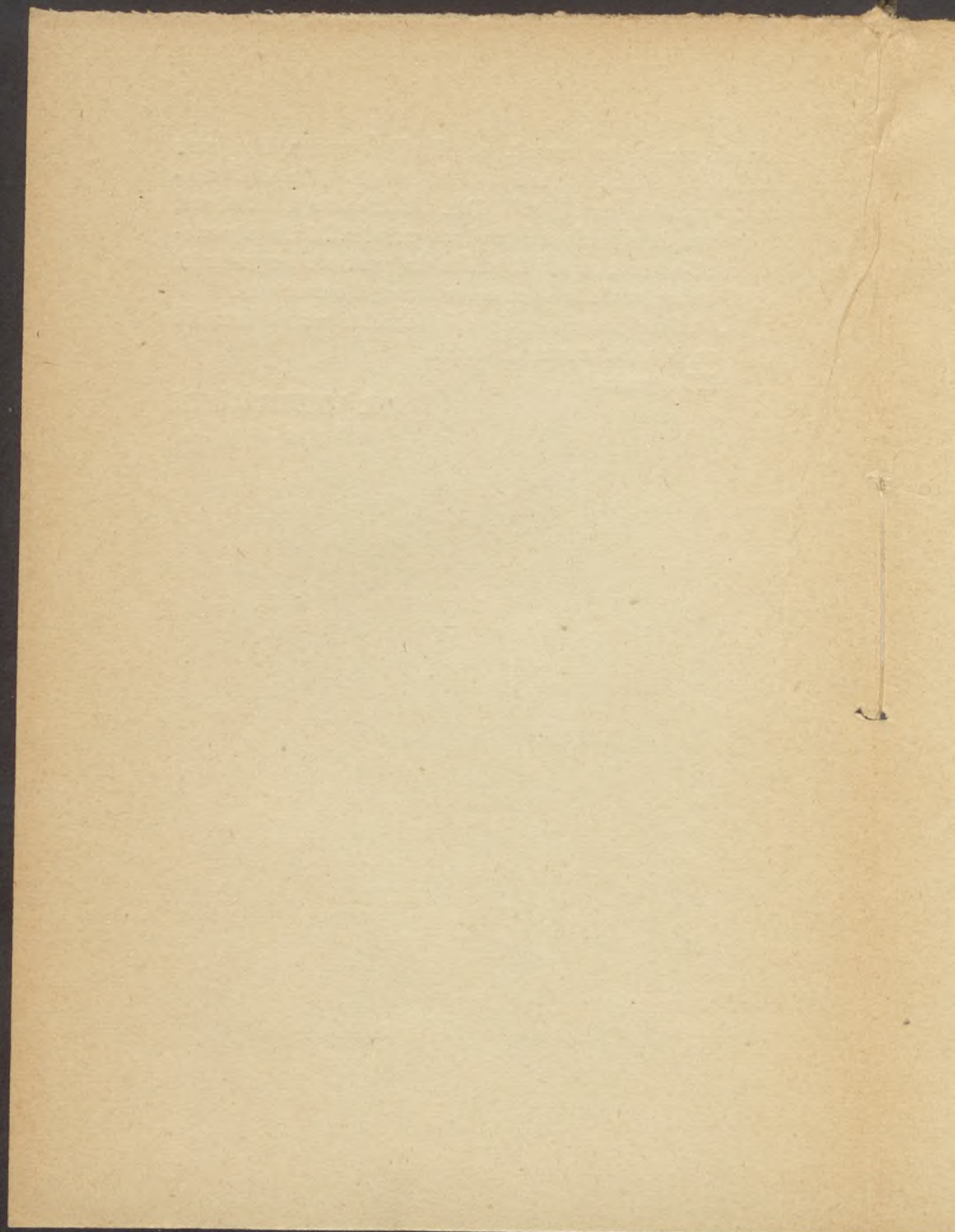

Istennek szentséges szavát, amellyel Ő maga hív meg asztalához. Csak Ő teheti azt élő és ható Igéje által valóban „a szentek szentjévé” újra. Akkor majd elsáppad félelmében és elpirul szégyenében minden bűn, mely oda-furakodott a szent asztal közelébe és most nem egyszer jól megtelepedve mellette nem engedi magát zavartatni.

Ő tudja: hangzik-e, és elég tisztán, az Ő beszéde ennek az írásnak a szaván át is.

1926 nyarán.

DR. VICTOR JÁNOS
ref. theol. tanár.

I.

KÖZBEVETTETÉS NÉLKÜL.

„Mert én az Úrtól vettem, amit
néktek előtökbe is adtam...”

I. Kor. 11:23.

Pál apostolnak, akinek az úri szent vacsora szereztetésének legteljesebb följegyzését köszönhetjük, nem adott meg, hogy szemtanuja és fültanuja legyen ennek a történetnek. Mint valami „idétlen” született, ahogy ő maga nevezi magát, ő csak akkor látta meg az Evangélium napvilágát, amikor Jézus életének eseményei már régen lejátszódtak. Amit ő tudott az Üdvözítő földi életéről, azt mind úgy kapta már másoktól, akik szerencsésebbek voltak mint ő és még földi napjaiban követve Őt, hallották szavait és látták cselekedeteit.

És mégis, amikor el akarja mondani korinthusbeli olvasóinak újra, hogy mi is történt azon a nevezetes utolsó estén Jézus és a tanítványok között, nyomatékosan előre bocsátja, hogy ő ezt „az Úrtól vette”, ami tehát azt jelenti, körülírva, hogy nem emberek tudósításaiból merített hagyományt ád elő.

Hogy értsük ezt? Vajjon természetfeletti kinyilatkoztatásra hivatkozik az apostol? Csodás módon maga

az élő Úr közölte vele a halála előestéjén történtek lefolyását? Bizonyára nem, mert hiszen az ilyen csodás kijelentések útján nem olyan dolgok ismeretére szokta Isten megtanítani az embereket, amelyekről maguktól is, emberi módokon és földi forrásokból is tudomást szerezhetnek. Már pedig bizonyos, hogy az úri szent vacsora szereztetésének utána járhatott a Saulusból lett Pál akár-melyik keresztyén testvérénél és különösebben akármelyik gyülekezeti vezető embernél.

Mást jelentenek az apostol szavai. Nem tagadja ő ezzel az állításával azt, hogy az emberek közvetítésével jutott el hozzá a szereztetés története, csak az ellen tiltakozik, mintha ez lenne a fontos. Az úri szent vacsora lehet emberek kezén át tovább származtatott hagyomány, de lényegében véve mégsem az, hanem más valami. Mint ahogy egy levél megfordulhat utközben száz kézen is, és a címzett mégsem a sok postásra gondol, aki kezelte és továbbította a levelet, hanem az édes anyjára, vagy a jóbarátjára, aki megírta és feladta; vagy mint ahogy a hang, amíg egyik szobából a másikba átér, a levegőnek számtalan apró részecskéit rezegetti meg s a hallónak fülébe csak ez a mind tovább és tovább adott rezgés jut el, de az mégsem a levegő hullámozására gondol, hanem a szomszéd szobában fekvő betegre, akinek kérő vagy panaszos szava megindította a rezgést: úgy Pál apostol előtt is egészen mellékessé válik minden tanítás és tudósítás, amely által megtudta a megtöretett kenyér és a szövetségi pohár történetét és csak egyet lát maga előtt, az Urat, akitől elindult az üzenet: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” Pál apostol úgy érzi, hogy amikor Jézus ott ült a felsőház asztalánál és körbe adta a kenyeret meg a bort, akkor az nem csak az ott jelenvoltaknak szólt.

Akkor Jézus minden^o eljövendő hívéhez is beszélt. Ki nem mondottan is, de benne volt mozdulataiban és szavaiban az is, hogy: „Pál, ez neked is szól, teéretted is megtöretik az én testem és kiontatik az én vérem, te is cselekedd majd ezt az én emlékezetemre, — és ti jelenlevők majd mondjátok ezt meg Pálnak, ha ő nem lehet már most itt, hogy veletek együtt mindjárt tőlem hallja...” Ezért mondja Pál, hogy ő az Úrtól vette... A kik közből estek, csak üzenet-hozók voltak. Láncszemek, amelyeknek az a hivatásuk, hogy Pál sajkáját jól odakapcsolják az Úrnak erős oszlopához s aztán engedjék, hogy az oszlop maga tartsa a sajkát minden ár és hullámverés közepette.

Nyilvánvaló, hogy amikor azután Pál apostol tovább adja a hiradást az ő tanítványainak, ő sem akar több lenni egyszerű hírnöknél. „Előtökbe adtam,” — mondja, de itt sem ez a fontos, hanem az, hogy az üzenet az Úrtól indult útjára. És ebben rejlik az úri szent vacsora igaz megünneplésének titka azóta is minden keresztyén ember számára. Máskor majd elmélkedhetünk arról, hogy milyen felséges láncolatba kapcsol bele bennünket ez a szent szertartás; hogyan adták azt tovább a keresztyén anyaszentegyház története folyamán nemzedékről-nemzedékre és hogyan jutott el a mi atyáinkon és tanítómestereinken át mihozzánk is. Majd akkor szálljon vissza kegyeletes és hálás gondolatunk mindazokhoz, akik híven továbbszármaztatták reánk ezt a szent örökséget és amikor az az év-redek folyamán gyöngé vagy hűtelen kezeken megromlott, akkor is gondoskodtak róla, hogy az ő fiaik és unokáik megint eredeti tisztaságában juthassanak hozzá. De most felejtsük meg minderről. Az üzenet postásai helyett, akik annyi válságon és veszedelmen át kezünkbe adták a levelet, most amikor felbontjuk azt és olvassuk

csodálatos értelmét, csak azt lássuk magunk előtt, aki útnak indította, akinek szíve megszólal benne hozzánk, aki láthatatlanul is keblére ölel általa...

Akkor élsz igazán e szent jegyekkel, ha te is elmondhatod magadban: „Én az Úrtól vettem“; ha szertefoszlik minden más lény a szemed előtt és a fénylő ködből kibontakozik számodra az Úrnak alakja, amint ott ül az asztalfőn és megvendégel téged is; ha közvetlenül Ő maga táplál itt az Ő megtöretett testének és kiontatott vérének csodálatos erejével.

Ki segíthetne más a bajodon? Ki tudná igazán megbocsátani bűneidet? Kiből áradhatna kifáradt lelkedbe új élet? Ki hajolhatna föled olyan vigasztalással, aminek foganatja van? Ugye nem is vagy másra kíváncsi, csak arra, hogy mit mond Ő maga tenéked ebben az ünnepi órában? Lásd, Ő időtlen-idők előtt már elmondotta azt, amire a te lelked vár. Itt van, e jegyben az Ő üzenete. „Vedd az Úrtól“ te is hálaadással és teljesedjék be a lelked Ővele!

II.

„LUX IN TENEBRIS.“

„... azon az éjszakán,
amelyen elárultaték . . .“

I. Kor. 11:23

Jézus életének az eseményeit nem művészberek jegyezték fel számunkra, akiknek gyönyörködtetés lett volna a céljuk. De mert szent dolgokról írnak és mert a szentség mindig egyúttal a legfőbb szépség is, vannak az elbeszéléseikben vonások, amelyek, anélkül, hogy ők akarták volna, művészileg is felümúlhatatlanok. Ilyen mozzanat az is, amellyel Pál apostol úgyszólván egyetlen vonással megrajzolja az úri szent vacsora történetének a hátterét: „Azon az éjszakán, amelyen elárultaték“, — mondja történetének bevezetőjéül.

Egyszerre egész más, mélyebb és gazdagabb szint nyer az a történet, amelyet el akar mondani. Mint ahogy az ékkő tüzesebben szikrázik, ha fekete bársonyra fektetik, vagy ahogy az ablakon át világító mécses messze ragyogóvá lesz, ha mögötte leereszkedik az alkony borulata: úgy emeli ki és ragyogtatja a jeruzsálemi felsőház meghitt vacsorai jelenetét az, hogy odakint, körülötte, ugyanakkor az árulás éjszakája üli meg a várost. Oda-

bent a közelgő Nagypéntek rémségei ellenére is csöndes derű, a mindvégig hű Szeretetnek áldott fénye, a magát barátainak szerteosztogató isteni élet melegsége. Odakint az ármány sötétsége, az összeesküvés titkon támadó szelei, a gonosz számítások dermesztő hidegsége . . .

És az ellentét még ennél is kiáltóbb.

Mert hiszen ezt az éltető fényt és azt a gyilkos éjszakát nem határolják el egymástól a felsőház falai. Az áruló tanítvány maga is ott van talán még ebben a pillanatban a Jézus bensőséges baráti körében. De ha nincs is . . . Milyen finoman írja az apostol: „elárultaték . . .”; általánosságban tartja az állítást. Nem mondja meg közelebről: ki által? — mert jól tudja, hogy nem lehetne számon venni! Judás Iskáriotes csak egy volt a sok közül, — a legszerencsétlenebb. Senki sem bizonyult méltónak akkor a bizalomra, amit Ő helyezett belé. És amíg ott ülnek körülötte az asztalnál a leghívebbek, talán éppen most fogadkozva, hogy bennük megbízhatik, ők minden próbát kiállanak Érette: az Ő megtéveszthetetlen szemei már is látják szívükben csirázni a következő órák szégyenét. Bizony az árulás éjszakája volt az és nem is csak odakint, — árnyai behúzódtak a legjobb tanítványok lelkébe is kivétel nélkül.

Ilyen volt a helyzet, amikor a vigasztalan sötétség közepette Jézus fölragyogtatta a maga szeretetét. Ezeknek a hűtlen, ingatag, áruló embereknek mondotta: „Az én testem tiérettetek megtöretik . . . , az én vérem tiérettetek kiontatik . . .” Nem érti meg az egész történet hangulatát az, aki figyelmen kívül hagyja az apostol mesteri háttér-rajzát: „Azon az éjszakán, amelyen elárultatik . . .”

De itt sokkal több van, mint egy művészileg meg rögzített hangulat, — benne voltaképen az egész úri szent

vacsora értelme rejlik. Mert amit ez a szertartás jelent, az mindig ebben a sötét háttérben domborodik csak ki. Valahányszor megismételjük ezt az egyszerű vendégséget Jézus akarata szerint, mindig fel kell idéznünk az öntudatunkban az árulás sötét éjszakáját is, amelynek rémei körüllegik azt.

Mert az árulás ma is tart. Hiszen ami akkor történt, az csak napfényrehozatala volt olyan dolgoknak, amik szüntelen történnek, — egyszeri tökéletes kiábrázolása volt örökké érvényes igazságoknak. És amint Pál apostol nem korlátozta az árulás terhét a Judás fejére, hanem szétosztotta mindenkire, úgy nem háríthatjuk mi sem át az akkor éltekre, mintha azok rosszabbak lettek volna nálunk. Mihelyt ezt megtennők, — és pedig nagy bennünk a hajlandóság rá, hogy magunkat jobbaknak tartsuk az akkori napok embereinél, — máris bele esnénk újból az árulás bűnébe, mert nincs nagyobb árulás Jézus ellen, mint a magunknak való hízeltetés. Ne is keressük az árulókat, akik Jézus háta mögött hűtelenül elcserélik az Ő szeretetét a maguk előnyeért, — mások között. Igaz, — e meghitt ünnepi hajlékon kívül suttognak az éjszakai szelek, kísértetiesen hajtva az égen a felhők foszlányait. Ott kint a világ piacán számlálják a harminc ezüstpénzket, amik miatt Jézusnak töviskoszorú vérzi a homlokát. Bizonyos, hogy nem itt, az Úrnak közvetlen közelében tombolják ki magukat a bűnnek Ő ellene összeesküdt erői, hogy lerázzák magukról az Ő kellemetlen beavatkozásait. De az éjszaka beveti árnyait ide mi közéink is és az Úrnak a fölszín alá látó szemei előtt nyilvánvaló, hogy mi is, mindahányan vagyunk, cserben hagyjuk Őt, ha kitör a harc. Ne fogadkozzék senki, hogy ő különb a többiek-nél, mert hamar megszólalhat a kakasszó! Magunkon

érezve vádoló tekintetét, inkább mellünket verve kérdezzük: „Avagy nem én vagyok-e, Uram?” Nincsen köztünk csak egy is, aki ne bizonyult volna méltatlannak a leg-hűségesebb Megváltó szíve szeretetére . . .

Ebben az örök éjszakában, amelytől elszorul a szívünk, ha egyszer tudatára ébredtünk, telepszik közénk Az, aki ellen vétettünk és megvendégel bennünket értünk feláldozott életével. A világosság a sötétségben fénylik és a sötétség nem tudja elnyelni, — mennél sötétebb, csak annál jobban ragyogtatja. Ne féljete hát felnyitni a szemeket, meglátni és beismerni a valóságot. Ne hessegesétek el az éjszaka rémeit, mintha megzavarhatnák ez ünnepi alkalom derűs, szent békességét. Hadd nehezedjék csak reánk bűnös voltunk tudata egész súlyában, — sem eltaszítani nem fog asztalától az Úr, sem el nem rejti előlünk áldásait máskorra, amíg majd elmulik árulásunk éjszakája. Épen ez az Ő alkalma, a mi fekete hűtelenségünkbe száll Ő alá fényével és épen minket, az Ő végképen méltatlan híveit, emel magához ingyen kegyelmével. Aki szépíteni akarná a valót s enyhíteni akarná az ellentétet, az szalasztaná el épen ennek a csodás vendégségnek áldásait. Kíáltó mezítelenségében álljon előttünk az értelemmel föl nem fogható ellentmondás: mennél sűrűbben borul reánk a Jézust eláruló bűn árnya, annál diadalmasabb lesz megváltottságunk bizonyossága. Nincs az a mélysége a megalázkodásnak, amely csak annál közelebb ne vinne Őhozzá. „Azon az éjszakán”, — a mi bűnünk éjszakájában — elvehetjük kezéből a kegyelemnek eledelét és a váltságnak poharát. S akkor hiába sötétlik a mi árulásunk. Olthatatlanul ragyog felénk az Ő nagy szeretetének fénye.

III.

A CSODÁS ÁTVÁLTOZÁS.

... vette a kenyeret."

I. Kór. 11:23.

Valami egészen sajátosnak, felejthetetlennek kellett lenni abban a módban, ahogy Jézus a kezébe vette az eledelt, különösen a kenyeret, valahányszor tanítványainak vagy másoknak a társaságában asztalhoz telepedett. Amikor feltámadása után csatlakozik az emmausi tanítványokhoz s azoknak „megtartóztatott szemei” nem ismerik fel őt, elég neki betérve házukhoz és elfogadva szerény vacsorájukat, kezébe venni a kenyeret és megszegve azt, odanyújtani nekik: azonnal reáismernek. Ne találgassuk, hogy miben nyilvánulhatott ez a jellemző sajátosság, amely annyira megkülönböztette Jézust. Hogy mi volt a lényege, az úgy sem kétséges. Valami egészen természetes, erőltetés nélkül való, de mélyen megragadó ünneptélyesség kellett hogy legyen. Valahogy meglátszott rajta, hogy ugyanaz a kenyér, amit mások, mint egészen köznapit, közömbös gondolatlansággal vesznek a kezükbe, neki nagyon nevezetes, sokat mondó, megható ajándék. Egy közönséges író toll, amilyen százezrével van, könnyet csal annak szemébe, aki kezébe veszi és tudja

róla, hogy azzal írták alá a hazája halálos ítéletét jelentő békeszerződést. Egyszerű gyermeki ákombákommal teleírt papiros felett, amit mások kisöpörnének, áhitatosan elméláz az, aki azzal a tudattal veszi a kezébe, hogy egy világhíres festőművész első próbálgatásai vannak előtte. Egészen rendkívüli jelentést nyerhetnek a legköznapiabb tárgyak is, ha önmagukon túl utalnak s a szemmel látható vonásokon kívül láthatatlanul magukon viselik nagy összefüggések titkos írásait. Így vált valahogy átlátszóvá az egyszerű kenyérdarab, mihelyt Jézus vette a kezébe, és rajta keresztül meglátszott Istennek, az emberek kegyelmes Atyjának az arca. Amig megterülnek a mezők aratásra és amig az embernek asztalára kerül a kenyér-áldás, úgy látta Jézus, addig nyilvánvaló, hogy Isten nem vette le kezét az emberekről; lehetnek bűnösök, hálátlanak, lázadozók, — Isten mégis folytatja érettük gondoskodásának csodálatos munkáját; mindennek ellenére mégis Atyjuk nekik és ők gyermekei Őneki. Minden falat kenyér szentség volt az Ő szemében, mert néma követe volt a hosszútűrő, megbocsátó, mindenekre elégséges kegyelemnek. S amikor kezébe vette, meglátszott rajta, hogy szíve megteljesedik a láthatatlan titok látásának örömetől.

Olyan szentnek látta a kenyér szerepét az emberek életében, hogy maga sem akart más szerepet betölteni. A „mennyekekből alászállott kenyérnek“ nevezte magát. Mintha azt mondotta volna: mert nem értettétek meg a földi kenyérnek beszédét, azért kellett nekem eljönnöm; mert vakok voltatok a köznapi dolgok jelképes értelmét meglátni, azért kell most megmutatnom nektek magát a valóságot; mert nehézkes szívetek a testi dolgokon át nem fogta fel, hogy mennyire szeret titeket az Isten, azért

kell, hogy életemmel és halálommal egyenesen a lelkekbe sugározzam bele az Ő kegyelmét...

De mielőtt ebben a megváltó szolgálatban elindulna az utolsó, legnehezebb útra, halála előestéjén még egyszer „veszi a kenyeret” és felmutatja nemcsak a jelenlevő első tanítványok előtt, hanem az eljövendő századoknak is. Még egyszer hadd beszéljen a mindennapi, megszokottá vált jelkép. Ha eddig gyöngé volt a hangja és nem értették meg, most, hogy rövidesen állani fog a keresztszóra arról félreérthetetlenül zendül bele a világba a kegyelem szava, attól beszédesebbé, érthetőbbé válik a kenyér is. Mint ahogy egy néma húr is, ha a közelében erősen megszólal egy ugyanolyan hangra felhangolt másik, szintén zengeni kezd, ugyanúgy hadd elevenedjék meg mindenek számára a semminek nézett kenyér és visszhangozzék belőle is a másnapi megrázó nagy szózat, a kereszti üzenete...

Csoda történt azon a csöndes vacsorán, amikor Jézus „vette a kenyeret” és ugyanaz a csoda megismétlődik, valahányszor felújítjuk az utolsó vacsora szent cselekményét. Nem az a csoda, amit a keresztyénségnek egy nagy része vél: hogy a kenyér megszűnt és megszűnik ilyenkor kenyérnek lenni és lényegében átváltozik. Ennél sokkal nagyobb csoda: az, hogy a kenyér megmarad közönséges, földi kenyérnek és épen mint ilyen válik mennyei üzenet hordozójává, isteni titkok áldott hirdetőjévé. „Átlényegülés” nem megy itt végbe, de igenis „átjelentősülés”. Más szóval: a csodás változás nem a kenyérben történik, hanem mibennünk. Megnyílnak a szemeink és ahol különben egy közönséges darab kenyeret látnánk és fásult szívvel napirendre térnénk felette, most ezen a darab kenyéren át Istennek, a mi

Atyánknak hozzánk való szeretetét látjuk, amelyből elküldötte és halálra adta értünk az Ő Fiát, és kimondhatatlan hálával borulunk le ezért előtte.

S ez a csodás átalakulás nem áll meg itt az Úr asztalánál. Aki itt megtanulta a közönséges, földi kenyéren át is meglátni Istennek feléje sugárzó kegyelmét, az odahaza is, munkája helyén is, kenyerét fogyasztva, kenyérért küzdve, szentnek fogja érezni mindazt, ami külföldben köznap volt. A földi élet minden szürkességén át megnyilatkozott szemekkel fog belátni az Isten kegyelmének titkaiba.

Ez épen a rendeltetése minden sakramentumnak. Az Ige közvetlenül a lelkünkhöz szólva, érthetően és elégésgesen föltárná számunkra a kegyelem világát nélkülük is. Miért kapjuk hát ráadásul a látható jegyeken, földi elemeken közvetítve is még egyszer ugyanazt az üzenetet? Épen azért, hogy megértsük: a kegyelem világa nem külön világ, elválasztva a földitől, hanem abban bent munkálkodó, azon átsugárzó és azt diadalmasan áthatni akaró valóság. Minden sakramentum arra tanít, hogy a csodálatos és a mindennapi, a mennyei és a földi, a szentséges és a közönséges között nem maradhat örök ellentét; az onnan felülről valónak át kell itatnia az innen alulról valókat; *a kegyelemnek kenyérré kell válnia és a kenyérnek kegyelemmé.*

Hadd menjen hát újra végbe rajtunk a csoda... „Vegye a kenyeret“ újra kezébe Jézus...

IV.

AZ EGY SZÜKSÉGES DOLOG.

„... vette a kenyeret.“

I. Kor. 11 : 23.

A páska-vacsora asztala, amely köré Jézus és tanítványai letelepedtek azon az utolsó estén, gondosan meg volt terítve. Hiszen csak egy egyszerű üzenet kellett a ház gazdájának: „Az én időm közel van. Nálad tartom meg a husvétot...“ és az azonnal boldog készséggel bocsátotta a Mester rendelkezésére az ő „nagy vacsorázó házat, berendezve“ és bizonyára mindenben segítségére volt a messziről jött tanítványoknak, hogy az ünnepi vacsorát úgy elkészíthessék, mintha igazán otthonukban volnának. Nem hiányzott az asztalról semmi, ami a páska-vacsorának teljességéhez kellett.

Mégis, amikor Jézus hozzáfog, hogy a régi szöveget ez emlékvacsoráján megalapítsa az új-szövetség szent vendégségét, nem él azzal a választékkal, amit a jól megterített asztal kínál neki. Keze elkerüli a husvéti bárányt, elkerüli az előírás szerint elkészített „keserű fűveket“, elkerül mindent, ami erre a rendkívüli alkalomra különlegességgént készült, — és épen csak a kenyeret ragadja ki az egész vendégségből, hogy az szolgáljon anyagául

az új szent lakomának. Igaz, hogy az a kenyér is különleges kenyér volt: épen a páska hetére elkészített kovásztalan kenyér. De mégis nyilvánvaló, hogy az ünnepi viszonyokhoz képest ez volt a legegyszerűbb, legigénytelenebb alkotó elem az egész vacsorában. Szinte azt mondhatnók, hogy ha lett volna kéznél egészen közönséges kenyér, Jézus még a kovásztalan ünnepi kenyértől is inkább ahhoz ereszkedett volna le. És ha a mi egyházunk az úrvacsora megünneplésekor nem a kovásztalan kenyeret utánzó ostyát, hanem egészen rendes kenyeret használ, akkor ezzel külsőleg eltávolodhatik ugyan Jézus első szent vacsorájától, mintahogy sok más külsőségben sem utánozzuk azt, pl. nem heverünk olyan kereveteken, mint amilyeneken napkeleti szokás szerint Ő és tanítványai nyugodtak ez alkalommal, de ami a lényegtelen külsőségek mögött Jézus gondolatait és szándékait illeti, azoknak egészen hű, sőt mondhatjuk, hogy a leghívebb tolmácsa épen ez az egészen közönséges kenyér. Ő a páska-asztalról épen azt vette kezébe, hogy sakramentomi elemmé szentelje, ami ott épen a legegyszerűbb volt.

Az eledelek között is, amint mindenben ezen a világon, vannak elemibb dolgok és vannak különlegesebbek; vannak alapvetőbb dolgok és vannak nélkülözhetőbbek, vannak lényegesebb dolgok és vannak járulékosak, amik utóvégre el is maradhatnak. A legelemibb, legalapvetőbb, leglényegesebb eledel pedig — a kenyér. Ha minden mást nélkülözni kell is, ez nem hiányozhatik. Egyéb eledelek váltakozhatnak nap-nap után, a kenyér mindig ott kell, hogy legyen az asztalunkon. Amikor az életünk fentartásához szükséges táplálékért könyörgünk, a „mindennapi kenyeret” kérjük imádságunkban és általában azért szoktunk „kenyérkeresetről”, „kenyér gondról” és hasonlókról

beszélni, mert tudatában vagyunk annak, hogy a kenyér nem csak egy eledel a sok közül, hanem a lényegére visszavezetett eledel általában.

Nemde egészen világos, hogy miért nyúl az Úr épen a kenyér után, amikor egy szent vendégség cselekményében akarja elmondani, hogy ki Ő és mit ad hiveinek? Arról tesz ezzel nyomatékosan bizonyosságot, hogy az Ő megváltó munkája az emberi életben nem valami fényűző különlegesség, nem valami nélkülözhető csemege, nem valami járulékos ünnepi díszítés, hanem lényeges dolog, ami nélkül nincs igazi élet egyáltalán.

Ez azt jelenti, hogy amikor mi is újra élni akarunk e sakramentum által is az Ő javaival, itt is az életünk legkomolyabb, főkérdéséről van szó. Az Isten nagy vendégségében, amiben egész életünk során nap-nap után részünk van, sok drága izes étel vár ránk. Ha elkezdennék felsorolni, mennyi mindenféle áldást készített Ő, amivel gazdagítja, boldogítja és megelégti szívünket, nem érnénk egyhamar a végére. De ezek az áldások nem lényegesek. Nem is mindig és nem is mindenkit tart jól velük. Ezek ráadások, a legszükségesebben felül. Különleges finomságok és édességek, — amik nélkül is egészségesek és erősek lehetünk. De van egy dolog, ami élet-szükséglet, ami nélkül elveszünk nyomorult inségben: az Ő atyai kegyelme, amelyben mi bűnös gyermekei megengeszteltetésünket és örök életünket birjuk. Ez a kenyér. És ha minden mást megtagadna is tőlünk, ezzel bőségesen ellát — és ez elégséges minekünk. Amíg ez megmarad, nem veszünk el, hanem élünk.

Vizsgáljuk csak meg, vajjon szívünk mélyén egyetértünk-e ebben Jézussal? Nem úgy vagyunk-e sokszor, hogy épen ellenkezőleg: Őt és az Ő ajándékait tekintjük

valami ünnepi ráadásnak, az életünk lényeges szükségleteit pedig egyebekben látjuk? Nem kísért-e bennünket most is az a hajlandóság, hogy ehhez az asztalhoz egy ünnepélyes hangulatért járuljunk, amivel szebbé tesszük az életünket, de amit azután ünneplő ruhánkkal együtt le is vetünk megint, mert utóvégre a valóságos életünk mindennapi lényegét nem érinti? Sőt nem esünk-e bele abba a bűnbe is, hogy miközben Ő szól hozzánk ezekben a jegyekben, a gondolataink azalatt is kint járnak valahol másutt, mert úgy érezzük, hogy utóvégre mégis nem itt dőlnek el a mi legfontosabb ügyeink?

Értsük hát meg: Jézus a kenyeret vette. A mi életünknek a kenyere az, amit itt is kínál nekünk. Ha egyszer minden egyéb, ami most jobban érdekel, cserben hagyna, akkor tűnnék ki, mennyire elégséges, egyedül lényeges számunkra az Ő ajándéka. És egyszer majd mindnyájunknak búcsút kell vennünk mindentől, amivel Isten megáldott ebben a földi életben, — és akkor csak ez az egy marad meg: Ő én érettem is megtörette testét és kiöntatta vérét, és ennek birtokában győzelmesek maradunk az elmúlás és az enyészet minden nyomorúsága ellenében.

Legyen áldott az Isten minden más ajándékáért is! De most az „egy szükséges” dolgot kínálja, — azt, amiért kimondhatatlan áldozatot hozott: az Ő megbocsátó tulajdon atyai szívét. Fogadjuk el megindult hálával!

V.

AZ ÁLDOZAT ÖRÖME.

„... hálákat adván ...”

I. Kor. 11 : 24.

A hálaadó imádság Jézusnak rendesen betartott szokása volt étkezés előtt, akár kevesedmagával fogyasztotta el egyszerű eledelét, mint az emmausi hajlékban, akár nagy sokaságban nyult a kenyér után, mint az ötezrek megvendégelésakor. És ezzel példát adott arra, hogy milyen érzékeny lélekkel kell fogadnunk Istennek olyan ajándékait, amelyek iránt éppen gyakori és állandó voltuk miatt el szoktunk fásulni. A halála előtti estén pedig a páska-vacsorán ült együtt tanítványaival és népének szokása szerint ennek az ünnepélyes vendégségnek a során a hagyományos rend is megkívánta a háladó imádságot. Hiszen az egyiptomi rabságból való csodálatos szabadulás emlékét elevenítette fel ez a vacsora. Mi volt hát természetesebb, mint hogy azoknak, kik átadták lelküket az Isten kiválasztó és megmentő kegyelméről való emlékezésnek, megteljen a szívük csordultig hálaadással s ez a hála a vacsora közben imádságban és énekekben ki is törjön a szívükből? Ez a hálaadás is átszállott reánk örökségül. Hiszen az új-szövetség rendjében a páska-vacsora helyébe az úri szent

vacsora szertartása lépett, mely Istennek még csodálatosabb megváltó kegyelmére emlékeztet bennünket, a minden népből és ágazatból kiválasztott és a bűnnek rabszolgaságából kivezetett népet, a keresztyén anyaszentegyházat. Annyira áthatotta az úri szent vacsora szertartását eleitől fogva a hálaadás ünnepi érzése, hogy régi idők keresztyénei görög szóval egyszerűen „eücharisztíanak“, hálaszertartásnak nevezték el ezt a sákramentumot.

De van ennek az elnevezésnek egy mélyebb értelme, amelyet csak akkor ismerünk fel, ha észrevesszük, hogy nem olyan magától értetődő dolog volt még sem az, amikor Jézus kezébe vette a kenyeret és „hálákat adván“ törte azt meg. Hálát olyankor szokott adni az ember, ugyebár, amikor valami jótéteményben részesül. És amikor Jézus kezébe vette ezen az emlékeztetés estén a kenyeret, az eszébe juttathatta neki Istennek táplálógondoskodását, mint ahogy máskor is, napról-napra, — és eszébe juttathatta népének hajdani szabadulását, mint ahogy máskor is, esztendőről-esztendőre minden páska-vacsora alkalmával. De ezeken a gondolatokon, amelyek természetesen fölkelhették benne a hála érzését, ez alkalommal mégis csak fölülkerekedett benne egy másik gondolat és az Ő hálaadását mégis csak azzal kell kapcsolatba hoznunk: az Ő megáldoztatásának gondolata. Ebben a pillanatban a kenyér, amit kezében tartott, mégis csak főképen az Ő halálra szánt testét jelképezte előtte és a lelkén a másnapi gyötrelmeknek és kivégeztetésnek az előre érzett borzalmi húzódtak át. És akkor, ilyen gondolatok közepette, nyitja meg száját hálaadó imádságra, Nem a jótéteményekkel beteljesedő, hanem a magát megüresítő szívnek hálaadása ez. Nem annak hálaadása, aki megszabadul a szenvedésektől, hanem azé, aki „gonosz emberek kezére

adatik. "Ez a hálaadás nem természetes már, hanem épen ellenkezője annak, amit emberi gondolkodás szerint elvárnánk.

Igen, addig, amig „az emberek dolgaira gondolunk és nem az Istenéire.” És mi épen azért járulunk ide, ehhez az asztalhoz, hogy itt levetkezzük ezt az emberi gondolkodást és megtanuljuk, — újra megtanuljuk, mert sohasem tanulhatjuk meg eléggé, — Jézustól az Ő gondolkodását.

Mert hiszen nekünk sem elég itt csupán azért hálát adnunk, ami jótéteményt és szabadulást jelent számunkra Jézusnak e jegyekben kiábrázolt halála. Az Ő halálának javai úgy lesznek a mi életünk tápláló és megmentő erőivé, ha az a halál nem marad a szemeink előtt lejátszódó látvány, amibe akármilyen hálás csodálattal merülünk is el, — hanem a mi lelkünk belsejében végbenő személyes élménnyé válik. Ez a sakramentum azt jelenti, hogy mi közösségre lépünk az Ő halálával és mi azért járulunk ehhez az asztalhoz, hogy belekapcsolódva az Ő áldozatába, mi is megfeszítettessünk újra Ővele együtt, — mint ami egyedüli útja az Ő feltámadása erejében való részesedésünknek.

Isten megkérdezi itt tőlünk: mik a mi vágyaink? De nem azért, hogy beteljesítse azokat, hanem, hogy miután elmondottuk néki, azt is megkérdezze: készek vagyunk-e azok beteljesedéséről egészen lemondani, ha Ő úgy kívánná? Nem azért keressük itt az Ő jelenlétét, hogy Ő szolgálatunkra álljon nekünk óhajításaink szerint, hanem azért, hogy magunkat állítsuk az Ő szolgálatára, akármilyen súlyos, fájdalmas, áldozatos kötelességeket bízna is ránk. Ez az asztal annak az oltárnak, a Keresztnek az emlékjele, amelyre Jézus föltette a maga életét. Nincs más értelme a mi idejövetelünknek, mint hogy mi is föltesszük ugyanerre az oltárra a magunk életét.

Ez nem történhetik meg anélkül, hogy sokak szívében nehéz tusakodások ne menjenek végbe. Az ó-embert, amely a maga akaratához ragaszkodik, nehéz megöldölni és szívünket, a nagy reformátor jelszava szerint, csak „mint vérző áldozatot mutathatjuk be” Istennek.

Az a kérdés, hogy ezt a magunk felajánlását, minden tusakodás és a következmények minden borzongató elősejtelve közepette mégis hálaadással tudjuk-e megtenni? Jézus „hálákat adott” ezen az utolsó estén és ha eljött is újra a Getsemáné gyötrődése, végül mégis boldogan engedte át magát: „Ne úgy legyen, mint én, hanem amint Te akarod.” Isten, az Ő Atyja, akarta ezt és várta Őtőle, és Őérette dicsőség volt meghalni a kereszten. Isten, a mi Atyánk szólít most bennünket, hogy legyünk eggyé az Ő Fiával. Lehet-e nagyobb kitüntetés és kegyelem, mint az Ő szavára felvenni a mi keresztünket és követni a mi Urunkat? Adjunk hálákat, hogy Ő elhívott erre a közösségre és elfogadja a magunk feláldozását az Ő dicsőségre!

VI.

A KENYÉR ÖNMEGTAGADÁSA.

„... meglötte...”

I. Kor. 11:24.

Amennyire az úri szent vacsora szereztetésének szűkszavú, tömör elbeszéléseiből megítélhetjük, Jézus magyarázta ugyan a kenyér és a pohár értelmét, — „ez az én testem, ez az én vérem”, — de ahhoz, amit ezekkel a jelekkel művelt, nem fűzött semmi magyarázatot, kísérő szavaiban nem tett rája utalást, kivéve ezt az egy mozzanatot: amikor kettétépi kezével a kenyeret, ez a mozdulat annyira tele volt jelentéssel, hogy mint hasonlat visszatér Jézus magyarázó szavaiban is, — az Ő teste, ugymond, „megtöretik”, mint ez a kenyér.

Minden mű dicséri a maga mesterét. És egy friss, ünnepre készült kenyér is szemel gyönyörködtető bizony-sága annak a gondos munkának, mely elkészítette. Mosolygó színe beszél arról, hogy a legjobb anyagot választották hozzá; egészséges illata dicséri a hozzáértést, amellyel tésztáját keverték, dagasztották, kemence hevébe tették és a kellő pillanatban onnan megint kivették; formája hirdeti a figyelmet, melyet ügyes kezek reá fordítottak. Remekmű lehet az ünnepi vendégség asztalára tett kenyér — és bizonyára ilyen volt a maga fajtája szerint az a

kovásztalan kenyér is, amelyet Jézus utolsó páskavacsorájára elébe tettek a vendéglátó ház benne hívő gazdái.

És az a kenyér mégsem arra való volt, hogy szépségével gyönyörködtesse szemlélőit. Nem lepett meg senkit és nem bántott senkit az, amikor Jézus megfogta és kiméletlenül kettétörte, mert a kenyérnek minden épsége és szépsége épen arra való volt, hogy megáldoztassék. Minden munkát és gondot épen azért fordítottak reá az elkészítői, hogy amikor eljő a pillanat, megrontassék az ő művük: eltűnjék az ékessége, darabokra szaggattassék és elfogyjon...

Vannak dolgok, amik a maradandóság számára készülnek. Kimélik őket a lehellet érintésétől és óvják a portól is még késő utókorban is. De mi lenne a világból, ha a kenyeret is üveg alatt őriznék és csak a szemek csodálatára tartogatnák? Vannak emberek is, akik csak mutatóba élnek a maguk életét. Kimélik magukat minden bántó érintkezéstől és távollartanak maguktól mindent, ami kárt tehetne személyiségüknek valóságos vagy képzelt remekművében. De mi lenne a világból, ha mindenki így élne? Nem az ilyen élet tartja fenn, viszi előbbre és teszi boldoggá a világot! Nem fakadna új nemzedékek élete, ha édesanyák nem szaggattatnának meg kimondhatatlan gyötrelmekről és édesatyák nem őszülnének meg verejtékes törődésben. Nem születnének meg a tudomány felfedezései, ha a maguk kényelméről megfélelkezett emberek nem tennének éjt is nappallá a kutató munka lázában; és nem teremnének meg a művészet drága gyöngyei, ha kiválasztott lelkű emberek szíve kagylóját nem szúrná sebesre valami mélységes fájdalom. Mindenünket, amink van, annak köszönhetjük, hogy voltak előttünk és vannak körülöttünk emberek, akik nem maradtak meg érintetlen

épségükben, hanem megtörettek, mint a mások táplálására halálra szánt kenyér.

Ez a "megtöretés" a mindenséget fentartó törvény. El kell fogynia a nap energiájának, hogy létrejöhessen a föld és tenyészet támadhasson rajta. El kell hullania a tavasz pompájának, hogy megteremhessen őszre a gyümölcs. Sirba kell szállania a multnak, hogy fundamentumán felépülhessen a jövő.

De életünknek legnagyobb kérdése az, hogy hogyan viszonylik ehhez az egyetemes törvényhez — Isten! Idegen-e Ő vajjon ettől és távol magasságból szemléli-e? Vagy az Ő szívéből fakadt-e, és Ő maga is eszerint a törvény szerint éli életét? Hiába volna nekünk annyi múltbeli és jelenbeli „megtöretés” áldásaival meggazdagodnunk, van bennünk olyan éhség és szomjúság is, amely csak magával Istennel elégedhetik meg. „A mi szívünk nyughatatlan mindaddig, amig Őbenne meg nem nyugszik.” Törődik Ő ezzel? Azok közé a dolgok közé tartozik-e Ő, amelyeket csodálni lehet, de élni velük nem? Vagy pedig azok közé, amelyek magukat nem kímélve, adják át magukat nekünk, hogy megelégtessünk általuk?

Évezredek során hány tépelődő lélek szenvedett hajótörést azért, mert erre a kérdésre nem kapott feleletet. És mi boldogan járulunk ide ehhez a megterített asztalhoz, mert számunkra itt olyan egyszerűen, hogy minden gyermek megértheti, megoldódik a kérdés. Mi ismerjük Jézust, a „mennyből alászállott kenyeret”. Mi láttuk az Ő dicsőségét, amint élénk élte Istennek, az Ő Atyjának valóját. Szemléltük az Ő szentségét, amelyen nem volt folt; az Ő békességét, mely mélységes, mint az ég végtelensége; az Ő hatalmát, mely előtt nem volt lehetetlenség; az Ő bölcsességét, mely állátott minden titkok szövedé-

kén. S amikor aztán szorongva vártuk, hogy mire való ez az isteni jelenés, — arra-e talán csak, hogy amint feltárult ámuló szemeink előtt, megint el is tűnjék, hogy elkápráztasson, de mihelyt kényelmetlenné válik számára ez a világ, visszahúzódják újra annak bántalmai elől, — akkor Jézus letelepedett közénk, vette a kenyeret és megtörte azt. Ilyen akart Ő lenni és ilyennek akarta bemutatni nekünk Istent. Engedte, hadd ragadják meg kiméretlen kezek. Túrte, hadd ostorozzák és csufolják meg. Odaadta magát, hadd ontsák a véré a keresztnék fáján. Nem érintetlen épségben csodálandó remekműnek szánta a maga életét, hanem kenyérnek, amelynek minden dicsősége csak arra való, hogy megtöressék, mert éhes emberek várnak reá.

Azt hirdeti minekünk ez a sakramentum, hogy Isten, a Jézus Krisztusban magát megjelentő Isten, a magát örökké közlő Isten. A mienk akar lenni, hogy Ővele beteljesedjék az életünk, bármilyen áldozatába kerüljön is ez Őneki. Suttogja hát a lelkünkbe a megtörött kenyér ezt a nagy megfoghatatlan titkot: Isten áldozatul adja magát érettem, hogy ne kelljen Önelküle éhen vesznem. Ezzel a hálára roskasztó bizonyossággal megtelve, hogyan ne néznénk bátran a szemébe az életnek? Ha ez a kérdés megoldatott, milyen más kérdés válhatnék akkor fenyegetővé? Ha Ő önmagát nem tagadja meg tőlünk, mit tagadna akkor meg, ami javunkra szolgál?

VII.

AZ „OKOS ISTENTISZTELET“.

„... és ezt mondotta...”

I. Kor. 11:24.

Hagyjuk néhány percre kissé háttérben azt, hogy mit mondott Jézus, amikor az utolsó vacsora alkalmával körüladta tanítványai között a megtört kenyeret és a poharat és álljunk meg röviden magánál annál a ténynél, hogy egyáltalán mondotta azt, amit mondott. Jól tudjuk, hogy milyen magyarázatát adta cselekményének. Most helyezzük a hangsúlyt magára arra a tényre, hogy szükségesnek tartotta ezt a magyarázatot hozzáfűzni. Az úri szent vacsora nem néma szertartás volt már az első alkalommal sem és azóta sem ismételték meg némán, akik jól igazodtak a Mester példája után. Akkor megcsendült az Ő szava és azóta is, most is, megszólal az Ige, valahányszor megterül az Úr asztala.

Sokat elmondhat az egyik ember a másiknak keze mozdulataival, szeme rebbenésével, arca játékával. De a legteljesebb kifejezése egyik szívnek a másik előtt mégis csak a szó. Reásugározthatja az egyik lélek a másikra minden érzését néma viselkedésével, hangtalan szolgálataival, beszédes tetteivel, — mégis várva-várt és ünnepé-

lyes pillanat az, amelyben meg is vallhatja neki szavakkal, hogy mit érez iránta. Ezért volt Jézus működése is szakadatlan igehirdetés, beszéd a sokaságokhoz, beszélgetés egyes emberekkel. Szünetlenül zengő Ige volt Ő. Így tárulhatott föl legteltjesebben a számunkra az, hogy mi lakozik Isten szívében irántunk.

Ennek a szóbeli kijelentésnek csak kiegészítése volt az, hogy tettekkel is hirdette az Isten megmentő irgalmát és megsegítő hatalmát. Mint ahogy a selyem szövet drága kelengye a minta nélkül is s az csak emeli szépségét és értékét, úgy voltak bele szöve Jézus tanítói működésébe gyógyításainak és egyéb csodatetteinek színes virágai. Felkiáltó jelek voltak ezek a szöveg közben, — hogy amit Ő szavakkal is világosan elmondott, tettekben kifejezve is annál maradandóbban belevésődjék az emberek emlékezetébe.

Nem is kellett magyarázatot fűzni ezekhez a beszédes cselekményekhez. Megérthette azokat mindenki.

De ezen az utolsó estén, amikor néhány egyszerű és mégis oly mély értelmű cselekményben kiábrázolja Jézus azt, amit szóval nem is egyszer elmondott tanítványainak, hogy neki meg kell halnia és hogy ez a halál nem vereség, hanem a megváltó munkájának a bekoronázása: még sem elégszik meg a néma jelbeszéddel. Most előszóval meg is magyarázza cselekedeteinek értelmét. Talán azért, mert a lecke olyan nehéz volt, hogy nem lehetett elég gyakran és elég világosan megismételni.

De talán volt még egy másik súlyos ok is rá, hogy Jézus kommentárral kísérje ezt a jelképes vendégséget.

Ez a cselekmény különbözött az Ő máskori tettektől öltöztetett tanításától. Más cselekedeteit egyszer végrehajtotta és elég volt, hogy azok emlékezete fenmaradva hir-

desse örökre a beléjük fektetett bizonyágtételt az Isten életadó kegyelméről. De ezt a cselekményt Ő meg-megismétlődő szertartásnak szánta hívei között. Azt akarta, hogy majd ők is utána csinálják, sokszor, újra, meg újra a kenyérnek és a pohárnak ezt az ünnepélyes vendégségét.

Jól ismerjük ennek a szent szertartásnak mélységes áldásait és most is azért vagyunk itt, mert újra óhajtozunk részesülni bennük. De megvannak a kísértései is, — és ha őszinték vagyunk Isten és egymás előtt, meg kell vallanunk, hogy ezeket a kísértéseket is jól ismerjük tapasztalatból. Ami sokszor ismétlődik, megszokottá és gépiessé válhatik. Amit az egyház évszázadokon át gyakorolt s ami egyéni életünkbe is esztendőről-esztendőre oly mélyen beidegződik, — az szinte már magától is tovább megy. Valljuk meg, sokunknak nagyobb erőfeszítésébe kerülne elmaradni az Úr asztalától, mint amennyibe kerül megjelenni nála. Ha nem keresnők fel, talán sokkal többet indokolnók önmagunk előtt és mások előtt ezt az eljárásunkat, mint amennyire indokoljuk azt, hogy felkeressük. Nem sokat gondolkozunk azon, hogy miért is élünk e sakramentummal és mi az értelme az egész szertartásnak, — elég nekünk annyi, hogy ez így szokás és mi egyszerűen hódolunk a dolgok bevett és begyakorolt rendjének.

Hát még ha nem hangzott volna el Jézus értelmező, ünnepélyes szava a szereztetéskor és nem hangoznék el minden úrvacsorai alkalommal az Ige bizonyága!

Mennyivel nagyobb lenne az értelmetlen gépiesség kísértése, ha ez a szertartás néma cselekmény volna! A népszokások tanulmányozói bámulatos példákat tudnak felhozni arra, hogy milyen makacs szívóssággal tartják

fenn magukat évezredes szokásformák, amelyeknek valamikor kétségtelenül megvolt az értelmük, de ma már senki sem tudja mit jelentenek, — csak eltanulják az emberek értelmetlenül és tovább adják másoknak. Félelmetes elgondolni, hogy milyen babonás visszaélésre fajulhatna ugyanígy az úri szent vacsora megünneplése is!

Ezen az úton állít meg bennünket Jézus szava. Mintha megkérdezné: Tudod-e mit cselekszel, amikor ezt a kenyeret eszed és ezt a pohárt iszod? Megremeg-e a lelked a mennyei szózatától, amely bele van öltöztetve ebbe a szertartásba? Ujjongasz-e, hogy engem a te Megváltóddal adott Isten testem megtöretése és vérem kiomlása árán? Nyitott szemekkel szemléled-e itt a kegyelemnek csodáját, mely téged, a veszendő bűnöst megvásárolt az örök életre? Értsd meg, miről van szó és ne aludd át álmatag lélekkel ezt a kivételes alkalmat, amikor Isten a szíve mélyét tárja fel előtted!

Kinek ne volna szüksége erre az eszméltető szóra? Aki azt hiszi magáról, hogy ő már csak eléggé öntudatos vendége ennek az asztalnak, annak van legnagyobb szüksége rá, hogy felébredjen és úgy járúljon a szent vendégséghez, mintha most értené meg először, milyen csodát akar Isten vele művelni!

Könyörögjünk egy szívvel-lélekkel az Úrhoz: ne maradjon néma most se, hanem szóljon és adjon újra élő és dicsőséges értelmet e sakramentumnak!

VIII

SZENTŐL-SZEMBE.

„Vegyétek...”

I. Kor. 11:24.

Nem lehet jobban előkészítenünk a lelkünket az úri szent vacsorával való igaz és üdvösséges élésre, mint úgy, hogy élénk képzelettel odagondoljuk magunkat az első tanítványok közé, akiknek maga az Úr adta első ízben az Ő megtöretett testének és kiontatott vérének jegyeit. Velük együtt át kell élnünk annak az ünnepélyes estének minden áhitalát, szívet szorongató szomorúságát és minden tilokzatos borulaton is áttörő bizonyosságait, — csak azzal a különbséggel, hogy mindez öbennük akkor még nem volt olyan tudatos, mint amilyenné később lett s amilyenné nálunk lehet.

Amint így lélekben mi is ott ülünk annak az első szent vacsorának az asztalánál, vajjon nem úgy érezzük-e mindnyájan, hogy az egész történet feszültsége ott emelkedik tetőfokra, amikor Jézus azt mondja: „vegyétek” és kézről kézre adja a megszegett kenyeret? Már előbb is mindenki érezte ott az asztal körül, hogy az Úr valami különösen jelentős dolgot akar művelni. Minden szem reá volt függesztve és feszült várakozás leste minden szavát és mozdulatát. Nemsokára majd meg fog oldódni

a rejtély: el fog hangzani a magyarázó szó, mely értelmet ad ennek az ünnepélyesen induló cselekménynek: „Ez az én testem...” Közben azonban még jobban felcsigázódik a kíváncsi várakozás. A kenyér, a még megfejtetlen jel, nem marad a Mester kezében. „Vegyétek!” — mondja és a titokzatos küldemény kézről kézre jár, míg mindnyájan az ujjai között tartják. Ami az előbb csak távolabb volt, most közel van mindnyájukhoz. Az imént csak szemlélők voltak még, és ha akarta volna, bármelyikük kivonhatta volna magát a történendőkből, csak hátat kellett volna fordítani vagy szemet kellett volna hunynia. De most mindnyájan részes társai az ügynek; az nem rajtuk kívül folytatódik, hanem övelük magukkal történik, mint megannyi szereplővel. Ez a felhívás: „Vegyétek!”, személyes ügyükké avatta a szertartást és most már igazán tudniuk kellett, hogy miről is van szó, — mi az, amit ők maguk csinálnak...

A mi egyházunk szokásai híven kidomborítják a szereztetés történetének ezt a robbanásig feszült pillanatát. Mi nem ismerjük olyan formáját az úri szent vacsorának, amelyben az egyház tagjai csupán szemlélők. Annyira igyekszünk megmaradni az evangéliumi minta nyomában, hogy nálunk az Úr asztalának minden vendége valóban a kezébe veszi a szent jegyeket, mielőtt él velük és ezáltal személyesen, tevőlegesen részt vesz a szertartásban.

Számunkra ugyan már nem a kíváncsi várakozás tetőfokát jelenti ez a pillanat, mert hiszen mi eleitől fogva tudjuk, mi az értelme annak, hogy ez az asztal megterítetik és mi hozzája járulunk. De ha más értelemben is, nem marad-e mégis ez a pillanat az egész úri szent vacsorának a csúcspontja számunkra is? Nem úgy éljük-e át mindnyájan ennek a szent alkalomnak az áldásait,

hogy akkor mond legtöbbet nekünk a megtöretett kenyér, amikor kezünkbe foghatjuk és egy pillanatra a szemünk elé tarthatjuk?

Amikor ott nyugosznak a jegyek a megterített asztalon, hangosan hirdetik nekünk a kegyelemnek bőséges ajándékait, amelyeket Isten eleve elkészített számunkra s amelyek készen várják, hogy mi megkeressük és megtaláljuk őket. Amikor felénk nyujtatnak, milyen mélységes bizonyosságtételt tesznek arról, hogy Istennek áldásai is így közellítenek felénk, várva, hogy kinyújtsuk utánuk a kezünket. Azután meg, amikor szájunkba vesszük a jegyeket s azok eltűnnek testünk életében, hogy felszívódnának annak alkotórészei közé, milyen világosan hirdetik nekünk a kegyelemnek azt a titokzatos munkáját, mely szem elől elrejtve, számításoktól ellenőrizhetetlenül megy végbe bensőnk titkos mélységeiben, hogy megújítson és átformáljon. De közben van egy pillanat, amikor már egészen a mienk a kenyér, a kezünkben van és még nyilvánvalóan a szemünk előtt is van, — és azt hiszem, mindnyájan ezt érezzük a legünnepélyesebb pillanatnak. Ilyenkor mondja el nekünk teljes erejével, hogy biztonnal megtöretett éretünk egykor a mennyből jött kenyér és ilyenkor zendül fel megnyugodott hálás szívünkben a legerősebb „Ámen” Istennek kegyelmes üzenetére. Ebben a pillanatban mintha összefutna az egész sakramentum jelentése. Mintha valami szent magányosság borulna reánk és annak csöndességében mi elvégezhetnők titkos párbeszédünket az Isten szürke követével, a földi jeggyel, amelynek üzenete mégis menyyei...

A mi üdvösségünknek egy nagy igazsága domborodik ki ebben. Az tudniillik, hogy Isten nem hagyja ki munkájából a mi személyiségünket, hanem szerepet, és pedig

döntő szerepet juttat neki. Nélkülünk terítette meg kegyelmének asztalát és akarjuk vagy nem akarjuk, Ő fölkinálja az üdvösség ajándékait mindnyájunknak. A Megváltó keresztje örökre áll és mindeneknek hirdettetik az Evangélium, — akármit szóljunk is hozzá. És viszont bennünk is sokkal többet végez el Istennek Lelke, mint amennyinek mi tudatában vagyunk; előlünk, magunk előtt is elrejtve megy végbe bennünk az örök megtartás csodája. De mégsem csupán ámuló szemlélői és öntudatlan tárgyai vagyunk a kegyelem művének. Mert Isten közbeiktat egy-egy pillanatot, amelyben megdicsőül a mi személyes voltunk: öntudatunk elé állítja üdvözítő akaratát a megfeszített és föltámadott Úrban, az Ő Fiában, és mi fölismerve, megértve hozzánk intézett kegyelmes végzését, boldog hódolattal engedjük át neki magunkat... Személyes ügyünk ké teszi az Ő váltságát és ezzel minket is személyes részeivé avat annak. A kezünkbe adja a kenyeret: „Vegyétek“...

Legyen ez is ilyen pillanat, — egy újabb csúcspont az életünkben. Tünjön el minden körülöttünk és maradjunk egyedül Ővele. Mi, a bűnökkel-bajokkal küzködő nyomorultak, — és Ő, a mi üdvösségünk Istene, kössük meg újra az örökre szóló szövetséget!

IX.

KÜZDELEM A HALÁLLAL.

„... egyetek...”

I. Kor. 11:24.

Olyan érthető és világos Jézusnak minden szava, akár milyen nagy titkokról is beszél. Egész könyvtárakra rúgó köteteket írtak már nagy, tudós elmék arról, hogy ki volt Ő, mit jelentett az Ő élete és halála és mit köszönhet Őneki az ember. Ő pedig egészen egyszerűen, hogy a kicsiny gyermek is megértheti, azt mondja: Ti éhesek vagytok, én kenyér vagyok, jertek és egyetek!

Az éhséget mindenki ismeri és az eledel megújító erejének már mindenki örült. Ezzel az egyetemes emberi tapasztalattal magyarázza meg Jézus, hogy mindenki megérthesse az Ő ajándékát. Táplálkozás nélkül nincs élet. A legnagyobb szerkezetű élettelen tárgy is abban különbözik a legegyszerűbb kicsiny élő csirától, hogy emez megéhezik, nem lehet meg táplálék nélkül és ha megtalálja, amire szüksége van, meg is ragadja és él vele, — amaz pedig semmit sem kíván és nem is tud fölvenni magába, ami nem volt meg benne már eleve. Ami él, az megköveteli az eledelt, mert anélkül nem tud fennmaradni sem, pedig nemcsak fennmaradni akar, hanem növekedni és fejlődni is. Harcba áll az elmúlás erőivel, fogyasztják

és bomlasztják szüntelenül. És diadalmaskodni akar felettük, — nem csak védekezni ellenük, hanem túl is szárnyalni őket. Ezért toboroz szüntelen új erőket. Az eledel nem más, mint megannyi mozgósított új szövetséges, akikkel az élet helyreállítja a maga megtizedelt haderejét és szélesebben építi ki a maga harcvonalát. Ezért a táplálkozás valójában az életnek diadalmas felvonulása a halálnak megállítható és visszavonulásra kényszerített hadai ellen. Jaj, ha kimerülnek a tartalékok! Talán nem következik be mindjárt a vereség. De bekövetkezik mindenestre az egyhelybenmaradás és a kiépített hadállásokon előbb vagy utóbb mégis csak áttör a kérlelhetetlen ellenség.

Ez a harc szüntelenül áll a test világában, de mi az életnek és a halálnak ez a mérkőzése ahhoz képest, ami a lélek világában megy végbe! Hiszen amott múltó sikerekért folyik a küzdelem, a test diadala úgyis csak ideiglenes lehet az enyészet felett s a halál úgyis biztos lehet a maga zsákmánya felől. De itt örök érdekek forognak kockán. A lélek arra van elhíva, hogy olyan magasságokra tűzze ki győzelmes zászlaját, amelyeket a halál soha sem vehet be s azért elkeseredetten tombol a lélek ellen minden romboló erő, ami ebben a világban van.

Ennek az ádáz harcnak a sebeit hordozzuk mi mindnyájan. Nekivágtunk egykor tündöklő vértzetben, ragyogó reménységekbe öltözve, fénylő elhatározások dacos vasában. Azóta ismerjük az Ellenség hatalmát. Sokszor megcsúfolt, megtépett, megvert. Éreztük karmainak élett, amint belemélyedt a húsunkba. Tántorogva hátráltunk előle újra meg újra. Mi lesz velünk, kérdeztük sokszor, amint mind elérhetetlenebb messzeségbe tűntek előlünk a győzelem magaslatai. Már-már lemondunk a küzdelemről és készek

voltunk alélta behódolni a mi pusztítónknak. De nem lehetett. Élni, haladni, győzni akartunk. A lelki mivoltunk létparancsa megszólalt. Kell, hogy legyen valahol segítség. Megfogyott erőinknek meg kell találnunk a pótlását. Az éhség lázában égő szemekkel kerestük a táplálékot, amivel fölülkerekedhetnénk a küzdelemben.

Most azért jöttünk el ide, hogy bizonyosságot tegyünk róla: megtaláltuk, amit kerestünk. Talán nem egyenes úton, hanem sok tévelygés árán. Talán sok minden mást is kipróbáltunk. Etettük a lelkünket ezzel is, azzal is, abban a reményben, hogy az életünket diadalmassá, élni érdemessé tehetjük vele a rohanó évek sodrában, minden életrontó ellenségünk dacára. De csalódtunk. A vélt szövetségesekről lehullott az álarc: ők is az ellenség zsoldjában állottak. Tápláléknak vettük, — méregnek találtuk. Erősebbeké akartunk válni és csak annál gyengébben voltunk kiszolgáltatva az életünket szorongató Gonosznak. De aztán meghallottuk Jézus szavát. Éhségünk feléje fordult. És benne nem csalódtunk. Most eljöttünk, hálánkkal magasztalni Őt, életünk kenyerét. Ha van az életünkben diadal, azt neki köszönhetjük. Ha valahol visszapattan rólunk az enyészetnek az ostroma és helyt tudunk állani, holott azelőtt nagy réseken nyomult be ránk a támadás: ott Ő pótolta ki a mi hiányosságainkat. Nem volt az életünknek olyan düledező, védtelen bástyája, amit Ő ki nem épített volna bevehetetlenné. Soha ki nem fogyott az Ő segedelme, soha cserben nem hagyott az ereje. Minden éhségünkben elégséges eledelünk volt. Elgondoljuk: mi volna az életük Ő nélkül és a felszálló rémkép láttára könnyek között adunk hálát neki, aki éhségbe pusztuló, vereségre ítélt életünket megmentette.

De ugyanakkor eszünkbe vesszük, hogy a harc még

mindig áll és még ha örökre verhetetlen volna is az eddig kivivott hadállásunk: nekünk még előbbre is kell nyomulnunk. Új feladatok állanak még előttünk. Még dadalmasabbnak kell bizonyítanunk az életet a halál fölött, mint eddig és ki kell vernünk az enyészet erőit olyan hadállásokból is, amelyekben még biztonságban érzik magukat. Növekednünk is kell, nemcsak fennmaradnunk. Hódítanunk is kell, nemcsak védekeznünk. Ezért nemcsak a hálaadásunk szava csendül itt meg, hanem a még több erőre éhező lelkünk segélykiáltása is. Ismerjük magunkat: még mennyi vereség várhat ránk, úgy amint vagyunk. Sokat kaptunk már, kimondhatatlanul! De többre óhajtozunk még! Sóvárgó szemünkkel újra Őt keressük tehát, akit örök élet kenyérének ismertünk meg az Ő megáldoztatott élete árán és újra könyörgünk az Ő áldott szaváért, amellyel magát kínálja nekünk: „Vegyétek, egyétek.“

Máris tudjuk, hogy meghallgatott bennünket. Asztalát megterítette és mi innen megelégitve, új erővel és új hálával távozhatunk.

X.

TÜKÖRKÉP ÉS VALÓSÁG.

„Ez az én testem.”

I. Kor. 11:24.

Mennyi elkeseredett vita folyt a keresztyén egyház története során e körül a kijelentés körül! Pedig bizonyos, hogy az Úr nem arra szánta, hogy egymást meg nem értő követői kölcsönösen kitagadják miatta egymást a testvéri egység kötelékéből, hanem épen ellenkezőleg arra, hogy e körül a jel körül örökre egyek maradjanak. Úgy elszégyeli az ember magát, ha eszébe jutnak az úri szent vacsora körül elmérgesedett régi viták, mint ahogy fájdalmas szégyen borítja el a szívét, ha vadvirágos, ringó kalászos tájakon járva megáll egy dombtetőn és eszébe jut, hogy valamikor azért a magaslatért dühös csatákat vívtak ellenséges csapatok. Ahol most az élet virul és ahol Isten szándéka szerint a kéklő égbolt békessége alatt mindig is az életnek kellett volna mosolyognia, ott valamikor a halál tombolt, vérben forgó szemekkel gyilkolta egyik ember a másikat... Persze nem felejthetjük el, hogy mit köszönhetünk ezeknek a hajdani harcoknak. Hálás büszkeséggel is gondolunk vissza azokra az ősökre, akiknek a dacos vitézsége megtartotta számunkra a haza földjét és

szabadságát, és épúgy áldjuk azoknak emlékét is, akik zavaros időkben elszántan sikra szállottak az Evangélium tiszta és határozott értelmezéséért s azzal együtt az úri szent vacsora minden tévelygéstől mentes felfogásáért is. Szent és nagy örökséget hagytak hátra reánk harcaik gyümölcseként. De mégis főképen azért áldjuk az Istent, hogy a harcok feldúlt mezejét újra bevonja az élet friss pázsitjával még az elhullottak porából is új virágzást fakasztva. És ~~ma~~ ^{ma}gasztaljuk Őt azért, hogy az Ő egyházának sebeit is szüntelen gyógyítgatva megtanított már bennünket arra, hogy ennél a szent asztalnál ne azt keressük, ami más Krisztusban hívő testvéreinktől elválaszt bennünket, hanem ami egybeköt velük: az egyazon megfeszített és feltámadott Megváltó Krisztust.

A harcok elültek és ma már békességben örvendhetünk annak a bizonyosságnak, amiért valamikor atyáinknak olyan heves tusát kellett állaniuk. Nem a vita lázában, hanem csöndes békességben teszünk már arról vallást, hogy mi nem szó szerint értjük Jézusnak ezt a szavát: „Ez az én testem...” Természetes, hogy az a kenyér, amelyet kezében tartott, nem az Ő teste volt, hanem az volt az Ő teste, amely kezében tartotta a kenyeret. És máig is ez a kenyér nem az Ő teste, mert más ez a kenyér és más az Ő teste, mely megtöretett érettünk a kereszten és dicsőségesen átváltozott az Ő föltámadásában. És ha soha ezt a kenyeret nem mutatta volna is föl és nem rendelte volna is örökre megtartandó rendelésül számunkra, az Ő testének a halálban való megtöretése azért épúgy bűneinknek bocsánatát és lelkünknek megtartását jelentené és elégséges volna magában is ahhoz, hogy általa mi megismerjük Istennek hozzánk való kegyelmét.

És mégis jogos és mély értelme volt annak, amikor azt mondotta a kenyeret felmutatva: „Ez az én testem...” Más a mátkai szív olthatatlan hűsége, mint az az arany gyűrű, amit az újra lehet húzni. És mégis elmondhatja a búcsuzó szerelmes a karikagyűrűre mutatva: „Ez az én hűségem!” Más egy nemzet becsülete igaz valójában, mint egy félig foszlánnyá tépett színes kelmedarab. És mégis halálra kész odaadásra gyúlladhat a harcos szíve, amikor a már-már ingadozó lobogóról azt mondják neki: „Veszélyben a seregünk becsülete”. Vannak dolgok az életünkben, amik oly káprázatos fénnel ragyognak, hogy elfárad bele a szemünk és jó néha megpihentetünk azáltal, hogy homályos tükörképet állítunk magunk elé az igazi fényes valóság helyett. Ahelyett, hogy a napba néznénk, sötét üveget veszünk elő és abban keressük visszavert halovány, kicsiny mását. Ha megeléjjük, azt mondjuk: itt van, ez a világos folt a nap korongja, — és igazunk van. Pedig milyen más az a sáppadt, kicsiny fényfolt, amit annak mondtunk! Jaj volna nekünk, ha valóban az volna a napunk, amit kezünkben tartunk és csak annyi fényt és meleget kaphatnánk, amennyit a tükörkép adhat. Jaj volna a vőlegénynek, ha csak az arája jegygyűrűjében bizhatna és jaj volna annak az országnak, amelynek becsülete valóban sárbahullhatna vagy ronggyá foszsolhatnék az ősi zászlóval! Az ilyen tükörképek sohasem foglalhatják el a valóság helyét, sem nem foglalhatják le figyelmünket a maguk számára. Akkor töltik be igazán rendeltetésüket, ha megpihent szemünket megint elküldik maguktól a valóság felé, amit kiábrázoltak. Végül mégis csak bele kell néznünk a fénylő napba magába, akár milyen gyarlók vagyunk is hozzá. Az a mi éltetőnk és világosságunk.

„Ez az én testem“? Legyen áldott Az, aki adta nekünk ezt a tükörképet. Itt van kiábrázolva benne a szemünk láttára: megtöretik, hogy minket tápláljon; megítéltetik, hogy mi megszabaduljunk; meghal, hogy mi élhessünk. De ezerszer inkább legyen áldott, hogy ez a tükörkép nem álmokat fest elénk, hanem valóságot. Nem magáról beszél ez a kenyér, hanem olyas valamiről, ami mégis más és ami megvolna, örök, változhatatlan bizonyosság szerint, enélkül a kenyér nélkül is: a miértünk meghozott egyszeri és tökéletes nagy áldozatról. Az segít rajtunk, nem ez a kenyér. Ott, a kereszten szemlélhetjük valójában „az Ő testét“, nem itt. Az volt az a „megtöretés“, amelybe bizalmunkat vetjük, nem ez a mi kezünk által végrehajtott...

Köszönjük meg szívünk mélyéről, hogy olyan nagy jótéteményt nyújt felénk e szavakkal: „Ez az én testem.“ De tegyük hozzá, — ne féljünk, nem lesz szentségtörés, ellenkezőleg: ez lesz az Ő szíve szerint való visszhang szavára, — „Urunk, mi mégsem ezt keressük; nem akarunk itt elakadni; csak egy percre állunk meg a kenyérnél; aztán sietünk Hozzád magadhoz, keresztfádnak tövébe, bűneinket siratni, váltságunknak örvendezni; mert tudjuk, hogy nem ebben a kenyérben, amit kezünkkel megfoghatunk, hanem ott találhatunk meg téged halálod áldozatában, ahol hitünkkel karolhatunk át! Nyisd meg szemünket, hogy belenézhesünk szerelmed fényességébe!“

XI.

AZ IGE TESTTÉ LETT.

„... az én *testem* ...“

I. Kor. 11:24.

„Az Úrnak halálát“ akarjuk újra „hirdetni“ magunknak, egymásnak és mindenkinek, — azért gyülekezünk e köré az asztal köré. Nem éreztétek még ilyenkor, hogy a „bőségnek“ milyen „zavara“ vesz erőt az emberen? A sok minden közül, ami megragadó a Krisztus halálában, mire is fordítsuk figyelmünket? Különösen az előtt a kérdés előtt állunk, hogy testi kínszenvedéseire függesszük-e inkább fájó tekintetünket, vagy inkább lelki gyötrelmeinek mélységeibe hatoljunk-e be?

A testi kínszenvedéseiről elgondolkozva úgy érezzük, mintha valami régi szentély előcsarnokaiban járnánk. Szent a hely, és a szívünk elfogódik az áhitattól. De mégis tudjuk, hogy ott túl az elfüggönyözött ajtón kezdődik a még szentebb hely, a titkok homályába burkolt szentek-szentje. Es ezért, amennyire csak tapogatódzó sejtelmeink be tudnak hatolni isteni szívének a rejtelmes mélységébe, igyekszünk mögéje látni testi szenvedéseinek és meglátni: mi ment végbe azon a gyötrelmes napon az Ő bensejében. Ott, abban a benső szentélyben folyt a nagy vívó-

dás a bűn között, amely minden álorcát elvetve reárontott az isteni szentségre és a kegyelem között, amely odaadta magát erre a bántalomra, hogy elviselve azt győzelmessé váljék fölötte . . .

Másfelől mégis mindig újra lefoglalja a figyelmünket azoknak a rettenetes külső eseményeknek a sorozata, amelyeknek a leple mögött ez a belső nagy harc vívódott. Valami visszavonz bennünket a főpapi gyűlésterembe, ahol arculverdesik Őt és a helytartósági kaszárnnyába, ahol szöges ostorral véresre verik. Látni akarjuk kezének és lábának általszögeztetését, töviskoszorútól véres fejét, a kereszt ezer kínjától vonagló arcát. Egyszóval, akármilyen mélyen föltárul is előttünk kimondhatatlan lelki gyötrődése, nem tudunk megválni az Ő „teste megtöretésének” szemlélésétől.

Nos, ez nem hiba. Megvan a maga jogosultsága és nagy értéke. Bizonyosság rá maga Jézus. Amikor ott ül halálának előestéjén tanítványainak vacsorázó körében, Ő előtte is megelevenedik a rettenetes holnap képe. Ki van már nyújtva feléje a „keserű pohár,” amit nemsokára ajkához kell emelnie, hogy fenékig kiürítse. És amikor megszólal és ezzel alkalmat ad arra, hogy belelássunk gondolataiba, akkor kitűnik, hogy Őt is a bekövetkezendő testi szenvedések foglalkoztatják. „Testéről” beszél, amely „meg fog történni” és ez az, aminek alkalmas ábrázolatául kezébe veszi a kenyeret. Most még itt ül teste épségében, ifjai erejében, életteljességében, — mint ahogy kezében egy ép darab a kenyér. Holnap ilyenkorra ennek vége lesz, mint ahogy a kenyér darabokra törve megsemmisül. Megtépett, összezúzott, vérevesztett holttetem lesz. Gonosz emberek kezére fog jutni. Irgalmatlanul meg fogják kinozni és meg fogják ölni. „Az én testem megtöretik.”

Mit jelent ez? Azt-e, hogy a reá váró testi szenvedés

dések előszelét metszőbben érezte, mint a lelkére váró kínokét? Semmiesetre sem. Bizonyára úgy áll a dolog, hogy Ő nem is választotta volna így kétfelé szenvedéseit. Nála a test nem külön életet élt a lélek élete mellett, hanem mindenestől fogva annak szolgája, kifejezője, szócsöve volt. És ezért a „test megtöretésének” egész története sem volt más, mint a lelkét szaggató tusáknak a külső, látható oldala. De éppen ezért fontos az Ő szemében, és ezért lehet nekünk is mindig megújuló hálás emlékezésünk tárgya.

Hiszen az, ami az Ő szíve mélységeiben ment végbe, nem volt új dolog a világban. A bűn mindig ilyen gyilkos fullánkot merített az Isten szívébe s az az örökkévaló szív mindig ilyen véghetetlen türelemmel nyelte el magában a bűnnek mérgét. Az, hogy Isten inkább önmagát áldozza oda mondhatatlan fájdalomakra, de a bűnös emberről azért nem mond le, — örök alapténye a mindenségnek. Az új dolog Jézus művében az volt, hogy ez a nagy titok nyilvánvalóvá lett, megjelent közöttünk itt a föld színén és mindenki által látható tényekbe öltözött. Istennek megváltó üzenete a bűnös emberhez előjött az örökkévalóság csöndes távolságából és megszólalt egész közel mindnyájunkhoz. Ami mindig igazság volt, most eseménnyé lett; ami öröktől fogva el volt végezve, most belépett a történelembe; ami számunkra eleitől el volt készítve, az most ajándékuul adattott; ami Istenben Ige volt, — az Jézusban „testté lett.”

Ezért vonzódik a mi lelkünk is az Ő „testének megtöretését” látni. A mi testünkbeli való test az, amely Őbenne megkínkoztatik. Itt az isteni kegyelem nem a fejünk fölött lebeg már, hanem leszállott a mi magunk életének a földszintjére és érintkezik a mienkkel, úgy hogy minden rezdülése rezgésbe hozza a mi valónkat és váradalmak, sej-

telmek, reménységek helyébe megszülethetik bennünk a bizonyosság!

Ezek a sakramentumi jegyek is azért olyan áldottak. Nem a felhők közül elzendült isteni szózat parancsolta ezt a szertartást, hanem olyasvalaki hagyta reánk örökségül, aki itt járt közöttünk a földön. Látható testben, a magunkéhoz hasonlóan küzdötte meg a mi üdvösségünk harcát és fizette le annak „megtöretésében” a mi váltságunk árát. Emberi kezek, amelyek nemsokára átszegeztek érettünk, fogták meg az első kenyeret és osztották szét az asztal körül, hogy ugyanúgy történjék a tanítványok között nemzedékről nemzedékre. Olyan ez az egész sakramentum, amint végig húzódik az évszázadokon, mintha lábanyoma lenne valakinek, aki, ime bizonyos, itt járt. Történelmi kihatása egy történelmi személyiségnek és az ő élete történelmi tényeinek. Kezesség amellelt, hogy nincs a mi szívünk többé álmodozásokra és sóvárgásokra utalva, hanem ehelyett bizonyossága lehet az Isten kegyelmének befejezett, soha meg nem rendülő valóságáról.

Állítsa hát újra elénk ez a darabokra szaggatott kenyér az Ő „testének megtöretését”. Nézzenek ránk emlékeink képcsarnokából az Ő szenvedésének megrázó jeleitei. Igen, valamikor mindez az Ő „testén” végbement. Ott lehattunk volna. Láthattuk volna megcsufolt orcáját, a kereszti terhe alatt roskadozó, agyonhajszolt alakját, utolsó gyötrelmes tusában megtörő szemefényét... Aki megérti Istennek ezt a beszédét, testté vált tényekben elmondott üzenetét, afelől eloszlott a félelmek és kétségek homálya. Világosabban, határozottabban nem beszélhet Isten. Ezek után csak a mi válaszadásunk következhetik. És mi épen azért vagyunk itt, hogy töredelmes hálával elmondjuk neki: „Megértettük, Urunk! Légy áldott érette örökké!”

XII.

SZÜKSÉG ÉS SZABADULÁS.

„... tiérettetek...”

I. Kor. 11:24.

Ebben a szóban benne van az úri szent vacsora egész történetének lelke, mint ahogy a szívben benne-lüktet az egész test élete, — mert benne van ebben a szóban „az Úr halálának” egész titka, amit ez a sakramentum hirdet nekünk.

Bizonyságot tesz ez a szó a mi nagy szükségünkről. Mert ott, ahol valaki azt mondja másoknak: „tiérettetek”, mindig magukon segíteni nem tudó emberekről van szó. Aki maga is meg tud birkózni a maga helyzetével, annak nincs szüksége rá, hogy más valaki tegyen „őérette” bármit is. Megáll a maga lábán is. „Tiérettetek” — ez azt jelenti: „ti reám vagytok utalva!” Ez a szó olyan mint a mentőöv, amit a fuldokló felé dobnak, — nélküle sohasem szabadúlhatna ki a sötét vizekből és nem jutna fel a parti szikla biztonságára. „Tiérettetek”, ebben a szóban van benne a virrasztó édesanya ápoló gondja, mellyel átmenti beteg gyermekeit a halálból az életre; a szabadsághős mindenre elszánt bátorsága, mely egy rabságban synylődő népnek utat nyit a boldogabb napok felé; a

tudósnak éjt-napot egyg   tev   sz  v  s munkája, amellyel lehetővé teszi a gy  gy  l  st egy addig gyógyíthatatlannak ismert betegség áldozatainak. H  d ez a szó, amely   tvezet a nyomorúság földjéről a t  lnan integető boldogabb tájakra, de róla le lehet látni a szakadék mélységébe, amelyen máskülömben senki emberfia   t nem kelhetne.

Vagy pedig olyan ez a szó, mint egy erős tartóoszlop, amelynek kid  lte magával r  ntan   az egész épületet, hogy a romok alatt   sszez  zottak ny  g  se hallatsz  k csak ott, ahol az imént vidám ének zengelt m  g. „Tiérettetek“, — ez a jelszava a csal  dfentart   ap  nak, akinek ha lehanyatlik a munkás keze, ins  gbe és z  ll  sbe süllyedne a reményteljesen növekedő gyermekser  g; ez a jelszava a gyermeknek, akinek h  l  ja és ragaszkodása nélkül gyászba bor  lna a sz  l  k szive; ez a jelszava az államférfiúnak, aki ha nem fogná erősen a nemzet hajójának kormánykerek  t, válságos   r  k szirtjein és z  t  ny  n tönkre menne az. „Tiérettetek“ — olyan ez a szó, mint valami magas g  t, amely t  voltage tartja a dühöngő árvizet, hogy békességben, sértetlenül vir  lhasson az élet, — de a melynek tetejéről félelmes kilátás ny  lik arra a pusztító veszedelemre. aminek k  l  mben minden ki volna szolgáltatva.

  rzitek, milyen ítélet suhog végig fölöttünk, amikor Jézus azt mondja: „tiérettetek . . .“? Igent és   ment mond-e reá a sz  vetek, hogy valóban olyan nagy szükségünk volt nekünk   re  ? Félelemmel és remegéssel j  rultok-e az    áldozatul adott életének e jegyeihez, abban a tudatban, hogy v  getek volna, ha    nem jött volna, nem szolgált volna, nem halt volna meg „tiérettetek“? Mert ez az   ri szent vacsorával való   l  s  nk értelme mindenek   l  tt. Aki ezekkel a jegyekkel   l, elsősorban is néma bizony-

ságát adja vele a maga töredelmének. Hitet tesz arról, hogy az Úr testének megtöretése és vérének kiontatása nélkül soha, de soha nem bírhatná, sem nem remélhetné az élete nagy kérdéseinek a megoldását. Önmagával megelégedett, önerejében bízó, önérdemével dicsekvő embernek idejárulni nyílt perbeszállás az Úr szavával: „tiérettetek“. Ezt a szót csak az alázatban meghajlott emberek írják alá és csak nekik terítették meg ez az asztal.

De nem csak a mi nagy szükségünkről tesz bizonyosságot ez a szó, hanem arról is, hogy gondoskodás történt annak kielégítéséről. A töredelem szavát épen azért el kell hogy nyelje végül is a hálának boldog éneke. Mert „tiérettetek“ azt jelenti, hogy amit ti magatoktól nem tudatok, azt én megcselekedtem. A nyomorúságból nélkülüm nem emelkedhettetek volna fel az élet szabadságába és teljességébe, de hát most már nem vagytok nélkülüm. Magatokra hagyatva nem tudtátok volna megőrizni javaitokat a fenyegető pusztulás ellen, de most már nem vagytok magatokra hagyatva. Szabadulásoktoknak és biztonságotoknak nagyobb ára volt, semhogy valaha is lefizethettétek volna, — de én lefizettem!

Nem kell hát félnünk immár attól, hogy hogyan nézzünk szemébe az ítéletnek. A szakadékot átívelő hídról már nyugodtan lehet letekintenünk a mélységbe, mely örökre elzárt volna az Isten világától, — hiszen át van már hidalva és mi átkelőben vagyunk a dicsőség partjai felé. Számon vehetjük bátran az életnek minden baját, bűnét, mulasztását, keserűségét, szégyenét, kicsinyességét, tisztátalanságát, — óh milyen számkivetettjei volnánk az Isten országának, reménytelenül a kárhozatás földjére berekesztve Jézus nélkül! — de kétség nem győtor többé. Hangzik a fülünkbe: „tiérettetek“. Nyitva előttünk az út

hazafelé. Az Ő halála érdeme által máris egy más világ polgárai vagyunk és Isten máris minden nyomorúságunktól megtisztultaknak számít, — „megigazít” — bennünket! A gátnak töltéséről széttekintve sem szorítja el szívünket a kétségbeesés, ha az életünk magvetésére gondolunk. Zúghatnak a fenyegető vizek, — nem férhetnek a közelébe semminek se, ami nekünk drága. Látjuk felénk hömpölyögni a jövődőknek félelmetes kísértéseit, fenyegető megpróbáltatásait; jön az elmúlás, az enyészet fekete dagálya; harsognak messziről az ítélet feltartóztathatatlan hullámai. Ja, mi volna velünk, ha nem ismernők Jézust! De Ő szól hozzánk: „tiérettetek” és elénk tárja megtöretett testét, kiöntött vérét. Eloszlik minden félelmünk. Mi megtartatunk. Minden veszedelem, mely szét akarná szedni az életünk épületét és sárba akarná temetni javainkat, Őbelé ütközött elébb és rajta megtört az ereje. Az Ő oltalma mögött mi békességben megvárhatjuk, míg elmúlik minden veszedelem.

Csöndesen, forrón, szálljon fel hát szívünkből a hálaadó imádság, míg asztalához járulunk. Maradjon el minden szomorúság, kétségkeskedés, félelem. Hadd lássa, hogy nem hiába tette, amit „miérettünk” tett.

XIII.

AZ ÁTOK ÁRNYÉKÁBAN.

„... megtöretik.”

I. Kor. 11:24.

Nagyon megszoktuk már ennek a történetnek a szövegét, s ezért annak szavai elvesztették számunkra az életüket. Külömben lehetetlen volna például e fölött a szó fölött is úgy elsiklanunk, ahogy sokszor tesszük. „Az én testem tiérettetek — *megtöretik*”. Éles törként kellene belénk szűrnie ennek a kijelentésnek. Hiszen azért használ Jézus olyan erőteljes kifejezést, hogy a borzalmas tényt, amelyre útal, egész borzalmasságában állítsa elénk. Amint csöndes ünnepi istentiszteletünkben köréje sereg-lünk az Úr asztalának, az oly szépen és ékesen meg-terítve hívogat bennünket, és mi illő rendben, tisztos, meg-állapodott formák között oda is járulunk a szent jegyek-hez: közben sokszor nem érezzük át eléggé, hogy ennek a szertartásnak a nyugodt, szabályos külsőségei mögött milyen égrekiáltó, rettenetes tény rejlik. Képzeljük csak el, milyen másképpen viselkednék ugyanez az úrvacsorázó gyülekezet, ha kénytelen volna szemtanúja lenni anélkül, hogy beleavatkozhatnék, itt és most egy élő ember teste „megtöretésének”. Nem kell a látványt kiszínezni min-

den borzalmával. Anélkül is megállapíthatjuk, hogy a lelkünk mélyéig felkavarva távoznánk innen és nagyon-nagyon sokáig nem tudnók elfelejteni azt, amit láttunk. Pedig az úri szent vacsora arra való, hogy nem is akárkinek, hanem a legszentebbnek és legdicsőbbnek, aki valaha e földön járt, a teste „megtöretését” idézze a szemeink elé. Amikor kezünkben megtörjük ezt a kenyeret, amely által Ő maga akarta kiábrázoltatni testét szemeink előtt, legalább olyan élénken át kellene élnünk az Ő megöletésének tényét, mintha másvalakinek az erőszakos halálát szemlélnők végig együtt. Ugy kellene éreznünk, hogy megrendül alattunk is a föld, mint egykor azon a pénteki napon, mintha már nem viselhetne el a hátán ily szörnyűséget, és eltakarja arcát a déli nap, mint egykor a Golgotha fölött, mintha nem birná már el a rettenetes látványt. Lélekzetviasszafojtva kellene megállanunk a döbbenetes tény előtt és a síri csöndet csak el-elcsukló zokogásnak volna szabad megtörnie. Ott kellene lennünk lélekben a kereszttel előtt, — az igazi kereszttel előtt, amely nem aranyból volt, hanem durván ácsolt halálgerenda, és nem volt ékkövekkel kidíszítve, hanem véres volt.

Mindnyájunknak a lelke visszariad az ilyen látványoktól. Mi szeretjük elkerülni mindazokat, akik csak valamennyire is „megtörettek” az életben. Elrejtjük őket kórházakban, menházakban és úgy megyünk tovább a magunk útján, mintha ilyen helyek nem is volnának a világon. Szeretjük a mosolygó egészséget és szinte sikerül is elhítenünk magunkkal néha, hogy vérző sebek, összeroncsolt testek, haláltusában hánykódó emberek és hasonló kínos látványok csak rossz álmainkban jelenhetnek meg. Finom, kedves, „izléses” tartalommal igyekszünk megtölteni a világot magunk körül, hogy semmi ne zavarja a

lelki harmóniánkat. Örök tavasz virágos pázsitján szeretnők dallal, vig játékkal leélni életünket és nagyon rossz néven vesszük, ha néha-néha valami rémes valóság illetlenül kizökkent ebből a kellemes, derűs illúzió-világból.

Nos, épen ezért kell nekünk újra meg újra szemébe néznünk a mi Urunk teste „megtöretésének”. Ez felébreszt az álmodozásból, szétfoszlhatja a kedves, finom hazugságokat és reáeszméltet a kiméletlen, de őszinte valóságra. Mi nem az egészség derűs és ép világában élünk, hanem egy összetört világban. Ez a világ élet-halál küzdelem színtere és körülöttünk mindenütt láthatók ennek a harcnak sebesültjei, világtalanjai, rokkantjai, elesettjei. Ezt a földet könny, vér és verejték öntözi naponkénti bőséges záporral. Ez az emberiség, amelyhez mi tartozunk, — a maga egészében roncs és nyomorék. Borzalmas nyomai látszanak rajta annak, hogy a maga egészében bűnös, elbukott fajta. Önmagát kell hazugságokkal elámítania annak, aki erről nem akar tudomást venni!

Hátha még Isten szemével tudnók nézni az embereket és köztük önmagunkat! A külső viruló egészség színe mögött is mennyi belső összetöröttséget látnánk akkor! Hiszen utóvégre mi egy kéznek vagy lábnak az elvesztése az önbecsülés elvesztéséhez képest? Mi egy testi szervnek a megrongálódása ahhoz képest, ha valakinek a hű szeretetét csúfolták meg, az emberekbe vetett bizalmát tették tönkre, az élethez fűzött legszebb reménysegeit zúzták össze? És ami Isten szempontjából a legfontosabb: mit ér minden egyéb épség, szépség, virulás az emberben, ha dicsőségének koronáját, az istenfiúságot tépte le fejéről valami átkos ellenség? Rettenetesen összetört roncs az ember!

És íme, ebben az összetört embervilágban meg-

jelenik az Embernek Fia, akin nincs hatalma az átoknak, az egyetlen, aki ép és egészséges. Miért? Hogy sugárzó életének teljességében elvonuljon közöttünk, a megrontottak, a csonka-bonkák, a rom-emberek között? Jertek, álljunk elébe a világtörténelem legborzalmasabb eseményének, mely mégis a legdicsőségesebb csoda. Az Ő teste is „megtöretik“. A tragédiáknak ebben a világában Ő éli át a legrettenetesebb tragédiát. Ő magára veszi és elszenvedi a mi átkunkat. Nem akar idegen maradni a mi sorsunktól, hanem megosztja azt velünk és fenékig megizleli annak minden keserű mérgét.

Kivánnátok inkább, hogy ezen az asztalon ne egy megölt áldozatnak testét és véréát ábrázolják a jegyek? Finomabbnak tartanátok, ha virágok színei, édes füstölő szerek illata és hasonló jelképes érzéki tárgyak inkább csak szépet, gyönyörűségest idéznének a képzeletetek elé? Ugye, mégis inkább épen ezért a megtört kenyérért és ezért a pirosuló borért vagytok hálásak, még ha sebekről, gyötrelmekről, halálról beszélnek is. A valóságot úgy sem szépíthetjük. Nekünk nem a sebeinket titkoló hazug álmok kellenek, hanem ebben a mélységesen komoly életben rajtunk rágódó bajok ellen komoly orvosság. Ezt kapjuk meg itt. Sebeket látunk, de olyanokat, amelyek által gyógyulunk. Összetöretést, de olyat, amely minket helyreállít. Halált, — de élet fakad belőle számunkra.

XIV.

PARANCS ÉS SZABADSÁG.

„Ezt cselekedjétek . . .“

I. Kor. 11:24.

Amikor az utolsó együtt töltött este eseményei során idáig eljutottak a tanítványok, már megértették Mesterük szándékát. Most már világossá lett előttük, hogy az, amit a megszegett és szétosztott kenyérrel művelt, nem a jelen órának szólt, hanem a jövőendő éveknek: nem egyszeri, alkalmi cselekmény volt, bár annak is mélyen jelentős és felejtethetetlen lett volna, hanem csak az első példa, amit követnie kell majd a sokszor megismétlődő hasonló cselekmények sorozatának; nem csak egy képet akart a lelkükbe vésní vele, hogy annak emléke maradjon velük, ha Ő már nem lesz itt, hanem egy kötelező rendelkezést akart tudomásukra hozni, hogy annak gyakorlásáról lehessen mindig felismerni, hogy Uruknek és Királyuknak vallják Őt, ha már nem lesz is láthatóan közöttük.

Mindmáig épen ezért sakramentum ez a szertartás a Krisztus egyházában és hitünk szerint az is marad az idők végéig, eltérően sok más szép és áldásos szertartástól, ami a Krisztus hívei között előfordulhat. Másfajta szertartások dolgában szabad kezük van az Ő tanít-

ványainak. Meghonosíthatják, módosíthatják és egészen el is hagyhatják őket, aszerint, hogy mit éreznek szükségesnek és hasznosnak a hitükben való épülés és bizonyosgátételük hathatósága szempontjából. De a sakramentumok dolgában s így az úri szent vacsora dolgában is meg van kötve a kezük. Világos és határozott parancsot kaptak: „Ezt cselekedjétek...” és amíg Uruknek ismerik Jézus Krisztust, addig nincs más teendőjük, mint egyszerűen engedelmeskedni az Ő világos rendelkezéseinek. Az úri szent vacsorával való élésünk épen ezért nyilvánvaló jele annak, hogy mi az Ő népe vagyunk, neki, mint Királyunknak hódolunk s az Ő akaratára, mint életünk törvényére esküszünk. A „sakramentum” szó eredetileg is ilyesfélét jelentett: a katonák hűségesküjét. Aki fölvette a „sakramentumot”, az leszámolt azzal, hogy többé nem független ember; öntudatosan a vezérnek parancsa és a hadsereg fegyelme alá helyezte magát; életre-halálra szóló engedelmes szolgálatot vállalt. A császár, akinek harci jelvényeire megfogadta a hűséget, nem volt jelen láthatóan, de ahol csak, a világ bármely részén, hűséget esküdtek neki katonái, ott jelen volt ő mégis hatalmával, fenségével, akaratával. Az, hogy mi évezredekkel az után az első vacsora után ma is idetelepszünk az Úr asztala köré, ugyanígy látható bizonyossága a láthatatlan Úr hatalmának. Az Ő szava ma is, ránk nézve is parancs és velünk együtt a világ minden részében milliók vannak, akik készséggel és boldogan ismerik el Őt Királyuknak.

Ennek az ünnepélyes hűségfogadásnak még jobban kidomborodik a jelentősége, ha megfigyeljük az Úr szóban forgó parancsának a sajátos természetét. Nemcsak általánosságban teszi a tanítványainak köteletségévé, hogy ünnepélyesen tartsák ébren az emlékezetét. Nem azt

mondja, hogy „valamit cselekedjenek az emlékezetére“. Hanem mintát szab eléjük arra, hogy hogyan tegyék azt. Egész határozottsággal kész és kötelező szabályt ad nekik: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.“

Nem így szokott Ő máskor parancsolni. Az Ő „parancsolatai“ nem ilyen törvények szoktak lenni, amiket egyszerűen tudomásul kell venni és végre kell hajtani. Máskor megelégedett azzal, hogy tanításában nagy irányelveket világítson meg a tanítványai előtt, reájuk bízva, hogy a maguk életének ezerféle változatos helyzetében hogyan alkalmazzák azután azokat. A példaadása sem volt más, mint egy alaplelkületnek a felragyogtatása híveinek szeme előtt, és ahányan voltak, annyiféleképen kellett azután azt nekik is a maguk jellemében kiábrázolniok. Nagyon félreérti Jézus tanítását és példaadását, aki törvénykönyvet látna benne, amelyben kész rendelkezés foglaltatik mindenféle helyzetek számára úgy, hogy csak ki kell keresni a megfelelő paragrafust és végre kell hajtani.

Hiszen épen ezért volt olyan nagy ellentét Ő közötté és a farizeusok között. Azok törvények nehéz terhét rakták az emberek vállaira, Ő pedig az Isten szabad fiaivá tette őket. És Pál apostol, aki ezt az ellentétet a legmélyebben élte át, ezért magasztalja Őt szüntelenül: Ő végett vetett a törvény rendjének, mely kívülről állott elénk s úgy követelte, hogy igazodjunk hozzá; és a Léleknek birtokosaivá tett bennünket, aki bennünk lakozik és a szívünkben megnyilvánuló indításaival, biztatásaival és ihletéseivel „vezérel“ bennünket. Ezek a jegyek is Jézus Krisztusnak azt a nagy jótéteményét hirdetik nekünk, hogy Isten többé nem külső parancsolatokkal rettent bennünket, hanem mint tápláló erő hatol belénk és belülről alakít

át és szentel meg. Nem a követelő, hanem az ajándékozó Istennel találkozunk itt, aki megteríti az ő kegyelmének asztalát számunkra és megtöltve a mi életünket áldásaival, úgy végzi el akaratát bennünk, hogy nincs szükségünk külső szabályok uralmára.

És mégis, most azért vagyunk itt, mert törvényül rendelte hiveinek, hogy „ezt cselekedjék...“ Ezt az ünnepélyes alkalmat feltétlenül és határozottan a kötelességünké tette úgy, hogy itt nincs helye semmi kérdésködésnek és önálló döntésnek. Értitek-e, hogy miért? Nyilván azért, hogy a mi nagy szabadságunk, amellyel megajándékozott, ne váljék veszedelmünkre. Hiszen azért tett bennünket minden külső törvénytől szabadokká, hogy annál teljesebben alárendeljük magunkat bensőnkben, lelkiismeretünkben az Ő akaratának, amit a Szent Lélek külön-külön mindnyájunknak tudtul ad. Vallást tehetünk mind egyetemben arról, hogy ezzel a szabadsággal mi sokszor visszaéltünk. Nem nehezedett reánk törvények nehéz igája, — levetettük hát magunkról az Ő gyönyörűséges igáját is. A vége az lett, hogy a magunk kívánságainak a silány rabságába süllyedtünk alá. Visszaéltünk a szabadságunkkal szégyenünkre, kárunkra, vesztünkre.

Ezért szólít meg most újra alkuvást és fellebbezést nem tűrő fejedelmi parancsával. Éreztetni akarja velünk, hogy a maga számára szabadított fel bennünket, minden más szolgaság alól. Teste megtöretése, vére kiomlása árán az Övéi vagyunk. Hajtsuk hát oda lelkünket királyi akarat alá. Hűségeskünk megújításával tegyünk újra vallást róla, hogy joga van felettünk uralkodnia. Hiszen az Ő parancsa — vendégségre való meghívás, neki szolgálni annyi, mint a kegyelem bőségével tápláltatni!

XV.

TETTEK SZOLGÁLATA.

„Ezt cselekedjétek...”

I Kor. 11:24.

Amikor búcsúvacsorája alkalmával a mi Urunk, a Jézus Krisztus gondoskodni akart arról, hogy halála mindig élénk emlékezetében maradjon tanítványainak és megváltó erejét soha nem gyengülő mértékben éreztesse közöttük, megtehetette volna azt is, hogy elrendeli: jöjjenek össze gyakorta, egy valaki közülük elevenítse fel annak a csodálatos áldozatnak az emlékezetét, mondja el annak történetét, s a többiek csöndes áhítatban követve az elbeszélés menetét, végül szólaljanak meg és tegyenek bizonyosságot róla egy szívvel-lélekkel, hogy mit köszönhetnek az Ő halálának. Egyszóval: rendelkezhetett volna úgy is, hogy az Igét állítja be valamilyen különösen megkapó és ünnepélyes módon a kívánt cél szolgálatába. De Ő azon az utolsó estén másképp rendelkezett: a szó helyett a tettet választotta; a szó bizonyágtétele helyett a cselekmény bizonyágtételét rendelte; Ige helyett sakramentumot szerzett. Nem azért, hogy amazit fölöslegessé tegye és kirekessze. Szó nélkül értelmetlen a cselekedet és Ige nélkül néma a sakramentum. De azért, hogy kiegészítse. Valami külön jelentősége is van még az ilyen cselekedetekben elmondott bizonyágtételnek, amit nyilván nem

pótolna semmi más. Ezért rendelte tehát: „Ezt *cselekedjétek* az én emlékezetemre...”

A cselekvésnek általában véve az a nagy jelentősége a szóval, az Igével szemben, hogy dülőre viszi az állásfoglalásunkat. Valaki nagyon sokat elmélkedhetik és beszélhet egy igazságról, érdeklődhetik is iránta, magasztalhatja is — úgy, hogy alapjában véve mégis semleges marad iránta. Bezárva tartja előtte talán egészen az ajtaját és csak az ablakon keresztül társalkodik vele. De amikor azért az igazságért egyszer cselekszik is valamit, ha még oly kicsinynek látszó dolgot is, ezzel már befogadta azt az életébe. Állást foglalt mellette. Ezért van az, hogy a tettek hirdetik igazán az ember meggyőződését és sokszor egészen mást hirdetnek, mint amit az ajkai vallanak.

Jézus semmitől sem félt annyira, mint attól, hogy az emberek azt a felséges kijelentést, amit Ő a mennyei Atyától hozott, az Isten országának igazságait, a kegyelemnek üzenetét, felfogják majd, gyönyörködve szemlélik majd, áradozva magasztalják is majd, — de nem élik. Ő nem helyeslést keresett az emberek részéről, hanem tényleges engedelmességet. Nem a szemük csillogásában, az énekük hálás zengésében, hanem a kezük munkájában, a lábuk járásában, az egész cselekvő lényük megmozdulásában akart gyönyörködni. Ezért rendelt halálának emlékezetére is *cselekményt*.

Aki „cselekszik” valamit az Ő emlékezetére, az ezzel komolyan szint vallott Őmellette. Az Igének lehet valaki hallgatója úgy, hogy amikor gúnyolódó hitetlenek számon kérik ezt tőle, kibújik a támadásaik alól. Mondhatja, hogy az ő Ige-hallgatásából még nem szabad semmilyen következtetést levonniuk, Állíthatja, hogy csupán kíváncsiságból

vegyült el a hívek közé, egyébként azonban nincs hozzájuk köze. Sőt nem csak mások előtt tűntetheti fel ilyen felelőtlennek az ő Ige-hallgatását, hanem önmaga előtt is. Esztendőkön át ülhet a többiekkel együtt a padsorokban, úgy hogy a lelkében mégsem döntött még és nem vont le semmilyen konzekvenciát. De ha egyszer felkerekedik helyéről, idejárul ehhez az asztalhoz, kinyújtja kezét a sakramentum jegyei után és él velük : nem mondhatja már másoknak sem azt, és nem nyugtathatja már meg magát sem azzal, hogy valójában ő nem kötelezte magát semmire. Ha csak nem szentségtörő, tudatos, konok képmutatás az ő idejövetele, akkor a sakramentumban való cselekvő részvételével szint vallott mások előtt is és döntött önmagában is. A cselekvés terére lépett és ezáltal határozottan magáévá tette azt, amiről ez a sakramentum beszél. Megmozdult a Jézus Krisztus keresztyének az irányában és annak igazságára tette föl az életét.

Persze nem felejthetjük el egy pillanatra sem, hogy az a cselekvés, amit Jézus Krisztus kíván mitőlünk, sokkal több, mint egy ünnepélyes szertartásban való részvétel. Nem ilyen kivételes szent alkalmakkor, hanem életünk minden órájában kell iránta engedelmisséget tanúsítanunk. Nem csak ezek körül a szent jegyek körül forgolódva, hanem mindennapi munkánkat folytatva, szenvedéseinket hordozva, örömeinket élvezve kell cselekvőleg szint valanunk Őmellette. Az Ő emlékezetére nem csak „ezt” kell cselekednünk, hanem kivétel nélkül *mindent*.

De aki jól megérti ezt a sakramentumot, az tudja, hogy ezzel nem mondtunk semmi újat. Ennek a sakramentumnak a gyakorlása nem egy cselekedet az életünk sok más cselekedete között, — úgy nem volna semmi értelme, — hanem olyan cselekedet, amelyben benne van

az egész életünk. Hiszen a mi cselekedeteink nem úgy sorakoznak egymás mellé az életünkben, mint a gyöngyszemek a füzérben, hogy egyik különálló volna a másiktól, hanem egymással benső, szerves összefüggésben vannak. Egyszer teszi meg az ember, hogy hűséget esküszik a választottjának és ebben az egy cselekedetében benne van eljövendő évtizedek megszámlálhatatlan sok cselekedete, a hűségnek, az önmegtagadásnak, a bizalomnak eleve elkötelezett cselekedetei. Amikor az úri szent vacsorában megállunk a miérettünk megfeszítettelt Megváltó előtt, akkor az életünknek a mindent magában foglaló gyökeréről van szó; a mi örökkévaló célunkról és sorsunkról, amelynek iránya elintézi az életünk minden részletkérdését; az Istennel való megbékélésünkről, ami kiterjeszti jelentőségét életre és halálra. Ugy állunk itt meg, mint az ótestamentumi kegyes az oltár előtt, amelyre feltette termésének első zsengéjét, — nem azért, hogy ezzel kielégítse az Istent és a többi termést megtartsa magának, hanem azért, hogy ezzel az áldozattal vallást tegyen róla, hogy keze munkájának és földjének minden gyümölcsét az Isten tulajdonának tartja. Abban az egy maroknyi áldozatban benne volt minden vagyonának, egész életének az odaadása.

Ezért olyan szent az óra, amelyben letelepszünk e köré az asztal köré. Azt jelenti, hogy egész életünkkel, utolsó lehelletünkig, nem akarunk mást, mint a Jézus Krisztus halálából tápláltatni, az által megtartatni és rendeltetésünket így betölteni. Egy nagy, elhatározó *cselekedettel* föllesszük egész valónkat arra az oltárra, ahol az Isten megítéli a bűnt, de megengesztelődik a bűnös-sel, — mert tudjuk és mindenek előtt valljuk, hogy ez az egyetlen hely, ahová valók vagyunk.

KRISZTUS ÉS A KERESZT.

„... az én emlékezetemre...”

I. Kor. 11:24.

Van ebben az utasításban valami, ami felett könnyen átsiklik a megszokottság félig-éberségével a figyelmünk, pedig kár meg nem állanunk mellette néhány áhitatos percre. „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” — mondja Jézus. Pedig olyan természetesen adódott volna, hogy inkább azt mondja: „Ezt cselekedjétek az én *halálomnak* emlékezetére,” — mint ahogy később csakugyan mondja is: „Valahányszor eszitek e kenyeret és isszátok e pohárt, az Úrnak halálát hirdessétek.”

Hiszen a megtörött kenyér és kiomló bor olyan világosan és határozottan az Ő testének megtörését és az Ő vérének kiomlását állították akkor és állítják azóta is mindig az Ő tanítványainak szemei elé. Sémmit kétség nem lehet aziránt, hogy ennek a szertartásnak a szereztetésekor az Üdvözítőnek lelkét épen és teljesen a másnapi, előre látott események foglalták le és az úri szent vacsorával is az Ő bekövetkezendő megáldoztatásának akart örök emlékjelet állítani tanítványai között. És mégis, a hangsúlyt Ő nem az eseményekre, hanem azok hőisére,

nem a reá váró szenvedésekre, hanem Önmagára a Szenvetőre, nem a bekövetkezendő tényekre, hanem az azok középpontjában álló személyiségre helyezi. „Az én emlékezetemre...” — ugymond.

Ez, ha elgondolkozunk rajta, két dolgot jelent okvetlenül. Először is azt, hogy Jézus szerint az Ő egész személyisége benne foglaltatik abban a nagypénteki történetben, amelyre odaadta magát áldozatul, testét megtöretésre, vérért kiontásra. Aki ismeri az Ő kereszthalálát, az ismeri Őt. Ha minden más feledésbe merülne is, amit életében mondott és cselekedett, ez az egyszerű szertartás, amelyben kiábrázoltatik az Ő halála, ébren tartaná minden időkre nemcsak valaminek az emlékezetét, ami hozzátartozik az Ő földi pályájához, hanem mindenestől fogva az Ő emlékezetét.

Pedig milyen gazdag volt az Ő élete halálától eltekintve is olyan mozzanatokban, amelyek felejthetetlen nyomokat hagyhattak az emberiség emlékezetében. Hiszen tudunk mi a történelemből példákat arra, hogy egy-egy személyiségnek az emléke egyetlen esemény révén maradt fenn az utókor számára és amíg azt a bizonyos eseményt emlegetik, emlegetni fogják az ő nevüket is. De ennek rendszerint az a magyarázata, hogy az illetőkről nem tudunk semmi egyebet. A jelentéktelenségnek, vagy legalább is az ismeretlenségnek a homályos mélységeiből vetette fel őket az események hullámverése egy szempillantásra valamilyen hőstettnek, esetleg valamilyen nagy gonosztettnek a magaslatára, ahonnan azután alakjuk ellátszik késő évszázadokra. De Jézus nem az ilyenek közé tartozik. Ő nem az elmosódó szürke tömegből emelkedett ki hirtelen, amikor föllép a Golgotha oltárára. Az Evangéliumok utolsó harmadrészét, amelyben el van mondva halálának törté-

nefe, megelőzi az Evangéliumoknak első két harmadrésze, telve drága kincseivel a róla följegyzett emlékeknek.

És mégis az úri szent vacsorához fűzött utasítása az jelenti, hogy ha valaha választanunk kellene az Evangéliumok első két harmada és utolsó harmada között, Jézus szerint habozás nélkül az utóbbit kellene választanunk. Ő az Ő halálának emlékezetében akarta egész emlékezetét megörökíteni. Ebben az egy tényben, úgy látta, egészen benne van mindaz, amit az embereknek mondani akart és amit az embereknek nyújtani akart.

Mindaz, amit csodálatos tanításaiban mondott a mennyei Atya szeretetéről, hogy milyen drága Őneki a legutolsó földi gyermeke is, hogy milyen mélységes hosszútűréssel és megbocsátással várja vissza és keresi meg az elveszetteket, hogy milyen másíthatatlan, felséges akarattal munkálja az Ő diadalát, míg végre meghódol neki és az Ő országává lesz ez az egész föld, hogy milyen királyság rejlik az alázatos szolgálatban és milyen örökre dicsőségesen megnyert élet az odavesztett élet, — és a többi felejtetetlen igazság mind: csak előre bocsátott hajnali sugárzás volt, ami után el kellett jönni a nap teljes ragyogásának. És ez az Ő kereszthalálában történt meg. Az volt az Ő igazi prédikációja, amelyhez képest minden előző beszéde csak bevezetés volt. És minden csodatétele, amellyel betegeket gyógyított, vakokat látókká tett, éhezőket jól tartott és halottakat támasztott, — mind csak útalás volt valami még nagyobb szabadításra, csillogó, de mégis magában véve elégtelen előlegpénz valami még sokkal nagyobb ajándékra, — a bűntől és kárhazattól való örök váltságra, aminek megszerzésére a keresztre hajtotta Őt az emberekhez való irgalmassága.

Másoknál a halál félbemaradást jelent talán, ami-

nek az emlékétől fájó szívvel fordulunk el, hogy legalább azt a töredék-életet szemlélhessük, ami megelőzte. Jézusnál a halál beteljesedést jelentett és azért nem fordítjuk el tekintetünket róla, hanem ellenkezőleg: ha Ő róla akarunk megemlékezni, éppen az Ő testének megtöretését és vérének kiontását idézzük a szemeink elé. Az Ő kereszthalában lett Ő éppen azzá, aminek örök hálával tiszteljük és imádjuk: Megváltónkká.

A másik dolog, amit meg kell értenünk a halála tényének és egész személyiségének ebből a összefolyásából, önként következik: nem érti meg az Ő halálát az, aki nem érzi ki belőle Jézusnak egészen személyes megnyilatkozását. És nem jól emlékezik meg ennél az asztalnál sem az Ő testének megtöretéséről és vérének kiomlásáról, aki csak tényeket, ha még oly isteni tényeket is idéz fel a lelkében. Ő róla magáról emlékezünk itt meg. Ő maga jelenik meg szemeink előtt. Ő maga tárja ki felénk általszögezett kezeit és Ő maga szól mihozzánk, úgy ahogy csak Ő szólhat és ahogy csak a szívünk titkos hallása foghatja föl azt.

Az Ő áldott emlékezetére cselekedjük hát azt, amit erre a végre rendelt nekünk!

XVII.

EMLÉKEZÉS ÉS TAPASZTALÁS.

„Ezt cselekedjétek az
én emlékezetemre.”

I. Kor. 11:24.

Ha visszagondoltok azokra a vitákra, amelyek az úri szent vacsora értelme körül az elmúlt évszázadokban folytak, eszetekbe fog jutni az a kérdés is, amely körül épen a református keresztyénség legnagyobb történelmi hősei igyekeztek világosságot teremteni, hogy t. i. nevezhető-e ez a sakramentum egyszerűen emlékszenttartásnak, vagy nem? A mi egyházunk azoknak a tanítását követi, akik tagadó választ adtak erre a kérdésre. Szerintük nem csak jel a kenyér és a bor, hanem pecsét is; vagyis nem csak emlékezésünket segítik elő olyasvalamire, ami egyszer régen történt, hanem a velük való élés által itt és most történik valami titokzatos és felséges dolog. Világos, hogy ha jól megértjük, ebben az egész kérdésben akörül forog a szó, hogy kicsoda minékünk Jézus Krisztus? Vajjon csupán a múltnak istenien csodálatos alakja-e, egy drága emlék, akihez vissza kell szállnunk letűnt időkbe s ebben igénybe kell vennünk az általa rendelt emlékeztető jeleket is? Vagy pedig élő Úr, égnék

és földnek minden hatalommal bíró Királya, aki tegnap és ma és mindörökké ugyanaz, aki tehát, ha láthatatlanul és titokzatosan is, de valósággal lehajol ma is kegyelmével mihozzánk, biztosít bennünket az Ő bűnbocsánatának senki által meg nem támadható végzéséről és Lelkének erejét belénk öntve talpra állít minden elesettségünkben? Legyünk hálásak azok iránt, akik nem engedték elhomályosítani az igazságot, hogy az utóbbi álláspont a helyes és hogy mi az úri szent vacsorában is egy közöltünk titkon jelenlevő, élő Úrnak a színe elé járulunk, hogy ezek által a látható elemek által is újra megpecsételtessék velünk való örök szövetsége.

De ha ez az igazság egyszer világos előttünk, ne féljünk szemébe nézni a dolog másik oldalának. Az úri szent vacsora ugyan nem csak emlékszerzés, hanem több annál; de emlékszerzés is, és elsősorban az és csak az után és annak révén több annál. A ma láthatatlan dicsőségében élő és királyi jótevékenységeit kihasználó Krisztushoz a hajdanában szolgai formában élt és keresztrefeszített Jézuson át visz az út és aki üdvössége felől bizonyosságot akar nyerni a mennyei Úrtól, annak emlékezetben vissza kell szállania a keresztnek tövébe, amelyen életét adta miérettünk.

„Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre“ — mondja Jézus maga világosan. Mit is jelent emlékezni? Csodálatos ajándéka az Istennek mindnyájunk számára az emlékezet. Ez az a hatalom, amellyel harcra kelünk az elmúlás ellen. Titkos könyv az emlékezet, amely megőrökíti azt, amit a tovasiető percekben láttunk, hallottunk, átélünk. Nem is egy könyv, mert hogyan férne bele egy könyvbe annyi feljegyezni való, hanem egész könyvtár, amelynek kötetei sorban elraktározva megtartják a rájuk

bízott titkos írást. Emlékezni annyit jelent, mint elővenni ebből a rejtélyes könyvtárból egy-egy talán régen elhelyezett, sárguló kötetet és felnyitva annak lapjait, életretámasztani a betűkben szunnyadó hajdani életet. De nem is egészen így áll a dolog. Mert hiszen az a csodálatos az emlékezet világában, hogy annak tartalma nem szunnyad egészen. Ez a könyvtár kísértetiesen él. Amit egyszer átéltünk és emlékezetünkben elraktároztunk, az továbbra is hat reánk és befolyásol bennünket, ha soha újra nem vesszük is elő. Csakhogy az emlékeknek ez az élete valami árnyékszerű, folyton halaványodó, gyöngülő. A feledés pora belepi a könyvtárunkat és a soha fel nem nyitott szobáiban dohosodó levegő fojtogatja lassankint halálra az emlékeinket. Vannak ebből a halálból csodálatos feltámadások. Mintha a sírjából kelne ki, úgy áll néha eléünk, szívünk döbbenetére, a múltnak egy-egy elveszettnek hitt képe. De ha vannak drága emlékeink, amelyeknek elvesztése, úgy érezzük, nagyon kifosztott szegényekké tenne bennünket, akkor azokat nem bízuk az ilyen kiszámíthatatlan újraéledés szeszélyére, hanem gondosan, céltudatosan életben tartjuk. Gyakran fölkeressük azt a szobát, ahol el vannak raktározva; nem engedjük, hogy por és penész lépje be őket; sokszor megszólaltatjuk beszédes soraikat és ha a mindennapi élet ezer elfoglaltsága el szólít is mellőlük, újra meg újra visszasietünk hozzájuk, hogy a szavuk csengése el ne haljon a fülünkben.

Ehhez a szent asztalhoz is emlékezni járulunk. Bizonyosságot teszünk arról, hogy a lelkünk titkos könyvtárában mindnyájan elhelyeztünk, mindeneknél előkelőbb, diszes helyen, egy aranybetűkkel írott szentséges okmányt, amelyen az van feljegyezve, amit a mi Urunkról, a Jézus Krisztusról tudunk. Örök életünknek beszédei ezek. Fényük

akkor is beragyogja az életünket, ha mindennapi gondok, kisértésekkel való küzdelmek, szenvedésekkel való vívódások tartanak lefoglalva. Az üzenetük néha hívatlanul is előtör a lelkünk mélységeiből és mint a habok közt vergődőhöz a váratlanul kinyúló mentő kéz, úgy jönnek ilyenkor segítségünkre. De mi hívni is akarjuk ezeket az emlékeket. Öntudatosan magunk elé akarjuk állítani annak képét, akinek teste mi érettünk megtöretett és vére mi érettünk elfolyt, hogy mind mélyebben vésődjék emlékezete a szívünkbe és mind erőteljesebb étellel hassa át egész lényünket. Fájdunk az, hogy annyiszor a feledékenység homályába engedjük merülni, — hogy amikor gondolnunk kellene rá, nem jut eszünkbe és ezért gyöngéknek bizonyulunk és tisztátalanokká válunk. S ezért hálásan vesszük ezeknek a jeleknek szolgálatát is, amelyek által újra kiélesednek a képnek itt-ott elmosódó vonalai. „Ezt is cselekedjük az Ő emlékezetére.”

És miközben ezt cselekedjük, újra megtapasztaljuk az örök csodát: amint egykor az Ő földön járó alázatos alakján át valami földöntúli erő és fenség áradt, az Ő földidézett emléke is csak köntösnek bizonyul, ami valami mást rejt. Emlékezésünk a múltba nyúl vissza Őhöz, s egyszer csak úgy érezzük, hogy voltaképpen a hitnek kezét nyújtottuk ki az örökkévalóság magasságai felé s Ő megtöltötte azokat várva-várt ajándékaival. Valóban több van itt emlékszeretartásnál. Az örök élet lelki vendégsége ez.

XVIII.

EGYENLŐ VENDÉGEK.

„Hasonlóképen a pohárt is vette“

I. Kor. 11:25.

Amikor Pál apostol leírta ezt a szót „hasonlóképen“ és ezzel fűzte hozzá az úri szent vacsora szereztetésének elbeszélésében az első részhez, a kenyérről szólóhoz, a második részt, a pohárról szólót, nem is tudta, milyen szolgálatot tesz eljövendő évszázadoknak. Ezzel a kifejezéssel, mely az úri szent vacsora két elemét egymással szoros és teljes párhuzamba állítja, az apostol perdöntő módon beleszólt egy nagy vitába, amely később két pártra választotta hosszú időre a keresztyéneket. Az egyik félen állottak azok, akik különbséget akartak tenni a kenyér és a pohár között s a kettő közül csak az egyiket akarták kiszolgáltatni az egyház egyszerű tagjainak, az utóbbit fenntartva a papság előjoga gyanánt. A másik oldalon állottak azok, — közöttük a mi atyáink is, — akik ilyen különbségtételt nem akartak elismerni és az úri szent vacsorát „két szín alatt“ akarták mindenki számára kiszolgáltatni. Világos, hogy Pál apostol szava melyik félre billenti az igazság serpenyőjét: szerinte is az úri szent vacsora mindkét sakramentumi eleme együtt képezi az

egész szertartást és a két alkotó részt maga az Úr is „hasonlóképen” szerezte.

Minket már nem hoz lázba ez a régi vitakérdés és mi sem volna méltatlanabb ehhez az áhitatos szertartáshoz, mint ennek ünnepélyes csendjét elkeseredett hitviták felújításával felkavarni. Ismerjük el készségesen, hogy az Isten színe előtt nem döntő kérdés az, hogy valaki egy vagy két szín alatt veszi ezt a sakramentumot és hogy Ő bizonyonnyal bőségesen közli fölemelő kegyelmét minden őszinte töredelemmel és hittel Hozzá forduló lélekkel akkor is, ha az a maga egyháza rendtartása szerint csak egy szín alatt jut hozzá a sakramentum áldásaihoz és viszont hiába élvezi bárki is a mindkét szín alatt kiosztott szent vendégséget, az teljességgel semmit sem használ neki, ha szíve fásult, gőgös és bizalmatlan a Megváltó Isten iránt.

De ha távortartunk is magunktól minden ide nem illő vitalkozó indulatot s a magunk igazságára rátarti büszkeséget: emlékezzünk meg mégis mély hálával arról, hogy a mi eleink visszahódították számunkra a „hasonlóképen” szóban bennefoglalt és általa biztosított kiváltságot. Ha már az idők folyamán fölmerült a két jegy közötti különbségtétel gondolata, emeljük fel szívünket itt hálaadással az Istenhez azért, hogy mi tudhatjuk, hogy ez a gondolat nem Őtőle származott.

Mert a jegyek közti ilyen különbségtétel voltaképen az Ő egyháza tagjai közötti különbségtétel volna. Azt jelentené, hogy amikor megterül az Úr asztala, Ő mindnyájunkat, akik Őbenne hiszünk, meghívna a szent vendégséghez, de nem az egészhez. Letelepedhetnének lelkünk jól tartására, de egy idő múlva azt mondaná: most keljetek fel és távozzatok, mert ami ezután még hátra van, az nem mindnyájótok számára készített el, csak a kevés kivá-

lasztottak számára s ti többiek legfeljebb szemlélői lehetek a továbbiaknak. Más szóval: akkor az, amiben azon az utolsó estén a tanítványok részesültek nem volna a maga egészében közkincs, hanem csak felében és az első tanítványok, akik a kenyér után a poharat is elvehették a Mester kezéből, nem volnának mindnyájunknak a képviselői ebben, hanem csak az egyház vezetésére rendeltettek. Az úri szent vacsora egy szín alatti kiszolgáltatása mögött az a gondolat lappang mindig, hogy a pohár szentebb dolog, mint a kenyér, benne jobban összpontosul a sakramentumnak titka és fensége, és ide, a szentek szentjébe nem teheti be mindenki a lábát, — ide csak a közbenjárók léphetnek be a többiek nevében, míg azok odakint várakoznak.

Ilyen megkülömböztetés, tudjuk, volt az Ótestamentum idejében Isten akarata szerint. Az által a rend által, melyben volt a köznép fölé kiemelt papság, nevelte hajdan Isten Izráel népét annak megértésére, hogy Ő egyfelől megközelíthetetlen szentségnek Istene, aki elé az Ő bűnös népe nem járulhat, de másfelől mégis a kegyelemnek Istene, aki gondoskodik arra kiválasztott és felavatott eszközök által a nagy szakadék áthidalásáról: a népért közbenjáró papság mégis beléphet a szent hely belső rejtekeibe áldozatát bemutatni és Isten áldását átvenni, hogy tovább adhassa a kint várakozóknak. De amióta Jézus Krisztusban beteljesedett és ezáltal fölöslegessé vált az Ószövetségnek minden szent rendtartása, hálás szívvel tudhatjuk, hogy nincs szükség többé semmiféle emberi közbenjárásra. Ő a mi egyetlen Közbenjárónk, örök Főpapunk. Az Ő halálának áldozatában örökre sokkal jobban kiábrázoltatott, mint amennyire akármilyen papi intézményben kiábrázoltathatik, mind a két igazság.

Az is, hogy Istentől elválaszt bennünket a mi tisztátalanságunk, mert az Ő szentsége megítéli a bűnt. De az is, hogy Isten mégsem akarja a bűnös halálát, hanem azt, hogy éljen. Amikor beletekintünk a keresztnak mélységes titkaiba, nem tudjuk, mit csodáljunk jobban: a szakadéknak rettenetességét, amelybe Isten és ember közé belevetette magát az Isten Fia, vagy pedig az irgalomnak mérhetetlenségét, amely meghozta érettünk ezt az áldozatot, hogy a szakadék ne választhasson el örökre a mi Istenünktől.

De egy dolgot nagy bizonyossággal tudunk és ezt a bizonyosságunkat újítjuk meg és erősítjük meg most is ennél az asztalnál: az Isten szerelmétől többé semmi el nem választhat minket. Nagy bátorsággal jelenhetünk meg immár előtte mindnyájan és akármennyire érezzük is bűneinket, annál boldogabb hálakönnyek között Atyánknak szólíthatjuk Őt. Házának minden ajta nyitva áll előttünk, asztalának minden jótéteményében egyaránt részesülhetünk. Igaz: ahányan vagyunk, annyiféleképen jelenti meg rajtunk kegyelmét, máskép a szülőkön, máskép a gyermekeken; máskép a gazdaemberen és máskép a tudóson; máskép a gazdagon és máskép a szegényen; máskép a vigadozón és máskép a gyászolón. Megvan bizonyára a különös biztatása és vigasztalása azok számára is, akiket a többiek fölé felvigyázókul és előjárókul rendelt. De osztályokat és rangbeli különbségeket nem állít fel közöttünk. Még ha kint a világban elválasztanának is bennünket ilyen válaszfalak, itt azok is leomlanak. Itt mindenki egyaránt megváltott gyermeke az örökkévaló Atyának és egyenlő hely van fentartva az Ő asztalánál mindnyájunk számára.

Vegyük hát el nagy örvendezéssel — „hasonlatosképen” — minden elkészített áldását!

XIX.

AZ ÜNNEPI ITAL.

„... a pohárt is...”

I. Kor. 11:25

Hogy az ünnepelés mennyire szerves része az ember életének és nem csupán külsőleg reáaggatott dísz, azt megkapóan mutatja az a tény, hogy az ünnepelés legkifejezőbb módja, szinte nélkülözhetetlen kelléke, az ünnepi lakoma. Amikor hétköznapijaik közül különösen ki akar-nak emelni az emberek valamilyen alkalmat, akár a családjuk kis körének, akár valamilyen szélesebb körű közösségnek az ünnepi alkalma legyen az, — asztalhoz telepszének és együtt lakomáznak. Tehát olyasvalamit tesznek, amit máskor is meg szoktak tenni valamilyen formában napról-napra. Nem a különleges találékonysággal kieszelt ünnepi szertartásokban, hanem ebben az egészen mindennapi cselekvésben csap ki az ünnepi érzés a legmagasabbra. Nyilván az a nagy igazság tükröződik ebben, hogy az igazi ünnep a hétköznapiából nő ki; nem valami kósza vendég a többi napok sorában, mint egy idegenből jött uralkodó, aki ideig-óráig magához ragadhatja az uralmat, de igazán hazát nem talál országában; hanem a köznapok törzséből kihajtó ág, mint a nép

nagy családjából kiemelkedő király, akiben ugyanaz az élet lüktet, mint szürke alattvalóiban, csak azzal a külömbséggel, hogy nagyobb, erősebb, felségesebb a többinél.

Épen ezért az ilyen ünnepi lakomának mindig két arca van. Egyfelől hasonlít minden más asztali étkezéshez, másfelől mégis különbözik attól. Nézzétek, milyen élesen kirajzolódik ez a két arc az úri szent vacsorában. Kenyérből áll és borból. A kenyér a mindennapi elem benne, — nincs olyan étkezés, ha még oly egyszerű is, amelyből ez hiányoznék. A pohár a megkülömböztető ünnepi vonás benne. Máskor jó a szomjúság oltására az egyszerű víz is, amit ingyen ad a természet. Különös alkalmakra való fényűzés a bor, ami annyi verejtékes és gondos munkának a terméke. Ez a drága nedv máskor is ott van a háznál, de eltéve. Várnia kell, amíg eljön az ő szereplésének alkalmá. De amikor beköszönt az ünnep, feltárulnak a háznak kamrái és előjön az asztalra a legjobb, ami csak előhozható.

Ez az ünneplés titka: az életünk máskor elzárt tartalék-kincsei kerülnek elő ilyenkor. Ezért annyira egy az ünnep a hétköznapijainkkal s ezért annyira különböző mégis azoktól. Az élet olyan gazdag, hogy nem élhetjük minden percében mindenestől fogva. Úgyszólván csak a felszínén mozgunk. A legnagyobb érzéseink, a legmélyebb elhatározásaink nem foglalkoztathatnak bennünket állandóan. Tűzükben elégne a lelkünk. Legtöbbször a lelkünk mélyén elfojtva parázslanak csak és onnan hevítik át állandó sugárzásukkal az életünket. De olykor jönnek mégis alkalmak, amikor fölszabadítjuk a rejtett tüzeket és magasra csaphatnak lángjaik nyilvánvalóan. A mély pincék bora az asztalra kerül és poharunk csordultig megtelik velük.

Szerencsétlen ember az, akinek nincsenek ilyen rejtett mélységei, amik időnkint előtörhetnének. Az örök, szürke hétköznapiságra van kárhoztatva. Kenyere lehet, de pohara sohasem csillog. Ünnepet nem ismer életében.

Milyen mélységes hálával kell nekünk ehhez az úri szent vendégséghez járulnunk. Azt hirdeti ez nekünk, hogy bennünket az Isten kegyelme örökre megszabadított ettől a nyomorult sorsától. Amíg lesznek emberek, akik megemlékeznek Jézus haláláról, addig mindig lesznek ünneplő emberek ezen a világon. Az Ő asztalán mindig ott van a pohár is.

Mások belesüllyedhetnek a mindennapiság fásultságába úgy, hogy végül már nem is tudják, miért érdemes élni. De aki egyszer megértette a Jézus hulló vérének titkát, az hozzácsatlakozott az Ő népének ünnepi menetéhez. Egy megváltott világ megváltott emberének tudja magát. Megbizonyosodott arról, hogy a bűn átkától megvert jelenen túl van egy minden romlástól megmentett jövő, — mert mögötte van egy örök kegyelmű Isten, aki elvégezte, hogy szabadulást szerez a bűnből s aki ezt a tervét az idők teljességében végre is hajtotta az Ő Fiának véres áldozatában. Aki ebbe a bizonyosságba beleizlelt, annak élete nem fér többé bele a hétköznapiokba. Lesznek neki is hétköznapijai, tele bajlódással, és sokszor úgy el is hatalmasodnak felette, hogy már-már úgy látszik, hogy maguk alá temetik. De ez csak a felszín látszata. Ezekben a hétköznapi küzdelmekben, botorkálásokban nincs benne az egész ember. Az igazi, a mélyebb énje az, amely „Krisztussal elrejtett az Istenben.” Van az életének egy másik oldala, amely diadalmas bizonyosságnak és kibeszélhetetlen örömmek a fénytől ragyog. És lesznek, okvetlenül lesznek földi szürke napjai során ün-

nepi órák, amikor ez a nem földi ragyogás előtör a külszín mögül, amikor már most előízét érzi az örökkévalóság minden isteni dicsőségének, és amikor újra megtudja, ha közben elfelejtette volna, hogy érdemes élni!

Ilyen ünnepül terült meg számunkra az Úr asztala most is. Rajta a pohár. Máskor talán elfelejtett gazdagságunk záloga. Foszoljon le hát rólunk tisztátalan, a világ porától belepett gúnyánk, amely úgy hozzánk tapad nap nap után. Ünneplőbe öltözött lélekkel értsük meg újra, hogy drága áron megvásárolt fiai vagyunk az örök Istennek. És törjön elő a szívünk mélyéről a sokszor elfojtott diadalmi ének és a hála zsoltára. Az Isten Fia miérettünk vérért ontotta!

A MÉG CSODÁSABB ÁTVÁLTOZÁS.

„... a pohárt is velle...”

I. Kor. 11:25.

Amikor az úri szent vacsora elején Jézus „vette a kenyeret”, az mintha az Ő kezében megváltozott és egészen új értelmet nyert volna. Külömben a legminden-napibb dolog. Az Ő érintésére egyszerre a megváltás csodálatos üzenetét hirdető sakramentomi jellé válik. Azonban még ennél is csodásabb az az átváltozás, ami a pohárral történt, amikor „azt is vette”. A kenyér utóvégre ettől a sakramentomi jelentéstől eltekintve is szent dolog. Csak nyegle ember tekinthet reá tiszteletlen közömbösséggel. Nehéz munkára áldásul termette az Isten földje és mindig áldás is marad. Lehet vele üzérkedni, lehet érette marakodni, de akármilyen bűnös kezek nyúlnak is hozzá, nem tudják kivetkőztetni abból a mivoltából, aminek az Isten szánta: megmarad tápláló jótéteménynek. Mindig csak élet fakad a nyomán és sohasem romlás. De másképen áll a dolog a pohárral. Az az ital, ami benne aranylik, szintén Istennek ajándéka fáradságos emberi munka révén és ezt is jótéteményül szánta a Teremtő nekünk embereknek. De mivé lett a mi kezün-

kön! Hány egyén pusztulásának, hány család elzüllésének, mennyi társadalmi és nemzeti romlásnak lett már okává — a pohár. A legszembeesőbb példája annak, hogy mint él vissza az ember az Isten teremtettségével és mint fordítja a bűn az ember kárára azt, ami javára adatott. A színében mintha a kárörvendő pokol tüze fénylenék és a csengésében mintha a sátán kacagna, akinek sikerült eltorzítani az Isten teremtet világát. Valósággal jelképe a bűn csalárdságának: örömet kínál, pedig végül gyászt szül; azzal ámit, hogy szabaddá tesz gondtól, bánattól s aztán csak annál kísértetiesebben uszítja reá áldozataira a lelkiismeret furdalásainak, az életundornak, az olthatatlan szenvedélynek zsarnoki hatalmait. Valóban nem szolgált reá a pohár magában véve, hogy tisztelettel és áhitattal tekintsünk reá.

És Jézus mégis „a pohárt is vette”. S az Ő kezében az valami egészen mássá változott. Előtte nem volt lehetlenség. Amit Ő megragadott, ha azt a bűn még oly mélyre aljasította is le, nagyon magasra föl tudta magasztalni. Amit az ember keze kiforgatott isteni rendeltetéséből, azt Ő másodszor is visszájára tudta fordítani, hogy megint igazi szentségben ragyogjon és isteni értelmet nyerjen. Így lett a pohárból is sakramentumi jel.

Most már nekünk, az Úr asztala vendégeinek, homlok-egyenest az ellenkezőjét hirdeti annak, amiről máskor szokott beszélni. Nem az ember eszén tuljárom család bűn képviselője többé, amely élet italának hazudja magát, hogy végül a halál karjaiba vezessen; hanem az emberi értelmet meghaladó kegyelemnek a szószólója, amely a halál áldozatához hívogat, hogy azon keresztül mégis az élettel ajándékozzon meg. A miérettünk kiontott vért ábrázolja. Gyászt és fájdalmat hirdet. És mégis, aki ismeri

az ízét, tudja, hogy ennek a halálnak az italával meg-
itaitatni gyógyulás, megújulás és örökre szóló örvendezés.

Ugyanazt az átalakító csodát vitte végbe Jézus a poháron, amikor kezébe vette, mint amiért Őt általában Megváltó Istenünknek ismerjük és imádjuk. Emberek balgatag és gonosz művéből mindig az Isten magasztalására szolgáló áldást fakaszt Ő, ha hozzáér csodatevő keze. Idézzük csak szemünk elé azt a valóságot, amelynek ez a pohár halavány tükörképe: az Ő ártatlan vérének kiomlását a keresztnak fáján. A vér kiontása máskor mindig borzalmat és pusztulást jelent. És a halál italának szánták az Ővérét is azok, akik keresztre feszítették. „Gonosz emberek kezén” azért kellett neki meghalnia, hogy vége legyen a legszentebb életnek, megszűnjék dobogni a legszeretőbb szív és elnémuljon az az ajak, amelynek beszéde mindig Isten ígéje volt. A bűn akarta eloltani bosszújának szomját az Ővérevel. Részegítő ital kellett az Ő ellenségeinek, hogy boldogok lehessenek annak a hazug hiedelemnek a mámorában, hogy sikerült Őt kirekeszteni ebből a világból és véget vetni az Ő hatalmának. De kihagytak a számításból valamit: azt, hogy ez a kereszthalál nemcsak az ő művük, hanem Őneki magának is szándéka. Az Ő keze sem volt tétlen, amíg számára kovácsolták a keresztet. S az Ő érintésére egyszerre épen az ellenkezőjére fordult annak, aminek ők szánták. Amikor kiomlott az Ő piros vére, kitűnt, hogy az nem az életére törő gonoszság kedvét szolgáló halál itala, hanem az Ő szolgálatába szegődött hivei számára az életnek itala. A kereszten nem véget ért az Ő hatalma, hanem legyőzhetetlenül diadalmasszá vált és véghez vitte a mi üdvösségünk nagy művét.

Vajha adna Isten mindnyájunknak megnyilatkozott szemeket, hogy meglássuk azt a lehetetlenséget nem ismerő

kezet, mely most is veszi a pohárt és nyújtja felénk! Hogy megvigasztalódnék és megbátorodnék akkor mindnyájunk szíve! Sok, nagyon sok a mi életünkben is a bűnnek eltorzító hatalma! Istennek mennyi áldásával éltünk mi is vissza! Hányszor nyomorúságunkra vált a magunk hibájából az, ami által Ő gazdagabbá akarta tenni a lelkünket! Rászedett és kifosztott bennünket is az ősi Hazug, amikor az ő kezéből vettük kinálkozó örömök poharát... De most vége van minden ártalmának. A mi Urunk kezében minden baj áldásra és minden kár haszonra fordul. Ő rendbehozza azt, amit mi elferdítettünk. És a végén ujjongva látjuk, hogy csak azért sokasodhatott meg a bűn rajtunk, hogy annál inkább felettébb meg-sokasodhassék a kegyelem az Istennek dicsőségére.

Igyuk hát az életnek örömét és erejét az Ő halálának poharából!

ISTEN MEGLEPETÉSEI.

„... minekutána vacsorált volna.“

I. Kor. 11:25.

Amikor ezt a sakramentumot szerezte Jézus, tanítványaival együtt egy jeruzsálemi hívének házában a páskavacsoránál ült, megosztva egész népének húsvét-ünnepi örövendezését az Egyiptomból való csodálatos szabadulásért. Ennek a vacsorának során történt, hogy „vette a kenyeret“ és elrendelte, hogy a kenyérnek megtörtetése ezentúl az Ő emlékezetére megtartassék tanítványai között. Eddig még úgy látszhatott, mintha Jézus nem akarna mást, mint a régi emlékezetvacsorába beleszőni egy új mozzanatot. De a történet folytatódik. A páskavacsora véget ér. És ekkor, „minekutána vacsorált volna,“ tehát már teljességgel a régi szent vendégség keretein kívül, veszi Jézus a pohárt is és ezzel teszi teljessé az új vendégséget, amelyet Ő rendel hiveinek. Kitünt tehát, hogy az az intézkedés, amelyet ezen az ünnepélyes utolsó estén tenni akar, nem fér el a régi szertartáson belül, hanem kilép annak kereteiből és maga mögött hagyja azt. Egy ideig fennállhatott az a látszat, hogy Jézus csak megtoldani, kiegészíteni, gazdagítani akarja a régi vendégsé-

get, de végül kiderül, hogy Ő egy egészen új vendégséget alapít, amely mellett a régi elveszti érvényességét.

Ha az ember figyelmes lélekkel hallgatódzik ezekre a szavakra: „minekutána vacsorált volna . . .”, mintha egy ajtó becsukódását hallaná. Jézus, akiben legtisztábban, valósággal beteljesedett formájában élt az ótestamentum egész lelki öröksége, még egyszer, utóljára átadja magát népével együtt a múlt legszentebb emlékeinek és legfelségebb érzelmeinek, úgy amint azokat csak a páska-vacsora kelthette fel. Még egyszer bejárja a régi ház csarnokait és pítvarait. De bucsúzóul. Még a kapún belül van, de ne értse félre senki: léptei kifelé haladnak. És egyszer csak átlépi a küszöböt és becsapódik mögötte a zár. Véget ért egy egész hosszú korszak az Isten világterveiben. Ezen túl egy új korszak nyílik. Elévül az Istennek régi szövetsége, amelynek emlékét a páskabarány tartotta fenn. Életbe lép az új szövetség, amelynek jegye és pecsétje a pohár bora, — az Isten Bárányának vére által szerzett frigy. „A régiek elmúltak; ime, újjá lett minden.”

Nézzétek, nem ábrázolódik-e itt ki az Isten cselekedeteinek egy állandóan megfigyelhető jellemző vonása? Isten mindig új kezdeteket állít bele a világ folyásába és az egyes ember életébe is, becsukva a múlt ajtaját és föltárva a jövőnek új reménységeit; de ezt rendszeren olyan titokzatosan, csöndben viszi véghez, hogy a meglepetés csak később derül ki. Amikor a kenyeret nyújtja, még úgy tűnik fel, mintha csak a régi vendégséghez akarna hozzátenni valamit. Mire elérkezünk oda, hogy csordúltig megtöltsi poharunkat, ámúlva vesszük észre, hogy sokkal nagyobb, jelentősebb dolgok történtek velünk, mint sejthettük: „ime, Ő mindeneket újjá tett.” Az Isten áldásai mindig úgy jelentkeznek, mint az öreg fán, talán

még tavalyi lomb alatt elrejtve fakadó rügyek. Semmi új, — mondanád, — csak egy kis változás a régin. De aztán múlik az idő és nyílik a virág és megéri a gyümölcs, és kitűnik, hogy egy új élet kezdődött a gyümölcs magjában. A tavalyi lombot már rég lerázták a szelek. Talán fejsze alá került az egész öreg fa. De a magból új plánta hajtott ki. Nem a régi módosult; olyasvalami született, ami azelőtt nem volt meg.

Ez a története Jézus egész pályájának. Amikor szerte járva tanításaiban és jótéteményeiben szétosztogatta az emberek között életének kenyerét, úgy látszhatott sokak előtt, mintha egészen bele akarna illeszkedni Izráel régi lelki vendégségébe. Még jó sokáig sokan a tanítványai közül is azt hitték, hogy Ő nem akar mást, csak teljességre vinni azt, ami előtte is megvolt s ezért az Ő Evangélioma belefér a régi keretekbe. De amikor eljött az Ő megáldoztatásának ideje és bűnbocsánatra, örökreletré vágyó szívek kelyhébe kicsordult az Ő kiomló vére: akkor látható volt már, hogy ez nem a régi vendégség folytatása, itt Isten és emberek között valami egészen új rend lépett életbe. Az új bor szétrepesztette a régi tömlőket.

Ugyanez a története Isten munkájának mindnyájunk egyéni életében is. Titkon, csendesen lép be hozzánk. Egy-egy ünnepélyes hangulatban, ami elfog napjaink múlandósága miatt. Talán a lelkiismeretünk ébredező nyugtalanságában, amikor számadást csinálunk az életünk eredményeiről. Vagy a Jézus Krisztus orcájáról reánk eső egy-egy szelid fénysugárban, aminek világánál sejtések derengenek fel bennünk istenképüségről, örök hazáról... Azt hisszük: csak vendég köszöntött be, akitől zavartalanul folyhat tovább a régi, megszokott élet. Végül pedig megdöbbenve ébredünk annak tudatára, hogy

a vendég magához ragadta az uralmat hajlékunkban; hogy már nem is mi magunk élünk, hanem „él bennünk a Krisztus“; és mi nem azok vagyunk, akik voltunk, hanem „új teremtmények“!

El vagytok rá készülve, hogy Isten most is ugyanígy bánik velünk, amint asztalához közeledünk? Nem riasztó égzengésben, földet megdübörgető hirtelenséggel jön Ő most se hozzánk. Régi, megszokott szertartásnak ősi, jól ismert jegyeiben közelít. A felületes szemlélő azt mondaná: nem történik itt semmi új, csak nem tudom hány ezredszer újra megtartják az úrvacsora szertartását. Pedig közbe már beleszövögeti Isten a régi, megszokott szálakba a maga új aranyfonalait. Itt új hálaadás kél, amott új bűnbánat rezdül; itt új vágyakozás nyújtja ki kezeit, amott új erővel szólal meg a hit. Meglássátok, mire befejezi Isten az Ő vendégségét, sokaknak életében egy új korszak kezdődött meg: bezárult a múlt ajtaja és a jövőnek új útja tárult fel; eltöröltetett a régi írás és egy új tiszta lapot kaptak. Készen vagytok az Istennek megújító csodáját elfogadni? Oh ne keresse fel ezt az asztalt, csak az, aki más akar lenni, mint ami eddig volt!

CSALÁDI KÖR.

„... minekutánna vacsorált volna ...”

I. Kor. 11:25

Az úri szent vacsora megértéséhez szükséges azt is mindig emlékezetünkben tartanunk, hogy nem hiába neveztetik *vacsorának*. Az jut kifejezésre ebben az elnevezésben, hogy ez a sakramentum mélységesen meghitt, bensőségesen családias együttléte Krisztus hiveinek.

Amikor Ő először osztotta szét tanítványai között a kenyeret és a bort az Ő testének és vérének képében, nem templomi csarnokok fényes ünnepélyességében, nem valami előre bejelentett és elkészített szertartásos találkozásban voltak együtt, hanem — vacsoránál. Igaz, hogy nem közönséges vacsora volt, hanem páska-vacsora, amely körül csodálatos, szent emlékek áhitata lebegett. De maga az a tény is nagyon jelentős, hogy az Egyiptomból való szabadulás örömmünnepét épen vacsorával szokták megülni. Megvoltak a zsidó husvétnak is a nyilvános istentiszteletei, nagy ünneplő sokaság fölvonulásával megtartott szertartásai. De ami az egész páska-hetének a szíve, az ünneplésnek a csúcspontja volt, az családok körében, magánházak esti csöndjében, a páskavacsorán játszódot

le. Minden háznak a feje háza népével folytatott beszélgetésben itt elevenítette fel legélénkebben az Egyiptomból való kiszabadulás emlékeit, amikor a megölt báránynak vére eltérítette az ősök küszöbétől a halál angyalát és amikor olyan hirtelen nyíltak meg előttük a rabság házának kapui, hogy csak kovásztalanul — keletlenül fogyaszthatták el kenyерüket. Ezek az emlékek azért forrasztották össze olyan szorosan Izráel népét, mert minden családot külön is szent közösségbe forrasztottak egybe a husvétii vacsorán. És a páskavacsorának ez a családias jellege hozzátapadt az újszövetség szent vendégségéhez is. Hiszen a szerzetésének története világosan mutatja, hogy ha az úri szent vacsora kibontakozott is a páskavacsora kereiteiből és annak csak széthullott, erejüket vesztett emléktöredékeit hagyta reánk, mégis abból nőtt ki.

A vacsora az az alkalom, ahol a család a legigazabban család. Napközben máskor is találkozhatnak tagjai a közös asztal körül, de akkor még mindig csak átmenetileg. Együtt vannak, hogy újra szét oszoljanak. Még előttük van a munkás nap, egészben vagy részben. Várják őket a teendők, amelyek elszólítják őket a közös tűzhelytől, kít erre, kít arra. Egész napon át mindenki csak részben a családjának a tagja. Jórészben máshova tartozik, ahova a világbeli kötelességei és fáradalmi kötnek. De este mindez már a hátunk mögött van. Kivül hagytuk napi küzdelmeinket, amelyek annyira összefűznek más, idegen emberekkel és átadhatjuk magunkat egészen, a leszálló este nyugalmaiban, annak a közösségnek, amely mégis legközelebb áll a szívünkhöz. Ilyenkor szóhoz jutnak a legbensőbb ügyeink, amelyekhez idegeneknek nincsen semmi közük. Ilyenkor átéljük az életnek olyan örömeit, amelyek kárpótolnak a napközben, kint a világ harcaiban

kapott sebeinkért. Amikor a koszorús költő megrajzolja a „családi kör“ derűs boldogságát, mely olyan, mint zajgó tenger közepette egy sziget elzárt világának virágos szépsége, nem választhat más alkalmat, amibe leírását bekapcsolja, mint a család estvélét, amikor már „kiki nyugalomba“ térhet és vacsorához ül a ház apraja-nagyja.

Bele tudjuk-e élni magunkat a családi közösségnek ebbe az elcsendesült, meghitt hangulatába? Enélkül nincs igazi úri szent vacsora!

Nap nap után az élet mindnyájunkat összekapcsol olyanokkal, akiknek nem otthonuk az Isten háza. Nem vonhatjuk ki magunkat a világ ezerféle összefüggésének hálózataiból. Együtt kell dolgoznunk egész életünkön át mindenféle földi feladataink végzésében hitetlenekkel, közömbösökkel, vakhitűekkel, gúnyolódókkal! És alázatosan be kell vallanunk, hogy néha olyan szorosra fűződik a világgal való ez a közösségünk, hogy az ő vétkeiben mi is vétkesekévé leszünk, ránk is tapad az ő tisztátalansága és minket is foglyúl ejt az ő hiábavalósága!

De most mindezt a hátunk mögé vetjük. Itt nem akárkikkel vagyunk együtt, hanem a mi atyánkfiaival, egyazon irgalmas mennyei atya megváltott gyermekeivel.

Ott kint nem értik meg azt, ami szívünk legbensőbb öröme. Idegenek között idegenekként forgolódunk. De itt egymás között vagyunk. Itt szemébe nézhetünk egymásnak és megértjük, hogy mindnyájunk szívében ugyanaz az élet dobog. Itt elővehetjük azt, ami másokat nem érdekel, de ami nekünk a legfontosabb és legszentebb az egész világon. Itt reáborulhatunk arra az atyai szívre, amelyből örök életünk és diadalmas reménységünk fakad és elrebegetjük boldog hálánkat azért, hogy nála minden bűnünkre van bocsánat és minden betegségünkre van

gyógyulás. Itt együtt emlékezünk meg a mi üdvünkre megtöretett testről és kiontatott vérről...

Az Isten szerelmének karjai ölelnék itt körül, hogy testvéri örömben egyeknek érezzük magunkat, ha kint a világban mégannyi ellentét választana is el. És az ott-honnak örök békessége simogatja meg homlokunkat, ha mégoly lázas is az odakint átélt harcainktól.

Jertek hát ti megfáradtak és megterheltettek! Jézus vacsorához hív! Pihenjete meg és örvendezzete, ti Istennek házanépe!

XXIII.

A PECSÉT ÉRTÉKE.

E pohár amaz új szövetség...

I. Kor. 11:25.

„Ez az én testem“ — mondotta Jézus a kenyérről, amikor megtörte és elosztotta tanítványai között. És jól tudjuk, milyen félremagyarázásra adott alkalmat kijelentése azért, mert olyan tömören fejezte ki gondolatát. A szavak látszata szerint azonosnak mondotta a sakramentumi kenyeret az Ő testével, pedig világos, hogy nem azt akarta mondani. Hogy nem lehet a szavakhoz ragaszkodnunk s azok felszínes értelmét erőltetnünk, nyilván kitűnik a másik kijelentésből, amit a pohárhoz fűzött Jézus. Látszat szerint itt is egynek, azonosnak állít két dolgot, amit pedig nem lehet értelmesen egynek és azonosnak tekinteni. „E pohár“ — úgymond, — „az új szövetség.“ Valójában pedig olyan két különböző dolog a pohár és a szövetség, hogy az egyik nem lehet a másik. A pohár, ha még oly szent is, mégis csak tárgy. A szövetség ellenben a szövetségekötők lelkének belső világában alakul ki. A kettő között lehet a legszorosabb kapcsolat, de más az egyik és más a másik. És ha Jézus mégis azt mondja, hogy „e pohár amaz új szövetség,“ akkor ebből

nyilvánvaló, hogy milyen félreértés és tévelygés volna a sakramentumi jegyekről mondott szavait betű szerint értelmezni és a sakramentumi jegyeket magukat olyan isteni méltósággal felruházni, amilyen csak a sakramentum szerzőjét magát illeti meg.

De az a tény, hogy Jézus úgy beszél a jegyről, a pohárról, mintha azonos volna magával a láthatatlan lényeggel, a szövetséggel, mégis arra figyelmeztet bennünket, hogy a kettő között nagyon szoros összefüggés van. És valóban: minden szövetség a benne részes feleknek a lelkében lakozik és azt jelenti, hogy bennük elevenen él ugyanaz az akarat, amely egybe köti őket; de a szövetség mégsem egészen szövetség mindaddig, amíg a lélek rejtekeiből elő nem tör és rá nem telepszik valamilyen külső tárgyra. Minden igazi szövetséges akarat kifejezésre jut és látható testet ölt valamilyen jelben, okmányban, megpecsételésben. Régi időkben önnön vérüket fakasztották és csorgatták együvé a szövetségre lépő felek. Manapság a nevüket írják alája a szövetségi szerződésnek és pecsétjüket nyomják melléje. Ezek a külső bizonyságok nem maguk a szövetség. Hiába vannak meg, ha mögöttük, a szövetségre lépők lelkében nincs meg az őszinte egyakarat. De ilyen külső kísérő tényezők nélkül sincsen szövetség. Legalább egy kézszorítás, ha más nem, szükséges ahhoz, hogy a felek belelássanak egymás lelkébe és megbizonyosodjanak róla, hogy az egyakarat valóban, határozottan és végérvényesen megvan. Még nem is csak egymás előtt, hanem kinek-kinek közülük önmaga előtt is, a külső jel a bizonyága annak, hogy elhatározása csakugyan eldőlt és attól nem lehet visszahátrálni.

Ezért van szükség arra, hogy az Isten szövetsége is pohárrá, szent jeggyé, sakramentummá váljék a szemünk

előtt látható és a kezünk által tapintható módon. Nem Őneki van reá szüksége. Őbenne öröktől fogva ingadozás és kétség nélkül el volt döntve, hogy miérettünk véghez viszi a váltság munkáját és fiaivá fogad az Ő Szerelmében. És Ő előtte nyilvánvalók a mi szívünk titkai és jól tudja az Úr, kik az Ővéi, akik lélekben eggyé lettek az Ő akaratával.

De mi vagyunk reá utalva arra, hogy ingatag szívünk megszilárdíttassék, s evégre az Istennek velünk való szövetsége mindig újra kiabrázoltassék előttünk. Látni akarjuk az Isten kezeirását és pecsétjét, zálogául minden jószágos szándékának, amit felőlünk szívébe rejtve eleitől fogva táplált. A szövetség poharának láttára érezzük át teljes bizonyossággal azt, ami felől különben sem volna szabad kételkednünk. Itt, ennek az asztalnak a látható jegyei által kapjuk meg a nagy megnyugtatót, hogy semmi nem távoztathatja el tőlünk az Ő megígért kegyelmét.

És ugyanakkor tisztába jövünk önmagunkkal is. Amikor elveszszük a szövetség poharát és élünk ennek az asztalnak jegyeivel, megpecsételést nyer a magunk hite is. Ha titkon magunkba rejtenők, rövidesen magunk sem tudnók csakhamar, él-e még bennünk a hit? Megzavarodnánk: vajjon csakugyan a magunkéivá tettük-e az Ő szövetségét vagy pedig tetszésünk szerint szabadon rendelkezünk-e még magunkkal? Ide-oda hajladoznék a lelkünk a világ szele járása szerint és hűtelenségünkkel ki-esnének az Isten ígéretének áldásaiból.

De amikor ünnepélyesen végrehajtjuk a szövetségnek látható szent szertartását, mindig újra elégetjük magunk mögött a hidakat. Félreérthetetlenül szint vallunk, hogy milyen lélek lakik bennünk. Lekötjük magunkat ahhoz a hitvalláshoz, hogy nincsen másban megtartatásunk

sem ez életre, sem az eljövendőre, csak a Megfeszítettben, akiben maga Isten készített bőséges és teljes megtartatást számunkra.

Igy lesz teljessé a szövetség. Isten láthatatlan keze reányomja a látható pecsétet és megengedi, hogy hálás és bízó engedelmességgel mi is alája tegyük a magunkét.

Ünnepélyes pillanat szokott lenni minden szövetségnek a megpecsételése. A tárgyaló felek ilyenkor elhallgatnak, mintha a külső csöndben annál feszültebb figyelemmel akarnák felfogni az egyakaratra jutott szívek verését. De milyen visszafojtott lélekzettel kell akkor ehhez az asztalhoz járulnunk! Szent ez a hely! Az Úr van jelen és mi örökre, életre halálra letehetjük sorsunkat a Ő kezébe!

XXIV.

AZ UTOLSÓ SZÓ.

„... amiaz új szövetség...”

I. Kor. 11:25.

Amikor Jézus a magyarázatra váró tanítványoknak megmondja, hogy az a kenyér és az a pohár, amelyet kézről-kézre ad közöttük, egy „új szövetség” vendégsége, nem ismeretlen dolgokról beszél előttük. Ugy eml.ti előttük az új szövetséget, mint azt a bizonyosat, amelyről ők is tudnak. Régi gondolatokat elevenít fel bennük. Utal és hivatkozik már birtokukban levő fogalmakra.

Valóban, már régóta élt Izráel kegyeseiben az a gondolat, hogy a hajdan, az Egyiptomból való szabadulás után kötött szövetség nem utolsó intézkedése volt Istennek, hanem jönni fog egy nap, amelyen Isten „új szövetséget” fog kötni. A régi szövetség emléke nem veszített fényéből. Évszázadról-évszázadra csak annál mélyebb kegyelettel csüngöttek rajta a hű lelkek, mennél jobban átértették, hogy mit is jelentett, milyen szolgálatra választotta ki és milyen teljes engedelmességre kötelezte általa Isten az Ő népét. De amint múlt az idő, mind jobban kitűnt az is, hogy azt a régi szövetséget felborította a nép bűne. Istennek megígért áldásai kárbavesztek. Még ha ki-

árasztotta is jótéteményeit egy-egy nemzedékre, amely a bálványimádástól elfordult és visszatért Ő hozzá, nem-sokára újra csak romlásra vált a virágzás, mert ideig-óráig való volt a javulás. Annál bővebben beteljesedtek a szövetségben foglat fenyegetések. A hűtelenségre megígért ítélet nem késett. Romra rom halmozódott. S a megvilágosodott prófétai lelkek előtt bizonyossá vált, hogy a régi szövetség alapján Isten nem valósíthatja meg céljait. Ha Isten uralkodni akar a föld népei felett, már pedig ebben nem rendülhetett meg a hitük, akkor Istennek valami egészen újat kell cselekednie. S így megjelent távol jövőndők látóhatárán az „új szövetségnek” a látomása. A jelennek szomorúságaival szemben ez a reménység vigasztalta őket. Ha most diadalmasabbnak látszik a bűn, mint az Isten szándékai, örvendeztek abban a bizonyosságban, hogy az Isten egykor majd mégis megmutatja a maga legyőzhetetlen hatalmát.

Abban fog különbözni az új szövetség a régitől, hogy a bűnbocsánat szövetsége lesz. Isten el fog intézni minden régi számadást. Akármennyi pöre volt is az Ő népével, a háta mögé veti mind. Említésbe sem fog jönni többé a múlt. És még ennél is meglepőbb lesz az új szövetség külömsége: nem kőtáblákba vésett törvényt ad majd Isten, hanem a szívek hústáblájára irottat. Nem kívülről fogja az emberek elé szabni akaratát, hanem lakozást fog venni az Ő belsejükben és onnan fogja az életüket kormányozni. Örökre eggyé lesz tehát az Ő népével megbocsátó és újjáteremtő kegyelme által.

Ez az az „új szövetség”, amelyről Jézus beszél. A régieknek megígértetett. Néktek most megadatott, mondja a tanítványainak. Amit eddig csak a reménység szeme látott előre, az most az én halálom által a ti szá-

motokra valósággá válik. Ütött az Isten órája és elérkezett az az idő, amelyre régtől fogva készítette a világot. Most már föltárta a szíve legmélyét. Mit mondhatna még, amit nem mondott el? Mit tehetne még, amit nem tett meg?

Valljuk meg, hogy ennek az állításnak a mi szívünk sokszor ellene mond. Gyakran mi is elégedetlenek vagyunk azzal, amit Isten eddig cselekedett. A mi tekintetünk is a jövőben keres és talál csak megnyugovást. Mintha a jelen még mindig csak kudarcról beszélne és mintha velünk is ezentúl még valami egészen mást és újat kellene kezdenie az Istennek, hogy célhoz jusson. Sehogy sem látjuk az Ő dicsőségét diadalmaskodni a magunk életében, — úgy elborítja azt a kicsinyesség, a tisztátalanság, a földi életnek sok közönséges, szentségtelen, elszomorító valósága. Körülöttünk pedig olyan hivalkodó a bűn, olyan makacsul tartja uralmát és olyan tehetetlennek látszik vele szemben minden istenes szándék ostroma. Mintha sötétségben járnánk mi is és csak a távol láthatáron jelezne a reménységnek halavány fénycsíkja, hogy egyszer majd fölkel a nap.

Bizonyára nem Jézusban, hanem bennünk van a hiba. Mégis csak neki kell, hogy igaza legyen, és az az idő, amit mi élünk, mégis csak „az utolsó idő”, amin túl nincs mit várnunk. Igaz, nekünk az „új szövetség” népének is adtak ígéretek, amiket még nem teljesített be az Isten hatalma. Mi is várjuk, forró reménységgel, a mi Urunknak, a Jézus Krisztusnak, megjelenését dicsőségben és erőben, hogy az Ő lábai alá vettessenek minden ellenségei. De mi újat hozhat nekünk ez az Ő nagy napja? Hiszen mi már most is ismerjük Őt s akkor nem fog más történni, mint hogy mindenek előtt fénylőn fog fölragyogni az Ő arca, amelynek vonásai nekünk már most a szívünkbe

vannak vésve! A világ az előtt az Úr előtt fog akkor meghódolni, akinek hatalmát mi már most megtapasztaljuk! Nyilvánvaló lesz akkor ég és föld előtt az, ami elrejtve, a mi szívünkben, már most valóság!

Lám, a régi szövetség vacsorájára emlékezni jöttek össze az emberek, és mennél mélyebb áhitattal emlékeztek az Isten régi tetteiről, annál forróbb sóvárgással kellett várniuk az Ő eljövendő még nagyobb tetteit. Ennél a szövetségi vacsoránál pedig, ha elszáll is a tekintetünk a titokzatos jövődőbe, sóhajtozva az ígéretek beteljesedése után, csak annál nagyobb hálával kell visszafordulnia a multba azokért, amik már megadattak nekünk.

Több „új szövetséget“ Isten nem fog kötni. Csak legyenek megnyilatkozott szemeink meglátni, hogy amikor az Ő Fiának testéből és véréből készített vendégséget ennek a világnak, akkor a legnagyobb, az utolsó ajándékot tette elébünk az asztalra. A bűnbocsátnak és az újjászületésnek a végső kegyelmi csodájával kínál meg az Ő halálában. Elégítették csak meg vele a lelkünket. Mi egyébre óhajtoznánk még akkor?

„MIFELŐLÜNK VALAMI JOBBRÓL GONDOSKODOTT.“

„E pohár amaz új szövetség.“

I. Kor. 11:25.

Ha az ember végigkíséri Jézust és tanítványait azon az utolsó esti együttlétükön, amelyről az úri szent vacsora szereztetési története szól, olyasvalamit érez, mint amikor vándorútján két ország határát lépi át. Körülötte a természet nem vesz tudomást határkövekről és vámsorompókról. Madarak és virágok úgy élnek mind a két oldalon, mint egyugyanazon birodalomnak polgárai. A szellők szabadon járnak át innen amoda. A halmok vonala töretlenül folytatódik túlhan. És mégis két különböző rend uralodik kétfelől. Mások a jogok és kötelességek itt, és mások amott.

Ilyen észrevétlenül haladunk át Jézussal és tanítványaival a páska vacsorából, amivel megkezdődött az este, az úri szent vacsorába, amivel végződik. Annyi közös vonása van ennek a két szent vendégségnek, hogy egészen természetesen kapcsolódik az egyik a másikhoz. Nem véletlen dolog, hogy az úri szent vacsora szereztetése éppen a páskavacsorára esik. Szándékosan választotta Jézus éppen ezt az alkalmat ennek a sakramentumnak az

alapítására, hogy a páska ünnep tükrében annál világosabban rajzolódjék ki az úri szent vacsora jelentősége. Mindkét vendégségben arról van szó, hogy Isten megtöri az Ő ellenségének hatalmát és annak zsarnoki karmaiból kiszabadítja választottjainak népét. Mind a két vacsora annak az áldozatnak az emlékét örökíti meg, amelynek vére hullása árán történt a csodálatos megszabadulás. És mind a két szertartás arra rendeltetett, hogy nemzedékről-nemzedékre összetartó kapcsa legyen azoknak, akikre örökségül száll az Isten kiválasztó kegyelmének minden áldása.

De amire végére érkezünk az estének, kitűnik, hogy egészen más területre léptünk már át. A két vendégség közötti minden összefüggés mellett is Jézus nem mulasztotta el, hogy végül rámutasson a kettő közötti különbségre, sőt ellentétre. A páskavacsora a régi szövetséget ünnepelte. Most azonban Isten új szövetséget köt és az újonnan rendelt szent vendégség ennek az új szövetségnek a vacsorája.

Ezzel a régi szövetség megszűnt érvényesnek lenni. Az emléke fenmaradhat, mint ahogy a vándor őrzi régen bejárt tájak képeit. De amikor átlépte a határt és elérkezett az új haza földjére, már csak annak törvényei irányadók számára. Az Ótestamentum továbbra is szent könyv marad. Abban is Isten szólt sokféleképpen és sok renddel. De akik ennek a vacsorának a vendégei, azok már az Újtestamentum fiaai és leányai. Hozzájuk Isten az utolsó időkben az Ő Fia által szólt.

Jól tudjuk, milyen nagy különbségek választják el egymástól ezt a két szövetséget.

A régi szövetség csak egy népnek szólt. Szükséges volt, hogy amikor Isten megkezdte az Ő kijelentését,

előbb a föld minden népei közül csak egyet válasszon ki és hatalmas cselekedetekben annak az egynek jelentse meg magát. Ezért az a régi szent vacsora is, mely ezeknek a nagy isteni tényeknek az emlékezetére rendeltetett, szintén csak egy népnek a körében élt évszázadról-évszázadra. Az új szövetségben azonban az egész emberiséghez szól Isten. Az a nép, amelyet a Krisztus szabadtítása által szerzett magának, hogy ismeretével megvilágosítsa és szolgálatában felhasználja, minden nyelvből és nemzetiségből kiválasztott szent nép. És ezért ennek a szövetségnek a szent vendégsége sem ismer határokat és különbségeket népek és fajok között. Amikor letelepszünk ehhez az asztalhoz, bekapcsolódunk a mi Urunknak egész világra elágazó, egyetemes anyaszentegyházába és az ég minden tája felől a nyelveknek beláthatatlan sokasága magasztalja Őt velünk együtt a megöletett Bárányért.

Egészen más a két szövetségnek a tartalma is. A régi a Törvény szövetsége volt. Feltételeit a Sinai hegy menydörgéséből és villámlásából közölte Isten a remegő néppel. Áldást és átkot egyaránt hirdetett, aszerint, hogy megtartják vagy megszegik az Ő parancsolatait. Szükség volt, hogy előbb nyilvánvalóvá legyen az Istennek sértethetetlen igazsága, csak azután következhetett atyai szíve mélyebb titkainak feltárása. Előttünk már ismeretes a kegyelem szövetsége. Ennek szava a csendes éjszakába borult Golgotha hegyéről szólal meg. Azt hirdeti, hogy Isten maga szerzett teljes elégtételt és örök érvényesülést az Ő igazságának gyötrelmes, titokzatos áldozat árán és most már minden bűnös felé megbocsájító atyai irgalmas-ságával fordul. A régi szövetségi vendégség áldozati bárányát az emberek mutatták be, hogy engesztelést találjanak általa. Az új szövetség vacsorája azt ábrázolja, hogy

Isten maga jött el közénk áldozati bárányul, hogy engesztelést szerezzen számunkra . . .

Ezért a régi szövetség ideig-óráig való volt, — csak átmeneti állomás az Isten terveiben. Vele együtt a múlté a páskavacsora szertartása is. Az új szövetség az, amit eleitől fogva elgondolt és elvégzett magában Isten és ami meg is áll az idők végéig. Az új szövetség szent vacsorája is állani fog ezért tovatűnő évszázadok során, „miglen eljövend” és végső diadalra vezeti öröktől elrendelt megváltó terveit.

Milyen kicsinyek vagyunk mi abban a beláthatatlan nagy seregben, amelyet felölélnek múltban, jelenben, jövőben az Ő gondolatai! És mégis milyen nagyságra magasztaltatunk fel azáltal, hogy számunkra is biztosítva van a hely az Ő új szövetségének a vendégségénél!

INGYEN KEGYELEM.

„E pohár amaz új szövetség.”

I. Kor. 11:25.

Amikor ezeket e magyarázó szavakat fűzi Jézus az úri szent vacsora második eleméhez, akkor nyomatékosan felhívja a figyelmünket arra, hogy a szóban forgó szent jegy, a pohár, — de nem csak az, hanem az egész sakramentum is, — több, mint pusztá emlékeztető eszköz valamire, ami egyszer megtörtént és különben könnyen feledésbe mehetne. Ez a megtörtött kenyér és a pohárba kiömlő bor nem csak az Ő halálának pusztá tényét idézik a lelkünk elé, hanem eszünkbe juttatják mindig újra annak a ténynek *jelentését* is. A tény maga a múlté, de amit az a tény mond nekünk, amit benne Isten mond nekünk, az örökre érvényes, ha még annyi évszázad tünik is le az idők árjában. Az Ő testének megtörtetésében és vérének kiomlásában Isten szövetséget kötött velünk és nekünk nem elég a keresztnak emlékein meghatott áhitattal elmerengnünk, hanem meg kell értenünk most is, amikor e jegyek újra elénk tükrözik az Ő kereszthalálát, az Istennek abban felajánlott szövetségét, hogy a magunkéivá tegyük azt. Külömben hasonlatosak vagyunk az olyan

emberhez, aki kedves emlékként őriz valami szép okmányt, el-el szemlélődik annak gondosan megrajzolt betűin, kifestett díszítésein, de sohasem tudta még elolvasni és ezért nem is szerzett tudomást róla, hogy az az okmány valami nagy kitüntetést, előjogot, vagy gazdagságot biztosít az ő számára.

A Szentírás nyelve gyakran használja a „szövetség” kifejezést, amikor Istennek az emberekhez való dolgairól beszél. Azt érezteti vele, hogy Isten élő, személyes valóság, aki szabad tetszéséből cselekszik s az emberekkel sem úgy bánik, mint vak eszközökkel, hanem mint szabad, személyes valóságokkal. Minden szövetség öntudatos személyiségek elhatározásából jön létre. Két személyes akarat válik benne egy akarattá.

Van ugyan a szövetség gondolatában valami, ami nem illik az Isten és a mi közöttünk levő viszonyra. Emberek között minden igazi szövetség kölcsönös alku-dozásból születik meg. Mindkét félnek vannak igényei s ezeket össze kell egyeztetni, hogy egy akarat jöhhessen létre. De milyen igényei lehetnek a pornak és hamunak a Teremtővel szemben? És hogyan emlegethetne kikötéseket a bűnös ember szentséges, örök Bírāja előtt? Epen ezért találó az a másik szó, amit Isten szövetségeinek megnevezésére használni szoktunk: „testamentum”. Abba, hogy egész élete fáradozmainak gyümölcseről hogyan rendelkezik valaki az utána következőkre, senki másnak nincs beleszólása. Ilyen önhatalmú rendelkezés az is mindig, amikor Isten szövetséget köt az emberekkel. Ő kijelenti a maga akaratát és közli feltételeit. Az ember vagy engedelmesen elfogadja a szövetséget, vagy botorúl elfordul, de tárgyalásnak nincsen helye.

De van másfelől az Istennek ilyen önhatalmu köz-

léseiben mégis valami, amiért azoknak méltó és találó neve a szövetség: érinthetetlenek, visszavonhatatlanok, örökre bizonyosak. Egy zsarnoknak önhatalmú intézkedését fölboríthatja egy holnapi szeszély. De ha Isten tudunkra adja akaratát, akkor egész isteni becsületével — az Ő „igazságának” nevezi ezt a Szentírás — köti magát ahhoz mindörökre. Akikkel egyszer szövetséget kötött, azok tudhatják, hogy megrendülhetnek a hegyek és eltávozhatnak helyükből a halmok, de az Isten hűsége megáll minden időkben.

Ilyen szövetségnek a vendégsége ez, amelyben a mi Urunknak halála nyert kiábrázolást. Csodálatosak a feltételei! Soha emberi agy ki nem találhatta volna! Ilyesféle ajánlatot tesz Isten nekünk benne: én megkegyelmezek tinektek, — a ti dolgotok az, hogy örvendezetek az én kegyelmemben; én magamra vállalom a ti szabadtítástokért az én Fiam gyötrelmes halálának áldozatát, a ti dolgotok az, hogy bilincseitek lehulltával és börtönötök megnyíltával boldogan élvezzétek a szabadság üdvét; én lefizetem a kimondhatatlan árat azért, hogy bűneitek bocsánatot nyerjenek, — a ti dolgotok az, hogy ingyen elvegyétek visszanyert fiúságotokat.

Érthetően beszél Istennek erről a szövetségről a mi sakramentumunk is. Mintha így szólna benne hozzánk az Isten: Én elkészítettem számotokra az örök életnek vendégségét. Megláttam a ti éhségeketek és szomjúságotokat és megterítettem számotokra asztalomat. Most meghívlak. Mást nem várok tőletek, mint hogy meghívásomra eljőjtek, megelégtessetek és éljete. Talán ellene mondotok ennek az ajánlatnak? Azt mondanátok, hogy valamivel ti is hozzá akarnátok járulni a vendégséghez? Arra hivatkoznátok, hogy minden szövetségben kölcsönösen

tesznek egymásnak szolgálatot a felek? De velem nem lehet alkudozni! Meg kell hajolnotok az én ítéletem előtt, hogy ti semmit sem tehettek a magatok megváltására. Ebben a frigyben minden teher és minden dicsőség az enyém! Vagy aggodalmaitok vannak, hogy talán meg-sajnálтам ígéreteimet? Úgy érzitek, hogy sokkal jobban megszomorítottatok, semhogy ily nagy szeretettel szeret-hetnék titeket? Hát nem értitek, hogy az én szavam nem változhatik meg? Ingadozónak tartjátok-e az én szövetségemet? Én örökre tudtul adtam néktek az én aka-ratomat. Most az a kérdés, hogy egyek vagytok-e velem, ha még úgy meg kell is alázkodnotok érte, vagy ha még oly hihetetlenül felmagasztaltattok is általa?

Ki van nyújtva felénk az átszögezett isteni kéz. Tegyük bele a magunk reszkető kezét és fogadjunk mi is hűséget. Őneki, akinek hűsége megáll mindörökké!

XXVII.

„AZ ISTENNEK AMA BÁRÁNYA?“

„... az én vérem által ...“

I. Kor. 11 : 25.

Mint az esztendők határán, éjfélnélkor megkonduló harangszó, úgy zeng Jézusnak ez a kijelentése. Letelt a régi szövetség éve és beköszöntött az új szövetségé. Az emlékek közé tartozik már a páskavacsora, — új szent vacsora hirdeti ennekutána az Istennek teljességre jutott kegyelmét. A báránynak vére szerzette a szabadulást annakidején, — „az én vérem által“, mondja Jézus, áll „az új szövetség“, amelynek jótéteményeiben ennekutána részesül az Isten népe.

Ellentétbe állítja magát a páskaünnep áldozati bárányával, amelynek esztendőnként kiomló vére ébren tartotta a hajdani egyiptomi bárányáldozat véréét, de ugyanakkor kitűnik a hasonlatosság is: megkapó képe volt az ótestamentumi áldozati bárány annak az Eljövendőnek, akinek megáldoztatása mindenkorra el fogja törölni Isten és az emberek közül a bűnnek átkos válaszfalát. Az ótestamentum sokféle áldozati állatot ismert, szó van ott kosokról, bakokról, tulkokról és bikákról. De a bárány a legjellegzetesebb áldozat. Megtestesülése az áldozati állat

vonásainak. Más állatok rugódoztak sorsuk ellen. Erős kezekkel megragadva úgy kellett odavonszolni őket az oltár elé. Az áldozatot bemutató ember megtehetette őket a maga helyettesének, reájuk mérve azt az ítéletet, amit maga érdemelt volna meg lelkiismeretének vádjai szerint. De nem vihette át beléjük azt, ami igazán áldozattá tette áldozatát: az erőltetés nélkül való készséges odaadást. A bárány azonban öntudatlan állati mivoltában is mintha erre a szerepre is alkalmas lett volna. Tiltakozó zajongás és ellenkezés nélkül engedte magát vinni a halál helyére. Szelíden és csöndesen adta oda magát az őt megölőknek. Mintha tudná, hogy neki eleitől fogva az a rendeltetése, úgy ajándékozta oda kiomló vérért.

„Ime az Istennek báránya, mely elveszi a világnak bűneit!” Keresztelő János e bizonyágtétele óta nem adtak megkapóbb nevet a világ Megváltójának. Egész életében a szenvedés önkéntese volt Ő, az ellenkezést nem ismerő áldozat, akinek magától értődő az, hogy bántalom éri és gyötrellem borítja el. Mint ahogy a juh vitetik a mézsárszékre és a bárány megnémul az őt nyírók előtt, úgy adta át az Ő hátát az Őt verőknek és kezeit az Őt általszegezőknek. Ellenségei tajtékzó dühe között úgy állott, mintha egy szava sem volna védekezésére és amikor felfeszítették a halál fájára, nem hagyta el ajkait egyetlen tiltakozó szó. Valóban nem mások vették el az Ő életét. Ő maga tette azt le, a legteltesebb és legönkéntesebb készséggel.

Akkor tűnik ki ennek csodálatos volta, ha melléje állítjuk a magunk életét. Hogy vonakodunk mi minden terhes feladattól; milyen felháborodottan elutasítunk magunktól minden bántalmat! És ha Isten akarata olyan szolgálatot bíz reánk, amelynek teljesítése közben méltat-

lanságot vagy hálátlanságot kell elviselnünk, hogy ágaszkodik bennünk mindig az olyan nehezen megtagadható énünk! Amikor a mi életünket kell feltennünk az oltárra, hány vonakodást, meghátrálást, ellenkezést kell legyőznünk önmagunkban! Mindebből Őbenne nem találunk semmit sem. Vonaglott az Ő szíve is a fájdalom törődései alatt és könyörgött Ő is azért, hogy, ha lehetséges, múltjék el tőle a keserű pohár, de soha, egy pillanatra sem akart Ő mást, mint az Ő mennyei Atyja. És ha az volt annak akarata, hogy Ő végig járja a rettenetes utat, engedelmes szívvel ment, amerre a láthatatlan kéz vezette: „Ne úgy legyen, amint én akarom, hanem úgy, amint Te akarsz”.

Ezért lett az Ő halálos áldozata az élet szövetségének forrása számunkra. Hogy is érezhetnők magunkat jól egy olyan vendégségen, amelyre kényszeredetten hívnak meg bennünket? Származnék-e öröm és áldás egy olyan asztalról, amely mellett észrevennők a házigazda vonakodását? Ha nem teljes készséggel terítené meg számunkra ezt a lelki lakomát, ha szemünkre hányná, hogy milyen nagy áldozatába került neki, ha csak halvány jelét fedeznők is fel annak, hogy habozott, vajjon megvendégeljen-e bennünket és hogy talán most is megsajnálja néha, hogy föltette elének a kenyeret megtöretésre és a bort kiontatásra: mondjátok, lehetnének-e akkor mi ünneplő gyülekezet körül az asztal körül?

Abban, hogy Jézus az Isten Báránya lett, aki egyetlen zokszó nélkül tűrte el az Ő megáldoztatását, az örökkévaló Isten mindenekre kész, kimondhatatlan szerelme nyert elpecsételést. Ha lehetett volna, óh milyen szívesen kedvezett volna Ő az Ő Egyetlenének! De ha nem lehetett! Ha ez volt az ára annak, hogy velünk, elesett gyer-

mekeivel mégis örök kegyelem szövetségére lépjen, akkor nem volt Őbenne ingadozás és ellenkezés. Minden áron Atyánk akart lenni, akinek kebelén mi otthonra lelünk ez életben és mindörökre. És ezért nem számította, mibe kerül: elkészítette számunkra atyai asztalát.

Nagy bátorsággal járuljunk hát hozzá. „Mindenkinek készségesen és szemrehányás nélkül adja“, amire lelke éhezik és szomjúhozik. És mire éhezhetnénk és szomjúhozhatnánk méltóbban, mint arra, hogy az Ő szeretetének a készségére bennünk is megerősödjék a szeretet készsége Őiránta? Ezt is meg fogja adni minékünk. Megtanít a Bárány nyomdokaiban járni és csendes odaadással elvállalni a reánk bízott harcok és áldozatok terhét!

XXVIII.

„DRÁGA ÁRON.“

„... az én vérem által“,

I. Kor. 11:25.

Vérnek árán jött létre az az új-szövetség, amit Jézus az Ő híveinek megszerzett és felkínál. A vérnél drágább fizetség nincsen. A vér az életet jelenti. Régi időkben megvoltak győződve róla az emberek, hogy minden élő lény életereje, az a titokzatos hatalom, ami megkülönbözteti az élő testet a legbámulatosabban megszerkesztett gépezettől is, a vérben székel. És amit az újabbbkori tudomány fényénél tudunk ennek a titokzatos folyamnak, mely testünk malmát hajtja, az összetételéről és a szerepéről, az nagyon közel visz bennünket újra ehhez a régi gyermek felfogáshoz. Az bizonyos, hogy az élet feláldozását ma sem tudjuk megkapóbban kifejezni, mint ezzel a régi szóval: a vérünket ontani valakiért vagy valamiért. Minden más áldozat csak egy darab az életünkből. Aki a vérével adózik, az az egész életét adja oda. Nincs az a világra szóló vagyion, amivel ekkora áldozatot kárpótolni lehetne. A vérrel lefizetett ár felülhalad minden számítást és összehasonlítást.

Azért olyan örökre le nem róható hálaadásnak ün-

nepe ez a szent vendégség, mert ilyen drágán szerzett áldásokban részesít bennünket. Mi ingyen kapjuk jótélményeit, mert vendégek vagyunk az Isten asztalánál. De Ő kimondhatatlan árat vállalt magára, hogy bennünket megvendégelhessen.

Az emberi lélek mindig tudatában volt annak, hogy üdve nem lehet olcsó dolog. Akármilyen istenekben hittek az emberek az évszázadok során, mindig véres áldozatokkal keresték azok kegyeit. Igaz, hogy ebben nagy szerepet játszott az a pogány gondolat is, hogy az istenek szívtelenek és csak nagy áldozatok árán bírhatók reá ideig-óráig az emberekkel való törődésre. De volt az áldozati vér patakzásában valami más is. Hiszen az ó-testamentumi Isten nem volt ilyen közömbös szívű, szélséyes, zsarnoki lény, akit megvesztegető áldozatokkal kellett volna jóindulatra hangolni, — csak nagyon tudatlan emberek téveszthetik össze az ótestamentumi Isten szentségét és fenségét a pogány istenek szívtelenségével, — és mégis tele volt az Óáltala rendelt ó-testamentumi istentisztelet is véres áldozatokkal. Azt akarta Ő ezzel mélyen belevésni az emberek tudatába, — és ennek a sejtése dereng a pogány áldozatok mögött is, — hogy Isten és az emberek között nagy közbevettetés van; Istennek és az embereknek boldog egymásra találása nem olyan magától értődő dolog; mielőtt bekövetkezhetnék, félelmetes szakadékot kell áthidalni, óriási pör számadásait kell rendezni, kimondhatatlan árat kell fizetni. Az áldozatok elfolyó vére azt jelentette, hogy Isten nem fogadhatja kebelére a tékozló fiakat úgy, mintha semmisem történt volna; az ég és föld Birája nem lépheti át egyszerűen azt a törvényt, amelyre az egész világot felépítette: hogy az Ő akaratának megszegése ítéletet von maga után; az

igazságos Isten nem tagadhatja meg magát és ha igazsága ellen vétség történt, nem térhet afelett elégtéltelsszerzés nélkül napirendre.

Ezt a régi igazságot nem hazudtolta meg az újszövetség sem: az is „vér által“ köttetett meg. Áldott fényvel sugárzik szét a mi Urunknak, a Krisztusnak arcáról a mennyei Atya jóságos szerefete, de ebben a fényben nem foszlanak azért semmivé az Isten igazságának megdöböntő árnyai. Sőt ott tündöklék ez a fény éppen a legkáprázatosabban, ahol ezek az árnyak is áthatolhatatlan sötétséggé sűrűsödnek össze: a Krisztus töviskoronától vérző fején. Amikor a kereszt tövébe lépünk, nem kevésbé érezzük, hanem úgy, hogy a szívünk szinte elszorúl tőle, milyen kérlelhetetlen nagy az ellentét Isten és a bűn között és milyen engesztelhetetlenül szent az Ő ítélő igazsága.

Miért ragyog hát elő mégis olyan áldott fény ebből a félelmes éjszakából és miért borítja el a szívünk minden szorongását az édes öröm és hála érzete? Mert itt nem emberi áldozat vére elfolyásában mutatkozik meg az Isten igaz ítélete, hanem Ő maga hozza meg a véres áldozatot. Felülhaladja értelmünk minden erejét a nagy titok: miképpen intézte el Isten Önmagával a mi bűneink számadását. De nyilvánvaló, hogy elintézte: amiért hiába folyt volna a világ minden vére, és ami után az ember minden erőfeszítésével is csak óhajtozni tudott, azt Isten maga elvégezte, — elégtételt szerzett ítélete követelő igazságának. És akármilyen áthatolhatatlan titok fedi is a golgothai áldozatot, afelől sem marad semmi kétségünk, hogy rettenetes volt az ára ennek az elégtételnek. „Vér által“, kimondhatatlanul drága vér által ment az végbe.

Boldog vendégségre vagyunk hivatalosak itt. Isten a

háta megé vetve velünk való minden perlekedését, panaszát, vádját, ítéletét, most az Ő szövetségének asztalához szólít. Azt akarja, hogy békességben és örvendezéssel élvezzük reánk áradó atyai szeretetét s annak minden jó-téteményét. Jó is, ha szívünket bearanyozza ennek a szent vendégségnek megengesztelt nyugalma és derűje.

De közben jó, ha megremeg a lelkünk és átborzong rajta a vérnek emléke, aminek árán az Isten boldog vendégei lehetünk. Legyen valami a mi vacsorázásunk hangulatában is az egyiptomi menekülők első páskavacsorájából. Ők teljes biztonságban és nagy örömök ujjongó előérzetével fogyasztották el a szabadulás vacsoráját. De odakint, jól tudták, jár a halál angyala és sujtol az Isten ítélete. Sokszor eszünkbe jutott a megáldozott bárány vére, amely kapujukra festve oltalmazta őket. Ha az nem állott volna őrt, hozzájuk is kérlelhetetlenül belátogatott volna az Isten ítéletre küldött követe . . .

Ha az Isten maga nem oltalmazna bennünket az Ő odaáldozott Fiának vére által, hogyan tartathatnánk meg akkor az Ő igazsága előtt! Nincs is nekünk mit keresnünk az ítélet alá vett világ Egyiptomában! Hogy lehetne otthoznunk a rabságnak az a háza! Megtagadunk minden közösséget a bűn hatalmaival és az Istennek drága áron megmentett szabad népe leszünk!

A MINDIG ÚJ VENDÉGSÉG.

„Valamennyiszer eszitek e ke-
nyeret és issátok e pohárt...”

I. Kor. 11:26.

Az úri szent vacsorához fűződő ez az utasítás nyilván kifejezésre juttatja azt, hogy ennek a szent vendég-ségnek nem csak egyszeri, hanem gyakran visszatérő, állandóan megisméltendő szertartásnak kell lennie a keresztyének életében. Ez természetsszerűleg folyik is az úri szent vacsora értelméből: Istennek *állandóan megújuló* kegyelme munkálkodik általa rajtunk.

Másképp áll a dolog a másik Jézus-rendelte sakramentumnál, a keresztségnél. Ha egyszer valaki abban részesült, soha többé meg nem ismétlődik az ő életében. Ez is természetesen következik a keresztség értelméből: Istennek *egyszersmindenkorra biztos* kegyelmét hirdeti és pecsételi el számunkra.

Így egészíti ki egymást a két sakramentum. Isten kegyelmének, úgy amint azt a magunk életében megismerjük, megvan ez a kettős oldala: egyfelől van benne valami bevégeztség, amihez nincs semmi hozzátenni való soha többé; másfelől van benne valami soha be nem

fejezettség, amiért szünetlenül megújul és gazdagszik rajtunk.

Az előbbi abban a tapasztalásban ragadjuk meg, amit újjászületésnek nevezünk. Mindegy, hogy milyen módon megy végbe rajtunk: vajjon meglepetésként ér-e utól úgy, hogy reánk zúduló csodái emlékezetessé teszik ennek az élménynek még a napját és óráját is, vagy pedig észrevétlen lassúsággal hajnalodik-e reánk úgy, hogy mire tudatára ébredünk, már régen, ki tudja mikor és hogyan, végbement a lelkünk mélyén. Akár így, akár úgy, az a lényeges, hogy minket, természetlőtől fogva az Istentől eltávolodásra hajlandó, bűnös embereket a Szent Lélek hatalma úgy átforgat, hogy közösségünk van az Istennel és Ő nélküle nem tudunk többé élni. Ez a kincsünk cserépedényben van ugyan, sok veszedelem fenyegeti, sok sár szennyezi be, sok harcunk árán kell megőriznünk és tisztán megtartanunk, — de Isten ajándékából *megvan*. Akármennyi keserőséget és szégyent hozzon még reánk a fel-fel támadó óember, ez nem változtat azon többé, hogy megszületett és él bennünk az új-ember. Örökre eldőlt, hogy mi az Istené vagyunk. A nevünk beiratott az élet könyvébe s onnan senki és semmi ki nem törölheti. Nem azért, mert jobbak vagyunk másoknál, hanem azért, mert tetszett az Istennek megkönyörülni rajtunk és az Ő megújító Lelkével felkeresni bennünket. Ezért minden bizonytalanná válhatik ezen a világon, de az Ő kegyelme örökre biztos a számunkra. Zálog és pecsét bennünk a Szent Lélek, amit Isten fel nem bont és vissza nem vesz többé.

Ezekről beszél a keresztség és épen ezért nincs értelme annak, hogy megismételtessék. A kegyelembe való befogadtatás sákramentuma az és aki egyszer belül jutott

a küszöbön, az bent van az atyai házban úgy, hogy a helye ott nem kétséges már soha örökké.

De van a dolognak egy másik oldala is. „Igyekszem, hogy elérjem, amiért megragadott engem” — mondja Pál apostol az Úrról. Más az, hogy Ő megragadott minket, és más az, hogy mi is megragadjuk Őt. Amilyen egyszeri, örökre szóló tapasztalás amaz, olyan soha véget nem érő futás a cél után emez. Ez a kegyelemnek az a munkája, amit megszentelődésnek nevezünk. Amaz, az újjászületés, messze fölébe emel minden földi változásnak, esélynek, bizonytalanságnak; emez, a megszentelődés, ellenkezőleg, egyenesen belevisz bennünket a nap-nap után átalakuló, kockázatokkal teljes, küzdelmes földi élet valóságaiba, hogy ezek közepette mutassa meg a kegyelemnek örökké azonos, de mégis mindig új és kifogyhatatlanul gazdag csodáit. Hiszen ebben a világban megállás nélkül úton vagyunk. Körülöttünk a tájak szünetlenül változnak. Az úti társaságunk is folyton kicserélődik. Mi magunk is tegnap még friss léptű vándorok, holnap már fáradtan vonszoljuk tagjainkat. Nincs két egyforma napja az életünknek, ugyanolyan örömmel és ugyanolyan bajokkal. Nos, az Isten kegyelme lépést tart ezzel a mi vándorlásunkkal és minden új helyzetünkben újjá válik számunkra. Az út nem egyenes. Nagy kanyarodói is vannak. Néha, mintha messzebb jutottunk volna a céltől, mint amennyire már elérkeztünk egyszer. Néha úgy látszik, hogy egészen újra kell kezdenünk minden törekvésünket. De nincs olyan zavaró vagy fájdalmas fordulata vándorlásunknak, amelyet meg ne szentelhetne a kegyelemnek épen akkor tapasztalt új áldása. A kanyarodók fáradsága nem vész kárba. Ami veszteségnek látszott, gazdagodásunkra fordul és még bukásainkból is csak annál feljebb emelkedünk.

Ezért nem fejezheti be az ember soha sem, míg él, az Istennel való dolgát. Minden új nap valami új áldással gyarapítja a múltnak tapasztalatait, mert új szükségek támadnak, amik új segítséget várnak és nyernek is. És ezért van szükségünk erre a sakramentumra, amely esztendőről esztendőre annyiszor megisméllődve hirdeti nekünk az Istennek soha végére nem járható gazdagságát. Ezt a szent vacsorát nem lehet egyszersmindenkorra felvenni. Amikor először éltünk vele, talán kora ifjúságunkban, elborította a lelkünket annyi áldással, amennyit akkor be tudtunk fogadni. De sejthettük-e akkor, hogy az eljövendő évek során mennyi új vágnak, fájdalomnak, nyomorúságnak a mélységei fognak még felszakadni bennünk? És sejthettük-e, hogy újra meg újra élve a szent vacsorával, az abban kiábrázolt kegyelem mindig elégséges lesz ezekre az új szükségekre is?

Most is újra élnünk kell vele, mert új éhség és szomjúság vár bennünk megelégitésre. Új bűnöktől felzaklatott lelkiismeretünk keresi a bocsánat békességét. Új szomorúságok árnyait szeretnők felderíteni a vigasztalás fénysugaraival. Új nehézségek közepette várunk útmutatást. Új felelősségek terhe alatt könyörgünk biztatásért és erőért. A felelet nem fog elmaradni. Az Úr szent védégsége sem pusztá megisméllése lesz régi alkalmaknak, hanem mindnyájunk számára új ajándékok vendégsége. Vándorlásunk egy új állomásán terül meg az Úr asztala. S felüdülve kelünk majd fel tőle mindahányan útunk folytatására!

AMI A VILÁGNAK BOTRÁNKOZÁS ÉS BOLONDSÁG.

„... az Úrnak halálát hirdessétek ...“

I. Kor. 11:26.

Jártak-e már hirdők ezen a világon ilyen üzenettel, mint amilyent ez az Ige bíz reánk és velünk együtt az úri szent vacsora minden vendégére?! Halálnak hire, és mégsem gyász, hanem Evangélium, örömdüfus üzenet. Az Úrnak haláláról szól, és mégsem azt jelenti be, hogy uralmának vége van, hanem éppen ellenkezőleg, azt hirdeti világgá, hogy az Ő királysága az egyetlen megálló mindörökké.

Két olyan elem egyesül ebben a híradásban, amit az ember természetes gondolkozása sehogv sem tudna összeegyeztetni. Az Úrról beszél és halálról beszél.

„Az Úr“ volt Istennek neve az ótestamentum idejében attól kezdve, hogy az Ő legszemélyesebb nevét, a Jehova nevet nem merték ajkukra venni az emberek attól való szent félelmükben, hogy ezzel fensége ellen vétkeznének. Az újtestamentum idején élő népek is isteni lényeket illeltek ezzel a névvel, akiktől üdvöt és halhatatlanságot vártak. Vagy ha embert értettek alatta, az is isteni méltósággal felruházott ember volt, mint a császárok, akik-

nek alakját földöntúli dicsfényben látták ragyogni s akik előtt, mint a világ boldogítói előtt imádatteljes hódolattal borultak le. „Az Úr” jelentette a hatalmat, mely segíteni képes akkor is, ha minden emberi erő cserben hagy; a dicsőséget, melynek egy sugara is boldoggá teheti az árnyékvilágban járó halandót; a győzelmet, amihez nem fér hozzá semmi ellenséges támadás.

A halál pedig? Mindennek az ellentétét jelenti. A halál teljességre jutása minden nyomorúságnak, erőtelenségnak, elvetettségnek, ami olyan szerencsétlen féreggé teszi az embert. Mi köze lehet annak, aki „az Úr” nevét viseli, a halálhoz?!

Ezért volt a kereszten meghalt Krisztusról szóló hirdetés eleitől fogva bolondság és botrányozás a világ szemében. És máig ezért olyan titokzatos bölcsesség a keresztnak beszéde, hogy csak a Szent Lélektől megvilágosított szemek előtt tárul fel csodálatos értelme.

Az emberek szívesen vennének híradást az Úrról. Jól esik nekik megnyugtatóni nyomorúságuk látásában elfáradt tekintetüket egy eszményi, dicsőséges alakon, akiben beteljesedve szemlélhetnék minden kielégítetlen sóvárgásukat. Tudnának lelkesedni egy emberfeletti hőséért, akinek reájuk sugárzó fényében kárpótlást találnának a maguk szegényességéért. És szívesen vennének híradást a halálról is. Résztvevő szívvel tudnának csüngeni egy elbukó hős alakján, akiben kiábrázolást nyerne a maguk sorsa, a magasba törő emberi vágyak örök kudarca. De a fejüket csóválják, amikor mind a két üzenetet egyben kapják s amikor az Evangélium a Megfeszítettben a dicsőség Királyát hirdeti és a fényben ragyogó, hatalmas Urat a szegénynek és a kínoknak fáján mutatja meg nekik.

De mi nem törődve azzal, hogy embernek értelme

meg nem foghatja, hirdetjük mégis azt, amit Isten megjelentett az Őt szeretőknak, — hirdetjük, most is újra, az Úrnak halálát. A szent asztal jegyeivel élve, bizonyosságot teszünk róla mindennek előtt, hogy a mi számunkra megoldódott a nagy ellentmondás. Mi megértettük Isten kijelentéséből, hogy nem csak az a hatalom, dicsőség és győzelem, ami messze felette lebeg az emberi nyomorúságoknak, hanem van olyan is, és ez az egyedül igazi uraság, amely alá tud szállani a mélységekbe és meg tudja osztani azok gyötrelmét. Mi előttünk fölragyogott a Szeretet királyi fensége, amely nem az által erős és diadalmas, hogy sebek soha nem érik, hanem épen azáltal, hogy magára veszi és elviseli a sebeket ejtő bántalmakat. Mi épen azért járulunk hódolattal ennek az asztalnak királyi vendégségéhez és épen azért érezzük itt porba sújtó hatalommal egy minden szükségünkben segíteni képes isteni fenség ünnepélyes közelségét, mert erre az asztalra az Ő testének megtöretését és az Ő vérének kiontását kiábrázoló jegyek vannak feltéve.

És ugyanúgy, amint az Úr lehajolt hozzánk a mélységbe, azt is nyilván látjuk, hogy a halált fölmagasztalta kimondhatatlan dicsőségbe. Más uralkodók hatalmának véget vehet a halál és ezért örökre sötét ellenségüket láthatják benne. De az Ő hatalmát nem csorbíthatta. Ő ezt az utolsó ellenséget is hatalmának szolgálatába hajtotta és csak annál nagyobb dicsőségbe emelkedett általa. Mi itt nem egy ketté tört fenséges pályát megsíratni, nem bukásba hanyatlott hőst gyászolni gyülekeztünk egybe. Amikor előttünk van megtört testének és kiontott vérének a képe, mi csak annál mélyebb imádatlal hódolunk előtte és ujjongó lélekkel diadalmát emlegetjük, amelyet érettünk kivivott. Hogyan is ejthetett volna bennünket foglyul és

hogyan tudná évezredekén át emberek millióit asztala körül egybegyűjteni, ha nem szenvedte volna el halálának fájdalmát?

Nem ismerünk arany koronát, amelynek fénye el ne sáppadna az Ő töviskoronájának dicsősége előtt. És jól tudjuk, hogy amikor sorra megdőlnék minden hatalmaságok királyi székei, az Ő keresztje még mindig állani fog és megszámlálhatatlan sokaság fog előtte hódolva leborulni. Jelenjünk hát meg a mi királyunk előtt szent seregszemlében és imádjuk Őt halálának fenségében! Néma tisztelgésünkkel hirdessük hangosan az Ő igazságát!

XXXI.

A MI BIZONYSÁGTÉTELÜNK.

„... az Úrnak halálát hirdessétek...”

I. Kor. 11:26.

Az Irás magyarázóinak véleménye eltér atekintetben, hogy itt valóban felszólítás hangzik-e el az úri szent vacsorával élő keresztyénekhez, vagy pedig egyszerűen magyarázatról van szó, amelyet jobban lehetne így lefordítani magyarra: „Valahányszor eszitek e kenyeret és isszátok e pohárt, az Úrnak halálát hirdetitek”. Ez utóbbi esetben tehát egyszerűen csak arra figyelmeztetne bennünket ez az ige, hogy amikor élünk ezzel a sakramentummal, ne felejtjük el, hogy milyen jelentős dolgot művelünk: akármilyen szóval csendben hajtjuk is végre áhitatos szertartásunkat, az nagyon beszédes cselekmény és világos szóval zendül ki belőle az az üzenet, hogy az Úr meghalt értünk. De még akkor is, ha felszólításnak tekintjük az apostol szavait és megmaradunk ennél a fordításnál: „az Úrnak halálát hirdessétek”, világos, hogy nem azt köti a lelkünkre, hogy a sakramentummal való élés alkalmával, annak cselekményén kívül történjék az Úr halálának hirdetése, hanem azt, hogy éppen a sakramentummal való élés által, magában a szent cselekmény-

ben jusson félreérthetetlenül és nyomatékosan kifejezésre az Úr halálának híradása. Mindenképen arra szolgál tehát ez az ige, hogy reávilágítson ennek a szent szertartásnak egy sokszor elhanyagolt oldalára, arra t. i., hogy az úri szent vacsora ékesen szóló bizonyágtétel a benne résztvevők részéről. Bizonyára nem ez a legfontosabb benne. Nem emberek szavát akarjuk itt hallani, hanem magáét az élő Istenét, aki meghívott és szívesen lát bennünket az Ő asztalánál. Az Úrnak halálát is végeredményben ne emberi híradás hangoztassa itt, hanem maga Az, aki meghozta érettünk a nagy áldozatot, tárja fel előttünk a megtört test és a kiontott vér jegyeiben az Ő minden értelmet felülhaladó szerelmét, hogy bűneink bocsánata felől bizonyosságunk legyen és megerősítettünk harcainkra elégséges új erővel. De azért ne felejtjük el, hogy Isten emberek szaván át szól. El kell hangoznia az emberek bizonyágtételének, s csak azt felhasználva közeledik hozzánk az örökkévalóságnak titkos üzenete, amelyre lelkünk áhitozik. Ezért hangzik felénk a felszólítás, hogy mi is hirdessük az Úrnak halálát, és ezért fontos, hogy ezt a kötelezettséget öntudatos odaadással lerójjuk. Azért gyülekeztünk ide egybe, hogy vágyakozó lelkünket kitárjuk a kegyelmes Isten áldásai előtt, kapni akarunk itt, kimondhatatlan ajándékokat. De értsük meg: adnunk is kell itt, szolgálatot is kell betöltenünk, el kell hoznunk a magunk bizonyágtételét és egyesült szívvel-lélekkel meg kell zendítenünk az Úr halálát hirdető szózatot. Nem kell hozzá ékes beszéd, keresett szavak, szépen zengő hang. Egyszerűen ide kell járulnunk ehhez az asztalhoz és ennünk kell a kenyeret és innunk kell a poharat, amint rendeltetett, — és ezzel máris prédikációt tartottunk az Úrnak haláláról. Megkapóbban úgy sem mondhatnók el azt,

hogy nekünk az Ő halála életünk s az Ő testének megtöretéséből, vérének kiontatásából éhes és szomjas lelkünk örök táplálék javait nyeri. Hallgatag szertartásunkból mindenki világos és hangos üzenetet érthet, ha csak van füle a hallásra.

De kinek szóljon ez a mi híradásunk?

Elsősorban is magunknak, egymásnak. Nem is tudjuk, hogy amikor itt Isten kiárasztja reánk egyenkint az Ő áldásait, abban milyen nagy része van a mellettünk levőnek, a mi atyánkfiának, a többieknek mind. Egymás hite által épülünk itt is, mint minden más alkalommal is. Amott látsz magad előtt a szent asztalhoz járulni valakit, akiről tudod, hogy ezerszerre nehezebb megpróbáltatásai és harcai vannak, mint neked. Hallod a lelki füleiddel, ugy-e, amint véve a kenyeret és a pohárt, hirdeti neked is az Úrnak halálát, és megerősödik a te megrendült szived is. Vagy amott megakad a szemed egy atyádfián, aki már öszülő fejjel tekinthet vissza minden változásra, amit átélhet az ember e földön. Felzendül az ő néma bizonyoságtétele is az Úr haláláról, amint él a lelkét tápláló jegyekkel, és megérted, hogy neked sem kell aggodalommal elébe nézned a jövő titkainak, — kifogyhatatlan lesz számodra is az Isten megtartó segedelme. Vagy megint észreveszel valakit a hívek seregében, akiről tudod, hogy nagyon messze tévelyedett el az Isten atyai szívéből és most azért szereti Őt nagyon, mert „sok bocsáttatott meg neki“. Ő is szól hozzád az Úr haláláról, amint szótlánul elvegyül a szent asztal boldog vendégei közé, és megnyugszik a szived, hogy neked sem hányja szemedre a te Atyád azt, amit ellene vétettél. És így tovább. Ki tudja, mint tevődik össze mindnyájunk egyéni bizonyoságtétele egy közös felemelő, megragadó szózáttá

és mint talál az szíven valakit, magának Istennek a titkos, süttető üzenetét hozva neki?

De kizendül a mi néma igehirdetésünk szava ennek a gyülekezetnek a körén kívül is. Az Úrnak halálát hirdetjük mi itt mindeneknek. Azt mondjátok, nem hallgat ránk a világ és nincs semmi fogatja a mi sakramentumunk beszédének? Hogy a világ zajában odakint egészen elvész ennek a mi bizonyágtételünknek a halk szava? De próbálnánk csak egyszer elhallgatni vele, akkor tűnnék ki, hogy mégsem szólottunk hatástalanul. Képzeltetek el olyan világot, amelyben már nincsenek úrvacsorázó gyülekezetek, amelyben már senki sem tüntet néma sakramentummal az Istennek megváltó kegyelme mellett! Egészen sötét világ volna az! Ha a csillag fénye nem támaszt is napvilágot, mégis hogy hiányzik, ha fekete felhők kárpitja rejti el! Sohasem tudhatjuk, hogy egy egy innen kiszűrődő fénysugár kinek esik az útjára. Tele van a világ nyomorúságok árnyaival. Legalább innen zendüljön ki a bizonyágtétel: mi megtaláltuk a Szabadítót! Hirdessük az Úrnak halálát!

A SZENT VACSORA ÍGÉRETEI.

„... amig eljövend”.

I. Kor. 11 : 26.

Búcsúvacsora volt az Jézus és az Ő tanítványai között, amelyen az úri szent vacsora szereztetett, de az a búcsúzás nem örökre, hanem a viszontlátásra szólott. És azóta is két arca van ennek a szertartásnak. Egyikkel visszatekint és „az Úr halálát hirdeti”. Áthidalja a múltnak felgyülemelő évszázadait, amelyek elválasztanak az Ő halálának tényétől és úgy ízlelleti meg velünk annak erejét megtöretett teste és kiontott vére jegyei által, mintha most történnék meg a szemünk láttára az Isten megváltó nagy áldozata.

De ugyanakkor van egy titokzatos másik arca is, amelyre ritkábban szoktunk gondolni, egy jövőbe néző, váradalmakkal és reménységekkel sugárzó. Az Úrnak halálát hirdeti, de hozzáteszi az Ige: „amig eljövend”. Amint szárnyakat ad lelkünknek arra, hogy visszaszálljunk régi időkbe a megalázott és megkínzott Krisztusnak látására, úgy átemel titokzatos jövődők távolságain is és odaállít a dicsőségben és hatalomban újra eljövendő Úrnak színe elé is. Vándorok tápláléka ez a kenyér és

ez a bor, és útjuk vonala e között a két állomás között van kifeszítve: mögöttük a szolgai formát öltött és mindhalálig engedelmes Krisztus, előttük az isteni fényében megjelenő Krisztus, aki magához ragadja az uralmat és minden térd meghajlik előtte. Minden egyes alkalommal, amikor megterül ez a vendégség, megszólal a szívünkben akármilyen halkán és öntudatlanul, az a bizonyosság, hogy megint több van a hátunk mögött és kevesebb van még előttünk abból az időből, amelynek tartamára az úri szent vacsora rendeltetett, — „amig eljövend”.

Gondoljunk csak arra, mit jelent ez a szent vendégség számunkra egyénenként és akkor is kitűnik, hogy nem lehet teljes a mi úrvacsorával való élésünk enélkül az előretekintés nélkül. Hiszen azt az új életet erősíti, táplálja bennünk, amit teste megtöretése és vére kiontása árán szerzett nekünk a mi Urunk, az Isten gyermekeinek életét, akik szabadok a bűntől, a világtól, az ördög minden hatalmától s akik Istennek engedelmeskedve az Ő dicsőségének hordozóivá lettek. De nem érezzük-e mindnyájan, hogy ez az új élet mennyit szenved bennünk attól a régítől, amelynek uralmát megtörte felettünk a Krisztus váltsága? Nem emésztődünk-e naponként való belső tusakodásban és nem az-e ennek a következménye, hogy csak töredékesen, csonkán, meg-megszaggatva bontakozhatik ki bennünk az új élet? Ez a sacramentum a halál jegyeivel táplál bennünket. És ezzel nem csak azt hirdeti nekünk, hogy halálnak mélységeiből fakadt a mi új életünk, hanem azt is, hogy halállal való közösségre pecsételtetik el. Krisztusnak megtöretése és megsebezése bennünk is folytatódik. A bűn még most is meglevő valóság és reménytelenül bár, de ádázul ostromolja az Isten Felkentjét az Ő híveiben is, akikben lakozást vett.

Meg van gyújtva bennünk az égi láng, de úgy körül-tombolják néha e jelenvaló világnak szelei, hogy sokszor csak pislogással adja jelét életének. El nem nyelhetik a viharok, mert Isten keze gyújtotta meg és táplálja. De amíg el nem ülnek körülötte az ellenséges szelek, nem ragyoghat fénye teljes dicsőségében.

Táplálná-e lángját Isten, ha el nem jönne a diadalnak a napja? Éltetné-e bennünk mindig új erővel az Ő Fiának életét, ha számunkra is nem közelgetne a megdicsőülés napja? Minden egyes találkozásunk Ővele az Ő asztalánál egy-egy újabb sóvárgó kiáltás: Jövel, Urunk Jézus! — de egyúttal egy-egy felséges ígérlet: Bizony! hamar eljövök. Es amikor újra magunkhoz vesszük a lélek eledelét ezekben a jegyekben, benne már előízét érezzük annak az utolsó nagy vendégségnek, amelyre kiválasztottait egybegyűjti majd, amikor „eljön“ és letöröl minden könnyhullatást, véget vet minden küzdelemnek és folt és szeplő nélkül állatja Övét, teljességre jutott dicsőségben, az Ő Atyjának színe elé.

Ugyanígy kiérezzük e sakramentumból az Ő eljövetelének ígérletét, ha nem a magunk egyéni szempontjából, hanem az Ő egyházának szempontjából vizsgálódunk felette. Ez által a szent vacsora által jut kifejezésre az, hogy Ő minden híveit egybekötözi szent közösségbe. Nem csak egyenként táplál itt bennünket, hanem táplálja mennyei erőkkkel az Ő szent testét is, amelynek egyenként tagjai vagyunk. De milyen sorsra élteni és növeli ezt a titokzatosan egybeszerkesztett lelki népet ebben a világban? Nemde azt is az Ő halálának közösségébe avatja be megtörtetett teste és kiontott vére jegyeivel? Hogy szenved és sinylődik az Ő anyaszentegyháza ebben a világban! Marcangolják a bűn hatalmai kívülről, fojtogatják

életerejét belülről. Itt-ott kivillan mennyei dicsősége, de aztán újra elborítja azt földi nyomorúsága. Csak ha hitünk szemeivel belehatolunk legbelsőbb szentélyébe, látjuk meg, hogy bizonynal Isten lakozik benne, de diadalmasan nyilvánvalóvá még ennekutána kell válnia ennek a ténynek!

A szent vendégség megnyugtat bennünket. Most még az Úr halálának jegyében él az Ő egyháza. Megtörtetett test és kiontott vér jegyei az elege. De csak addig, „amig eljövend“. És akkor mindenképpen látni fogják azt, ami most elrejtetett: Isten megdicsőíti magát az Ő népében és nem lésezen abban többé botrányozás. Ami most keserű zokogás, az diadalmi énekekre fordul akkor és a szégyen ruháit levette dicsőségbe öltözködik az egyház, az Úr menyasszonya, mert eljött az Ő mennyegzőjének napja.

Ragyogjon fel előttünk az Ő eljövételének fénye és annak sugarai aranyozzák be hívogatóan az Ő halálának jegyeit. Ha közösségünk van az Ő halálával, részesek leszünk az Ő dicsőségében is

TARTALOM.

	Lap.
Előszó	5
I. Közbevetetés nélkül	9
II. „Lux in tenebris”	13
III. A csodás átváltozás	17
IV. Az egy szükséges dolog	21
V. Az áldozat öröme	25
VI. A kenyér önmegtagadása	29
VII. Az „okos istentisztelet”	33
VIII. Szemtől-szembe	37
IX. Küzdelem a halállal	41
X. Tükörkép és valóság	45
XI. Az Ige testté lett	49
XII. Szükség és szabadulás	53
XIII. Az átok árnyékában	57
XIV. Parancs és szabadság	61
XV. Tettek szolgálata	65
XVI. Krisztus és a keresztség	69
XVII. Emlékezés és tapasztalás	73
XVIII. Egyenlő vendégek	77
XIX. Az ünnepi ital	81
XX. A még csodásabb átváltozás	85
XXI. Isten meglepetései	89
XXII. Családi kör	93

	Lap.
XXIII. A pecsét értéke	97
XXIV. Az utolsó szó	101
XXV. „Mifelőlünk valami jobbról gondoskodott“ .	105
XXVI. Ingyen kegyelem	109
XXVII. „Az Istennek ama Báránya“	113
XXVIII „Drága áron“	117
XXIX. A mindig új vendégség	121
XXX. Ami a világnak botránkozás és bolondság .	125
XXXI. A mi bizonyágtételünk	129
XXXII. A szent vacsora ígéretei	133

STALKER JAMES:

FÁJDALMAK EMBERE

Angolból fordította Dr. VICTOR JÁNOS.

A PROTESTÁNS SZEMLE IGY ÍR E KÖNYVRŐL:

Az építő irodalom remeke ez a munka. Nemcsak tárgyánál fogva: azt adja, ami előtt minden lélek alázattal és a bűnbánat könnyei közt való megtisztulással hajlik meg, huszonhárom fejezetben az Úr szenvedésének történetét elfogatásától eltemetetéséig; de előadásának szépségénél fogva is. Szinte észre sem veszi az ember, miképpen emelkedik fel e mű olvasása közben a gazdag történeti és korrajzi ismerettől, a szerző mélységes lélektani rajzain, szíveket megremegető meglátásain, döbbenetes ámulatokon át oda, hogy egész lelkével beletemetkezzenek a világmegváltó esemény átélésébe és átadja magát az Isten Lelkének, az eseményekből feléje áradó és életet formáló hatásának. A szerző nagyszerűen ért ahhoz, hogy a múltat jelenvalóvá, elevenné, beszélővé tegye a mai kor embere előtt, s a fordító talán még jobban ért ahhoz, hogy mindezt magyar nyelven visszaadja. Szinte izgalmas regény ez a mű, fölszerelve a jó regénynek minden ékességével, a helyzet színes aláfestésével, a jellemek szinte dombor műszerű kiformálásával, az elbeszélés lüktető szépségével és mikor végigolvastuk, azzal az érzéssel tesszük le, hogy láthatatlan mennyei régiókban járt a lelkünk, ahol csodálatosan magára eszmélt és megtisztult és újra meg újra el kell olvasnunk ezt a könyvet, mert hozzáértő életünkhöz.

ÁRA 77.000 K (6 P 16 f.) + 4000 K PORTÓ (32 f.)

Megrendelhető:

Sylvester Könyvkiadó, Tahitótfalu.

